

Ex-post analiza Akcionog plan za realizaciju Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023 do 2025

Analiza ostvarenih efekata i ishoda Akcionog plana u periodu 2023–2024
TANJA AZANJAC JANJATOVIC UNICEF

Rečnik termina i skraćenica.....	1
UVOD.....	3
Ciljevi i obuhvat ex-post analize i primijenjena metodologija	4
Metodologija	5
Opis dokumenta AP 2023 – 2025	9
Blagostanje mladih u Srbiji, trendovi u odnosu na ciljeve i mere Akcionog plana 2023–2025	15
Opšti cilj– Unapređen kvalitet života mladih (ekonomsko – socijalno blagostanje).....	16
Analiza napretka u odnosu na pojedinačne ciljeve i mere	24
Poseban cilj 1. Omladinski rad (OR) je standardizovan u sistemu neformalnog obrazovanja i kontinuirano se sprovodi	24
Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 1.....	32
Poseban cilj 2. Prostorni kapaciteti i usluge za sprovođenje omladinske politike su unapređeni i funkcionalni u svim LS	34
Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 2.....	41
Poseban cilj 3. Mladi su aktivni učesnici društva na svim nivoima	45
Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 3.....	53
Poseban cilj 4. Mladi imaju ravnopravne mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijal i kompetencije, koji dovode do socijalnog i ekonomskog osamostaljivanja	56
Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 4.....	65
Poseban cilj 5. Stvoreni uslovi za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih	67
Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 5.....	78
Koordinacija sprovođenja, praćenje realizacije AP i izveštavanje	80
Zaključci i preporuke za razvoj Akcionog plana 2026- 2028	82

Rečnik termina i skraćenica

AP	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023 do 2025
PSSO AP Vojvodina	Pokrajinski sekretarijat za sport i omladinu Autonomne pokrajine Vojvodine
APSPV 2024-2027	Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2024 – 2027
APSPV 2025-2027	Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2025 – 2027
AVIA	Evropska alijansa asocijacija omladinskih radnika/ca
AzK	Agencija za kvalifikacije
COR	Ciljevi održivog razvoja
CZOR	Centar za omladinski rad
DEU	Delegacija Evropske Unije
GzM	Garancija za mlade
GIZ	Nemačka međunarodna organizacija za saradnju,
JPOA	Javno priznati organizatori aktivnosti obrazovanja odraslih
KDONOK	Kancelarija za dualno obrazovanje i nacionalni okvir kvalifikacija
KZM	Kancelarija za mlade
LS	Lokalna samouprava
MBPD	Ministarstvo za brigu o porodici i deci
MBS	Ministarstvo za brigu o selu
MF	Ministarstvo finansija
MGSI	Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture
MIT	Ministarstvo informisanja i telekomunikacija
MIJMPDD	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog
MK	Ministarstvo kulture
MPRIV	Ministarstvo privrede
MRZBSP	Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
MS	Ministarstvo sporta
MTO	Ministarstvo turizma i omladine
MZŽ	Ministarstvo zaštite životne sredine
NAJU	Nacionalna akademija za javnu upravu
NAPOR	Nacionalna asocijacija praktičara i praktičarki omladinskog rada
NAT	Nacionalno telo za akreditaciju i obezbeđivanje kvaliteta u visokom obrazovanju
NSKZ	Nacionalnoj standardnoj klasifikaciji zanimanja
NSZ	Nacionalna služba za zapošljavanje
OCD	Organizacije civilnog društva
OP	Omladinska politika
OR	Omladinski rad
OR radnik/ca	Omladinski radnik/ca
PPU	Prepoznavanje prethodnog učenja
Radna grupa	Radna grupa za izradu Nacrta akcionog plana Strategije za mlade u Republici Srbiji za period od 2023 do 2030, za period od 2026 do 2028
SILK	Anketa o prihodima i uslovima života, Republički zavod za statistiku
SRZ	Seksualno reproduktivno zdravlje
RSZ	Republički zavod za statistiku
SzM	Savet za mlade
SE	Savet Evrope
SDC	Švajcarska agencija za razvoj i saradnju

Strategija	Strategija za mlade u Republici Srbiji za period od 2023 do 2030. godine
UNFPA	Populacioni fond UN
UNICEF	Kancelarija Unicefa u Srbiji
ZOM	Zakon o mladima Republike Srbije
ZPSRS	Zakona o planskom sistemu Republike Srbije
ZŽŠ	Zaštita životne sredine

UVOD

Izveštaj koji je pred vama pripremljen je na osnovu ex-post analize *Akcionog plana za period 2023–2025. godine*¹ za sprovođenje *Strategije za mlade u Republici Srbiji za period 2023–2030. godine*² (u daljem tekstu: ex-post analiza). Izradu izveštaja ex- post analize pokrenulo je nadležno Ministarstvo turizma i omladine (MTO) u skladu sa članom 40. *Zakona o planskom sistemu Republike Srbije*³ (ZPSRS). Akcioni

¹ „Službeni glasnik RS“, 05 Br: 56-3623/2023-3

² „Službeni glasnik RS“, br. 9/2023

³ „Službeni glasnik RS“, br. 30/2018

plan za period 2023-2025 (u daljem tekstu: AP) je usvojen u julu 2023. godine, kao preteći dokument Strategije za mlade u Republici Srbiji za period 2023-2030 (u daljem tekstu: Strategija) i do sad su izrađena dva *godišnja izveštaja o sprovođenju Akcionog plana za 2023 i 2024. godinu*, dok je u toku priprema poslednjeg izveštaja za 2025. godinu.

Svrha analize jeste sagledavanje postignutih efekata u dosadašnjoj realizaciji AP, uključujući procenu njegove relevantnosti, efikasnosti, efektivnosti i održivosti efekata kako bi se nalazi i zaključci koristili u procesu izrade novog AP koji je u pripremi i koji će važiti u periodu 2026 – 2028. U nastavku predstavljamo detaljnije ciljeve i metodologiju analize, uključujući opis dokumenta, logičku analizu predviđenih intervencija po pojedinačnim ciljevima i ključne nalaze koji govore o postignutim efektima. Izveštaj takođe predstavlja set preporuka koje služe da podrže proces promišljanja i planiranja narednog AP, vodeći se okvirom i prioritetima koje definiše nadležno MTO.

Ciljevi i obuhvat ex-post analize i primenjena metodologija

Cilj analize jeste da pruži pregled postignutih rezultata i proceni stepen realizacije efekata i ishoda Akcionog plana 2023 – 2025 (AP), na osnovu realizovanih aktivnosti tokom 2023. i 2024. godine.

S obzirom na to da se analiza odnosi na dvogodišnji period, a da poslednja godina sprovođenja AP — koja je od ključnog značaja za završetak započetih procesa i postizanje konačnih rezultata — nije obuhvaćena istraživanjem, sprovedena analiza ne predstavlja finalnu ex-post evaluaciju efekata realizovanog AP. Shodno tome, analiza se neće baviti utvrđivanjem stvarnih i konačno ostvarenih efekata, postignutih rezultata, već će biti usmerena na procenu trenutnog nivoa ostvarenosti mera i sprovedenih aktivnosti tokom prethodne dve godine.

Imajući to u vidu, fokus analize usmeren je na procenu nekoliko ključnih parametara. Analiziraće se procena doslednosti i relevantnosti logike intervencija AP u okviru pojedinačnih ciljeva/ mera i njihove međusobne povezanosti. Takođe, analiza obuhvata i procenu relevantnosti i stepena efektivnosti mera koje se sprovode u ovoj fazi realizacije, a koje treba da doprinesu ostvarivanju ciljeva Strategije. U manjoj meri, izveštaj će pokušati da odgovori i na pitanja koja se odnose na efikasnost i održivost mera, oslanjajući se na dostupne podatke iz ove faze sprovođenja AP.

Priprema i realizacija ex-post analize sprovedena je uz uvažavanje ključnih strateških i normativnih dokumenata koji regulišu oblast omladinske politike, kao i prioriternih ciljeva Vlade Republike Srbije, među kojima se izdvajaju: *Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2024 – 2027*⁴ (APSPV 2024-2027), *Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2025 – 2027*⁵ (APSPV 2025-2027), *Zakon o mladima* (ZOM) i *Strategija*.

⁴ Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2024 – 2027, <https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/847729/APSPV2024-2027.pdf>

⁵ Akcioni plan za sprovođenje programa Vlade 2025 – 2027, [apspv2025-2027_cyr3.pdf](https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/847729/APSPV2025-2027_cyr3.pdf)

Izrada ex-post analize realizovana je u skladu sa važećim propisima koji uređuju oblast analize efekata javnih politika, pre svega u odnosu na *Zakon o planskom sistemu Republike Srbije* (čl. 30)⁶ kao i na *Uredbu o analizi efekata propisa* (oblast V, čl. 24-27)⁷.

Metodologija

Imajući u vidu ciljeve i obuhvat ex-post analize, a posebno činjenicu da se procena efekata radi na osnovu dvogodišnje realizacije mera i aktivnosti u odnosu na postavljene indikatore, a ne celokupne realizacije AP, razvijen je metodološki okvir za prikupljanje i analizu podataka usmeren na sledeće aspekte:

- Procenu doslednosti i relevantnosti logičkog okvira AP-a u odnosu na očekivane rezultate i indikatore, uključujući povezanost pojedinačnih ciljeva, mera i aktivnosti;
- Procena stepena ostvarenosti pokazatelja učinka na nivou ciljeva i mera (dokumentovano u godišnjim izveštajima o sprovođenju AP za 2023 i 2004)
- Procenu napretka u ostvarivanju aktivnosti i postignutih rezultata (o kojima je izveštavano u godišnjim izveštajima i konsultativnom procesu)
- Procenu relevantnosti i stepena efektivnosti mera koje realizovanih tokom dvogodišnjeg perioda, odnosu na indikatore, očekivane i ostvarene rezultate
- Procenu efikasnosti i održivost mera u onim slučajevima kada su podaci dostupni.

Na osnovu prikupljenih i analiziranih podataka, izveštaj će sadržati preporuke koje će poslužiti kao smernice Radnoj grupi za izradu Nacrta akcionog plana za period od 2026. do 2028. godine, za sprovođenje Strategije za mlade Republike Srbije za period od 2026. do 2028. (u daljem tekstu: Radna grupa)⁸.

Ex- post analiza sprovedena je u nekoliko koraka koje predstavljamo u nastavku.

Desk analiza dokumenata. Sprovedena je desk analiza dokumentacije o realizaciji aktivnosti predviđenih AP, koju su pripremali različiti akteri aktivno uključeni u njegovo sprovođenje u saradnji sa MTO. Takođe su analizirani izveštaji koji prate promene ključnih indikatora relevantnih za razumevanje položaja mladih i za razvoj politika koje utiču na mlade. Plan prikupljanja relevantne dokumentacije izrađen je u konsultaciji sa predstavnicima MTO.

U okviru dokumentacije, analizirana su ključna dokumenta, kao što su: godišnji izveštaji o sprovođenju AP za 2023. i 2024. godinu; izveštaji koje MTO prikuplja o sprovođenju programa finansiranih putem godišnjih konkursa, u kojima učestvuju ključni strateški partneri (organizacije podržane kroz razvojne programe); izveštaji međunarodnih razvojnih partnera i drugih donatora sa kojima MTO ima razvijenu stratešku saradnju u cilju podrške sprovođenju AP (npr. UNICEF, GIZ, UNFPA i dr.).

Na osnovu prikupljenih podataka, pripremljen je pregled postignutih rezultata po pojedinačnim ciljevima, merama i indikatorima, vodeći se početnim, trenutno ostvarenim i ciljanim vrednosti. Ujedno,

⁶ „Službeni glasnik RS“, br. 30/18,

⁷ „Službeni glasnik RS“, br. 20/25,

⁸ Ministarstvo turizma i omladine, Rešenje br. 003799671 2025 13450 005 001 000 001

pripremljen je plan kvalitativnog istraživanja, sa ciljem sagledavanja percepcija različitih aktera o njihovom učešću u realizaciji aktivnosti AP i ostvarenim rezultatima.

Kvalitativno istraživanje. Sprovedeno je kvalitativno istraživanje, koje je bilo usmereno na nekoliko ključnih zadataka:

- (1) prikupljanje dodatne podatke koji nisu bili dostupni kroz godišnje izveštaje o sprovođenju AP za 2023. i 2024. godinu putem dubinskih intervjua/ fokus grupa;
- (2) verifikovanje rezultata postignutih tokom dvogodišnjeg sprovođenja AP, a koji su prepoznati kroz desk analizu,
- (3) razumevanje izazova sa kojima se akteri susreću u realizaciji pojedinačnih mera,
- (4) procena efikasnosti definisane logike intervencije u postizanju pojedinačnih ciljeva, kao i identifikacija naučenih lekcija koje mogu doprineti pripremi narednog AP.

S obzirom na ograničen vremenski okvir za realizaciju ex-post analize, koji se u velikoj meri preklapao sa pripremnim aktivnostima Tima zaduženog za izradu novog Akcionog plana (AP), kvalitativne istraživačke aktivnosti su sprovedene uz pažljivo planiranje i koordinaciju sa relevantnim akterima, u cilju racionalizacije njihovog vremena i angažovanja. U skladu sa navedenim pristupom, dodatni razgovori relevantni za ex-post analizu realizovani su pretežno putem dubinskih intervjua. Prilikom selekcije učesnika, fokus je bio na ključnim akterima koji su neposredno učestvovali u sprovođenju aktivnosti u saradnji sa MTO i/ili međunarodnim organizacijama, a o čemu su izveštavali u godišnjim planovima za realizaciju AP. Izbor sagovornika izvršen je u konsultaciji sa MTO.

Intervjuisani su predstavnici MTO, međunarodnih razvojni partneri (UNICEF, GIZ, UNFPA), kao i predstavnici strateških partnera koji su nosioci aktivnosti u okviru AP-a (OPENS, NAPOR, CZOR i drugi). Dodatno, u saradnji sa Timom za pripremu novog AP-a, omogućeno je i drugim relevantnim akterima da iznesu svoja zapažanja, kao i da verifikuju liste postignutih rezultata i identifikovanih izazova sa kojima su se suočavali tokom prethodne dve godine. Ovaj proces je realizovan kroz fokus grupe koje je organizovao Tim za pripremu AP-a. Lista učesnika intervjua i fokus grupa nalazi se u Prilogu 1.

Kriterijumi u sprovođenju ex-post analize. Uzimajući u obzir svrhu, ciljeve i obuhvat analize, ključni kriterijumi za procenu efekata dosadašnje realizacije AP biće kriterijumi *relevantnosti* i *efektivnosti*. To podrazumeva da će fokus analize biti usmeren na procenu logičkog okvira intervencija, analizu postignutih rezultata, razvijenih resursa i kapaciteta, kao i na procenu njihovog potencijala da deluju kao katalizatori budućih strateških promena koje mogu značajno unaprediti položaj mladih u Srbiji.

Relevantnosti i efektivnost postignutih rezultata sagledavaju se ne samo u odnosu na planirane i realizovane aktivnosti predviđene AP 2023 – 2025 i *Strategijom*, već i u kontekstu ključnih prioriteta definisanih u okviru APSPV 2024-2027 i APSPV 2025-2027 (Tabela 1). U okviru oba dokumenta APSPV/ cilj 3.4, navode se dva prioriteta za čiju realizaciju je odgovorno MTO: *važnost održive integracije mladih na tržište rada* (kroz program Garancija za mlade – GzM) i *unapređenje infrastrukture i sadržaja omladinskih prostora*.

Tabela 1. Prioriteti APSPV 2024 – 2027 i APSPV 2025 – 2027 za čiju realizaciju je odgovorno MTO

APSPV 2024-2027/APSPV 2025-2027 : Prioritetni cilj 3.4. Pобољшanje položaja mladih	
3.4.1. Održiva integracija mladih na tržište rada uz sprovođenje programa Garancija za mlade (GiM)	3.4.2. Unapređenje infrastrukture i sadržaja omladinskih prostora
Nosilac: MRZBSP; Partneri: NSZ, MPROS, KDONOK, MTO, MPRIV, RZS	Nosilac: MTO

U skladu s tim prioritetima, MTO u okviru procesa izrade novog AP, posebnu pažnju usmerava na dva prioriteta: *razvoj omladinskih prostora* i *integriranih usluga u zajednici*. Izveštaj ex -post analize uzima u obzir sve navedene prioritete, prilikom procene u kojoj meri je AP 2023-2024 doprineo stvaranju podsticajnog okruženja, izgradnji resursa i jačanju kapaciteta za njihovu uspešnu realizaciju u narednom planskom periodu.

Sa stanovišta procene *relevantnosti* i *efektivnosti*, analiza treba da doprinese jasnijem sagledavanju kapaciteta koji omogućavaju zaokruživanje i finalizaciju promena ostvarenih tokom sprovođenja AP 2023–2024, i to kroz dva komplementarna pristupa:

- **Valorizaciju rezultata** – odnosno prepoznavanje značaja postignutih rezultata, uključujući razvijene mehanizme, politike i procedure; uspostavljena partnerstva, mreže i koordinacione mehanizme; kreirane metodologije, modele i instrumente; kao i unapređene ljudske kapacitete.
- **Kapitalizaciju rezultata** – kroz identifikaciju načina na koje se postignuti rezultati mogu iskoristiti kao katalizatori budućih strateških promena u okviru narednog AP, odnosno kako se mogu upotrebiti za postizanje još većih i održivijih efekata, a što će biti sumirano u preporukama.

U kontekstu valorizacije postignutih rezultata, procena napretka se vrši u odnosu na pokazatelje definisane na nivou pojedinačnih ciljeva i mera, koji su dokumentovani i prikazani u godišnjim izveštajima o sprovođenju AP 2023-2024. Rezultati biće prikazani u formatu matrice. U nastavku predstavljamo prikaz tabele na primeru posebnog cilja 1 (Tabela 2).

Tabela 2. Primer matrice za prikazivanje napretka u odnosu na postavljene pokazatelje i ciljane vrednosti

Naziv pokazatelja	Početna vrednost i godina	Ciljana vrednost (2023/24)	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka
PC 1.1 Uspostavljeni JPOA u OR	NE (2022)	NE/DA	(2024) DA	3
PC 1.2 Uspostavljeno strukovno	NE (2022)	DA/DA	(2024) DA	3

udruženje OR radnika/ca				
1.1.1 Usvojen standard kvalifikacije OR radnika/ca ⁹	Nema	DA/DA	NE/NE	3
1.3.2 Br integrisanih usluga u LS na godišnjem nivou dostupne mladima	Nema podataka	105 (35/70)	(2024) 244	5

Rezultati se prikazuju u formatu matrice (Tabela 2), koja sadrži: naziv pokazatelja, početnu vrednost i godinu, ciljne vrednosti za 2023/2024, ostvarene vrednosti za iste godine i ocenu napretka. Kolone 3 i 4 prikazuju vrednosti u formatu: vrednost za 2023 / vrednost za 2024. Kod numeričkih pokazatelja, gde je to smisleno, prikazuje se zbirna vrednost, a pojedinačne vrednosti u zagradi (npr. zbir (2023/2024)). Ako nedostaje podatak ili je ciljana vrednost postignuta, u zagradi se navodi godina realizacije.

Stepen ostvarenosti napretka prikazan je putem petostepene evaluacione skale, predstavljene u nastavku (Tabela 3).

Tabela 3. Vrednosti evaluacione skale za predstavljanje napretka u realizaciji AP

Ocena	Pojašnjenje ocene
1	Aktivnost je pokrenuta, ali bez značajnog rezultata. - Numerički pokazatelji: < 25% ciljne vrednosti. - Pokazatelji zatvorenog tipa (pr. dihotomna skala DA/NE): Napredak procenjen na osnovu dostupnih podataka (godišnji izveštaji, desk analiza, intervjui, fokus grupe).
2	Aktivnost je u toku – delimičan napredak. - Numerički pokazatelji: do 50% ciljne vrednosti. - Pokazatelji zatvorenog tipa: Napredak procenjen na osnovu dostupnih podataka (godišnji izveštaji, desk analiza, intervjui, fokus grupe).
3	Aktivnost u toku – ostvareni određeni rezultati, očekuje se dostizanje cilja do 2025. - Numerički: 50–75% ciljne vrednosti. - Pokazatelji zatvorenog tipa: Napredak procenjen na osnovu dostupnih podataka (godišnji izveštaji, desk analiza, intervjui, fokus grupe).
4	Aktivnost realizovana – postignuti očekivani rezultati. - Numerički pokazatelji: 100% ciljne vrednosti. - Pokazatelj zatvorenog tipa: Napredak potvrđen na osnovu dostupnih podataka.
5	Aktivnost realizovana – rezultati prevazilaze ciljne vrednosti. - Numerički: > 100% ciljne vrednosti. - Pokazatelj zatvorenog tipa: Napredak potvrđen na osnovu dostupnih podataka.

Radi povećanja korisnosti i čitljivosti dokumenta, **izveštaj će se fokusirati na rezultate koji su procenjeni kao ostvareni u odnosu na definisane pokazatelje i ciljne vrednosti za period 2023/2024**, kako je dokumentovano u zvaničnim godišnjim izveštajima o realizaciji AP¹⁰.

⁹ Iako ciljana vrednost nije dostignuta, pokazatelj je uvršćen u tabelu postignuća jer dostupni podaci ukazuju na relevantan progres. Zbog ograničenja indikatora zatvorenog tipa (dihotomna skala: DA/NE), dodatne informacije o ostvarenom napretku date su u pojašnjenjima rezultata.

¹⁰ Godišnji izveštaj za 2023 i Godišnji izveštaj za 2024. godinu.

Priložena matricu pratiće analiza usmerena na procenu logičkog okvira intervencija i značaja postignutih rezultata za dalji razvoj AP, koja se zasniva se na desk analizi i kvalitativnim podacima. S obzirom na to da su tokom sprovedenih razgovora delimično prikupljeni i podaci o aktivnostima realizovanim tokom 2025. godine, ti podaci će biti uključeni u narativni deo izveštaja ukoliko se proceni da su relevantni za razumevanje ukupnih postignuća.

Kao što je već navedeno, analiza će, u meri u kojoj je to smisleno i moguće, obuhvatiti i *kriterijume efikasnosti i održivosti*. Međutim, imajući u vidu da se analiza zasniva na podacima iz dvogodišnjeg, a ne celokupnog perioda sprovođenja AP, ovi kriterijumi neće imati presudnu ulogu u oceni efekata AP.

Opis dokumenta AP 2023 – 2025

AP 2023 – 2025¹¹ usvojen je 2023. godine na osnovu predloga Radne grupe za izradu AP za mlade, sastavljene od predstavnika nadležnog i drugih relevantnih ministarstava, predstavnika institucija zaduženih za zakonodavni proces i upravljanje javnim politikama, drugih stručnih institucija i organizacija civilnog društva koje se bave omladinskom politikom. Polazna osnova za izradu novog AP bila je metodologija definisana ZPSRS¹² i pratećim podzakonskim aktima – Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama¹³ i Uredbom o izradi srednjoročnih planova¹⁴. Primena ovih propisa obezbedila je metodološki i sadržinski kvalitet dokumenta, kao i njegovu usklađenost sa Strategijom kao krovnim dokumentom omladinske politike.

Struktura i metodologija AP. Cilj AP 2023–2025. jeste da kroz konkretne mere, aktivnosti i rokove doprinese realizaciju opšteg cilja Strategije – stvaranju uslova za pun razvoj potencijala mladih, njihovo aktivno učešće u društvu i doprinos razvoju zajednice. Budući da je reč o prvoj fazi sprovođenja Strategije, aktivnosti su bile usmerene na izgradnju ključnih kapaciteta, politika, mehanizama i resursa važnih za ovu fazu, dok je implementacija aktivnosti koje su usmerene na direktan rad sa mladima postepeno rasla iz godine u godinu. Pregled opšteg cilja, pojedinačnih ciljeva i mera prikazan je u tabeli (Tabela 4).

Tabela 4. Pregled opšteg cilja, pojedinačnih ciljeva i mera

Opšti cilj: Unapređen kvalitet života mladih

¹¹ „Službeni glasnik RS“, 05 Br: 56-3623/2023-3

¹² „Službeni glasnik RS“, br. 30/18,

¹³ „Službeni glasnik RS“, br. 20/25,

¹⁴ „Službeni glasnik RS“, br. 8/2019

PC 1. OR je standardizovan u sistemu neformalnog obrazovanja i kontinuirano se sprovodi
Mera 1.1. Razvijen sistem stručnog usavršavanja omladinskih radnika;
Mera 1.2. Uspostavljen sistem obezbeđivanja kvaliteta za omladinski rad i programe neformalnog obrazovanja mladih;
Mera 1.3. Programi omladinskog rada se kontinuirano sprovode u saradnji sa lokalnim partnerima;
Mera 1.4. Omladinski rad je prepoznat u sistemu formalnog i neformalnog obrazovanja i među mladima;
Mera 1.5. Kontinuirano se sprovode istraživanja i upravlja se znanjem u oblasti omladinskog rada i neformalnog obrazovanja mladih;
Mera 1.6. Usklađivanje omladinskog rada sa međunarodnim standardima;
PC 2. Prostorni kapaciteti i usluge za sprovođenje omladinske politike su unapređeni i funkcionalni u svim JLS
Mera 2.1. Omladinski prostori su uspostavljeni i funkcionišu u skladu sa standardima
Mera 2.2 Unapređen kvalitet rada KZMa;
Mera 2.3. Unapređen sistem prikupljanja, obrade podataka i izveštavanja o mladima na svim nivoima, sa posebnim fokusom na mlade iz osetljivih grupa;
Mera 2.4. Unapređeni mehanizmi delovanja i kapaciteta subjekata omladinske politike u oblasti kreiranja, sprovođenja i praćenja razvoja OP;
PC 3. Mladi su aktivni učesnici društva na svim nivoima
Mera 3.1. Kreiranje uslova za uključivanje mladih u procese donošenja odluka i politika koje utiču na njih, kao i njihovog razvoja, primene, praćenja i sprovođenja vrednovanja;
Mera 3.2 Podsticanje volontiranja i aktivizma kod mladih ;
Mera 3.3. Unapređenje međunarodne saradnje, razmene iskustava i praksi mladih i ostalih subjekata omladinske politike i učešće u razvoju, praćenju i evaluaciji međunarodnih dokumenata omladinske politike;
Mera 3.4. Razvijeni mehanizmi u funkciji obezbeđivanja optimalnog iznosa opredeljenih sredstava za mlade na svim nivoima;
Mera 3.5. Osnaživanje i sistemska podrška udruženjima i kancelarijama za mlade u kreiranju, implementaciji i praćenju javnih politika kroz međusektorsku saradnju i dijalog svih relevantnih aktera;
PC 4. Mladi imaju ravnopravne mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijale i kompetencije, koje dovode do socijalnog i ekonomskog osamostavljanja
Mera 4.1. Podrška razvoju mladih talenata
Mera 4.2. Podrška razvoju estetičkih kompetencija mladih
Mera 4.3. Podrška preduzetništvu i zapošljivosti mladih
Mera 4.4. Podrška postojećim inovativnim programima za razvoj veština upravljanja karijerom mladih
Mera 4.5. Podrška programima za razvoj digitalnih kompetencija i digitalnog građanstva
Mera 4.6. Podrška programima mobilnosti mladih
PC 5. Stvoreni uslovi za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih
Mera 5.1. Podrška programima koji doprinose razvoju zdravih stilova života, seksualnom, reproduktivnom i mentalnom zdravlju mladih
Mera 5.2. Podrška postojećim i novim programima unapređenja bezbednosti mladih
Mera 5.3. Podrška razvoju programa mladih i za mlade u oblasti zaštite životne sredine
Mera 5.4. Podrška stambenom osamostalivanju mladih
Mera 5.5. Podrška programima koji doprinose unapređenju socijalne uključenosti mladih

Prilikom izrade AP uzet je u obzir opis postojećeg stanja iz Strategije, potrebe mladih i izazove sa kojima se suočavaju kako bi se izbrale strategije i definisale odgovarajuće aktivnosti. U procesu planiranja aktivnosti korišćeni su rezultati i zaključci ex-post analize¹⁵ prethodne strategije i akcionih planova.

¹⁵ <https://www.mos.gov.rs/storage/2022/02/ex-post-analiza-nsm.pdf>

Prilikom definisanja okvira i sadržaja aktivnosti novog AP, posebna pažnja bila je usmerena na preporuke iz ex- post analize koje se tiču:

- (1) Unapređenje sistema za prikupljanje podataka, praćenje postignutih rezultata na nivou mera i ishoda i efekata opšteg i posebnih ciljeva, kao i vrednovanja i izveštavanja javnosti o postignućima,
- (2) Definisanja prioriteta i obima aktivnosti u skladu sa dostupnim resursima i realnim kapacitetima različitih subjekata omladinske politike
- (3) Obezbeđivanje sistema i mehanizama podrške usmerene na jačanje kapaciteta svih subjekata omladinske politike na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou
- (4) Unapređenje međusektorske saradnje na svim nivoima
- (5) Razvijanje mera i aktivnosti podrške mladima, posebno onim iz osetljivih grupa.

Navedene preporuke uzete su u obzir pri definisanju AP, te ćemo se na njih osvrnuti prilikom analize logike intervencija, trendova i postignuća, rezultata nakon ovog dvogodišnje perioda realizacije aktivnosti. Struktura Akcionog plana (AP) u potpunosti se oslanja na Strategiju, uključujući opšte i posebne ciljeve, kao i definisane mere. Plan je operacionalizovan kroz 26 mera i 148 aktivnosti koje direktno doprinose ostvarivanju ciljeva utvrđenih Strategijom.

Dokument je koncipiran tako da mere obuhvataju **različite tipove intervencija javnih politika**: regulatorne, podsticajne, informativno-edukativne, kao i institucionalno-upravljačko-organizacione (Tabela 5). Najzastupljenije su informativno-edukativne intervencije (17), usmerene na jačanje kapaciteta institucija i podršku aktivnostima mladih na lokalnom nivou. Značajan udeo imaju i regulatorne mere (11), čiji je cilj uspostavljanje standarda, procedura i mehanizama za obezbeđivanje kvaliteta omladinskih programa i usluga. Četiri mere obuhvataju kombinovane tipove intervencija: mere 2.1 i 2.2 su istovremeno regulatorne i institucionalno-upravljačke, dok su mere 2.4 i 4.3 informativno-edukativne i podsticajne (u tabeli su ove mere predstavljene u obe kategorije). Ovakva struktura obezbeđuje sistematičnu realizaciju ciljeva Strategije i prati preporuke iz ex-post analize, koje ukazuju na potrebu kontinuiranog ulaganja u jačanje kapaciteta svih aktera omladinske politike.

Tabela 5. Zastupljenost različitih tipova intervencija primenjenih u AP

Tip intervencije	Broj
Regulatorne	11
Informativno - edukativne	17
Podsticajne	2
Institucionalno - upravljačko - organizacione	2

U skladu sa Strategijom, MTO je nadležna institucija za koordinaciju i izveštavanje o sprovođenju AP, kao i za praćenje ostvarenja očekivanih rezultata i ishoda. Za svaku meru u AP-u predložen je nosilac, u skladu sa već definisanim odredbama Strategije, dok su nosioci aktivnosti i partnerske institucije određeni na

osnovu njihovog mandata, procenu kapaciteta tokom izrade dokumenta i dogovora o realizaciji. AP predviđa mogućnost manjih odstupanja u odnosu na Strategiju, što može biti rezultat tekuće saradnje sa relevantnim akterima u cilju efikasnije realizacije aktivnosti, kao i rezultat zajedničkog učešća u programima od strateškog značaja za omladinu – poput pripreme programa Garancija za mlade (GzM).

Kao što je već navedeno, MTO je odgovorno za realizaciju aktivnosti u okviru najvećeg broja mera. U tabeli koja sledi (Tabela 6) prikazane su mere za koje su odgovorne druge institucije.

Tabela 6. Institucije nadležne za sprovođenje mera i aktivnosti u AP (osim MTO)

Mere	Aktivnost	Nadležna institucija
3.3 Unapređenje međunarodne saradnje, razmene iskustava i praksi mladih i ostalih subjekata omladinske politike i učešće u razvoju, praćenju i evaluaciji međunarodnih dokumenata omladinske politike	3.3.5.3. Učešće u pripremi i sprovođenju Plana implementacije Garancije za mlade sa aspekta nadležnosti omladinskog sektora	MRZBSP
4.1 Podrška razvoju mladih talenata	4.1.1.1. Omogućiti nagrađivanje i stipendiranje mladih talenata kroz dalji rad Fonda za mlade talente Republike Srbije i unapređenje drugih načina stipendiranja i nagrađivanja	MNTRI
	4.1.3.1. Podržati programe podrške stručnog razvoja, usavršavanja i zapošljavanja nadarenih i talentovanih učenika i studenata	MNTRI
	4.1.3.2. Razviti dodatne modele i mehanizme koji će osigurati aktivno uključivanje i zapošljavanje stipendista Fonda za mlade talente RS	MNTRI
4.2 Podrška razvoju estetičkih kompetencija mladih	4.2.1.1. Obezbediti finansijsku podršku za omladinske aktivnosti koje promovišu i afirmišu kulturno nasleđe i istoriju umetnosti, amatersko kulturno i umetničko stvaralaštvo mladih, kao i primenu novih/digitalnih tehnologija u kulturi	MK
	4.2.1.2. Obezbediti finansijsku podršku udruženjima koja nude programe za razvoj stvaralaštva mladih	MK
	4.2.2.1. Obezbediti finansijsku podršku za omladinske aktivnosti u oblasti kulturnog i umetničkog stvaralaštva	MK
4.4 Podrška postojećim inovativnim programima za razvoj veština upravljanja karijerom mladih	4.4.1.2. Podržati razvoj i sprovođenje onlajn i digitalnih usluga KViS-a	MPR
	4.4.2.1. Podržati razvoj mehanizama i modela koordinacije aktivnosti KViS od strane KzM, podizanje kapaciteta KzM za sprovođenje aktivnosti upravljanja karijerom, kao i primenu mehanizama i modela, i podsticati umrežavanje lokalnih aktera sa ciljem unapređenja KViS usluga	MPR
4.5 Podrška programima za razvoj digitalnih kompetencija i digitalnog građanstva	4.5.1.1. Podržati omladinske aktivnosti u neformalnom obrazovanju kroz koje mladi stiču digitalne veštine	MIT
	4.5.2.1. Podržati projekte i programe informisanja mladih o digitalnim tehnologijama i digitalnim veštinama	MIT

4.6 Podrška programima mobilnosti mladih	4.6.1.1. Unaprediti informisanje o programima mobilnosti unutar i van obrazovnog sistema, i međunarodne saradnje mladih u regionu i šire	MPR
	4.6.2.1. Omogućiti asistenciju mladima u administrativnim procedurama u okviru rada kontakt tačaka za nacionalne i međunarodne programe mobilnosti	MPR
	4.6.3.1. Podržati proces prepoznavanja i primene EUROPASS i YOUTHPASS sertifikata kao posebnih alata za priznavanje kvalifikacija stečenih u neformalnom obrazovanju kroz mobilnost	MPR
5.3 Podrška razvoju programa mladih i za mlade u oblasti zaštite životne sredine	5.3.2.1. Izraditi Vodič (smernice/priručnik) za informisanje i uključivanje mladih u sprovođenje ciljeva održivog razvoja na lokalnom nivou	MZŽS
5.4 Podrška stambenom osamostaljivanju mladih	5.4.2.1. Podržati stambeno osamostaljivanje mladih kroz dodelu bespovratnih sredstava za kupovinu seoskih kuća na teritoriji Republike Srbije	MBS

Dinamika realizacije AP. U prvoj fazi sprovođenja Strategije aktivnosti su bile fokusirane na izgradnju ključnih kapaciteta, politika, mehanizama i resursa, dok je obim direktnog rada sa mladima postepeno rastao. Dinamika sprovođenja AP bila je postavljena tako da se ključne aktivnosti za strateške promene, poput standarda kvalifikacija omladinskog rada, razvoja mehanizama za praćenje kvaliteta programa i jačanja institucionalnog okvira, pokrenu u prvoj godini, dok se njihovi rezultati očekuju u poslednjoj godini realizacije. U skladu s tim, u prve dve godine započeta je realizacija 126 aktivnosti, što čini 85% ukupnog broja.

Kao što se predviđalo, uspešnost sprovođenja AP u velikoj meri je zavisila od međusektorske saradnje, raspoloživih kadrovskih i finansijskih resursa, kao i od nivoa angažovanosti jedinica lokalne samouprave i organizacija civilnog društva koje neposredno učestvuju u realizaciji aktivnosti. Uzimajući u obzir složenost koordinacije velikog broja institucija, kao i činjenicu da pojedine mere podrazumevaju izmenu postojećih ili donošenje novih propisa, može se zaključiti da su planirani rokovi u određenim segmentima predstavljali značajan izazov. Poseban izazov za realizaciju aktivnosti koje se odnose na normativne promene predstavlja aktuelna kompleksna politička situacija u zemlji, koja je uticala da određene politike ne budu usvojene u očekivanim rokovima (na pr. novi nacrt Zakon o mladima).

Finansijski okvir AP i realizacija budžeta. Ukupna vrednost finansijskih sredstava planiranih za sprovođenje AP u trogodišnjem periodu iznosila je 10.648.263.494 dinara, od čega je za 2023. godinu planirano 3.201.116.142 dinara, za 2024. godinu 3.555.093.000 dinara, a za 2025. godinu 3.923.913.748 dinara. U tabeli u nastavku (Tabela 7) prikazana su planirana sredstva za realizaciju aktivnosti u 2023. i 2024. godini, uključujući budžetska izdvajanja po sektorima, sredstva MTO i donatorsku podršku. Kao što se vidi iz tabele, udeo budžetskih sredstava predviđenih za realizaciju aktivnosti u dvogodišnjem periodu iznosi 66,5%, dok je preostali iznos planiran kroz donatorsku podršku.

Tabela 7. Planirana sredstva za realizaciju AP u 2023 i 2024. godini¹⁶

Godina	Planirana sredstva (RSD)	Planirana budžetska sredstva (RSD)	Planirana donatorska sredstva (RSD)
2023	3,201,116,142	2,128,332,142	1,072,784,000
2024	3,555,093,000	2,350,082,000	1,205,011,000
Ukupno (2023 + 2024)	6,756,209,142	4,478,414,142	2,277,795,000

U trenutku pripreme ovog izveštaja, MTO nije raspolagalo potpunim informacijama o realizaciji budžeta u okviru različitih sektora, kao ni o tačnoj finansijskoj podršci donatora. Analiza realizacije budžeta planiranog od strane MTO pokazuje da su ostvarena sredstva po godinama premašila planirane iznose – u 2023. godini realizacija je iznosila 16,82% (planirano 16,45%), dok je u 2024. godini razlika još izraženija (ostvareno 17,88% u odnosu na planiranih 15,27%) (Tabela 8).

Tabela 8. Planirana budžetska sredstva, sredstva MTO i realizacija za 2023 i 2024. god

Godina	Planirana sredstva (RSD)	Planirana budžetska sredstva MTO (RSD)	Realizovana budžetska sredstva MTO (RSD)
2023	3,201,116,142	526,870,000	538,554,000
2024	3,555,093,000	542,920,000	635,844,000
Ukupno (2023 + 2024)	6,756,209,142	1,069,790,000	1.258.040.017

Praćenje realizacije i postignutog učinka. U pogledu praćenja učinka realizacije AP, struktura dokumenta obezbeđuje osnovu za sistematsko praćenje realizacije mera i aktivnosti putem jedinstvenog informacionog sistema za planiranje, praćenje i izveštavanje, u skladu sa ZPSRS-om. AP definiše više pokazatelja na nivou opšteg i posebnih ciljeva. Na nivou opšteg cilja, praćenje se zasniva na pokazateljima kao što su: stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti mladih, stopa nezaposlenosti mladih, stopa mladih koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti se obučavaju (NEET), kao i udeo mladih koji svoje zdravlje i društveno angažovanje ocenjuju kao dobro ili veoma dobro.

Ovi indikatori predstavljaju osnovu za procenu ukupnih efekata sprovođenja Strategije i AP na kvalitet života mladih. Pored njih, definisani su i pokazatelji praćenja na nivou pojedinačnih mera. Ukupno je utvrđeno 96 pokazatelja na osnovu kojih se procenjuje ostvarenje planiranih vrednosti na nivou posebnih ciljeva i ishoda. Godišnji izveštaji o realizaciji AP sadrže podatke o ostvarenosti pokazatelja, na osnovu kojih je moguće pratiti trendove.

U nastavku teksta, sledi pregled postignuća na nivou opšteg i posebnih ciljeva radi procene napretka u kvalitetu života mladih. Izveštaj detaljno analizira svaki cilj i meru, uz poseban osvrt na napredak po

¹⁶ Izvor: MTO

pokazateljima za pojedinačne ciljeve i mere, na osnovu podataka iz godišnjih izveštaja. Imajući u vidu da je jedan od ciljeva ex-post analize podrška pripremi novog AP za period 2026–2028, analiza će se fokusirati na identifikaciju ostvarenog napretka, postignutih rezultata i kreiranih resursa koji imaju katalitički efekat za narednu fazu realizacije Strategije.

Blagostanje mladih u Srbiji, trendovi u odnosu na ciljeve i mere Akcionog plana 2023–2025

U svrhu procene efekata sprovođenja Akcionog plana za realizaciju Strategije za mlade u Republici Srbiji za period 2023–2030, ovaj segment dokumenta pruža pregled stanja ključnih pokazatelja ostvarenosti opšteg cilja, na osnovu podataka prikupljenih iz referentnih izvora provere definisanih Strategijom i Akcionim planom (Tabela 9).

Tabela 9. Opšti cilj: pokazatelji napretka, jedinice mere i izvori provere

Opšti cilj 1. Unapređen kvalitet života		
Institucija odgovorna za praćenje i kontrolu realizacije: Ministarstvo turizma i omladine		
Naziv pokazatelja	Jedinica mere	Izvori provere
Stopa siromaštva ili socijalne isključenosti mladih (prema polu)	%	Evrostat
Stopa mladog stanovništva van radne snage i polu	%	RSZ; Anketa o radnoj snazi
Stopa NEET mladih prema polu	%	RSZ; Anketa o radnoj snazi
Udeo mladih koji svoje zdravlje ocenjuju kao kao dobro ili veoma dobro	%	Godišnje istraživanje o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji, MTO
Udeo mladih koji svoje društveno angažovanje ocenjuje kao dobro ili veoma dobro	%	Godišnje istraživanje o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji, MTO

Predstavljeni podaci i analiza zasnivaju se na dostupnim informacijama iz Indeksa blagostanja mladih (IBM), u odnosu na relevantne mere definisane na nivou ishoda i ciljeva Akcionog plana. Analiza je strukturirana prema podeli na stubove IBM, uz fokus na bazne vrednosti za 2023. godinu, napredak u 2024. godini i preliminarne trendove za 2025. godinu, dostavljene od strane MTO.

Indeks blagostanja mladih je kompozitni indeks razvijen kao jedan od ključnih mehanizama za godišnje praćenje napretka u sprovođenju Strategije za mlade u Republici Srbiji za period 2023–2030. godine, kao i u ostvarivanju ciljeva održivog razvoja od značaja za mlade. Razvijen je u partnerstvu MTO i Populacionog fonda Ujedinjenih nacija (UNFPA), uz istraživačku podršku Fondacije „Ana i Vlade Divac“, sa ciljem da omogući sistematsko praćenje položaja i kvaliteta života mladih. Indeks obuhvata šest stubova, pri čemu je svaki povezan sa opštim ili posebnim ciljem Strategije, i prati napredak kroz 108 indikatora na nacionalnom nivou i 98 indikatora na lokalnom nivou.

U pregledu ćemo prikazati informacije iz dodatnih izvora koji mogu doprineti boljem razumevanju pozicije mladih, poput godišnjeg Alternativnog izveštaja o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji, koji objavljuje Krovna organizacija mladih Srbije, kao i drugih relevantnih izvora.

Opšti cilj– Unapređen kvalitet života mladih (ekonomsko – socijalno blagostanje)

Ovaj stub meri ekonomsko i socijalno blagostanje mladih kroz indikatore rizika od siromaštva, zapošljavanja i osamostaljivanja, sa baznim indeksom od 8,53 boda za 2023. godinu *Indeksa blagostanja mladih* (IBM)¹⁷.

Pokazatelj: Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti među mladima (15–30 godina)¹⁸ iznosila je 33,6% u 2019. godini, uz izražene razlike po polu (M: 31,8%, Ž: 35,4%). Cilj za 2025. godinu predviđa smanjenje ukupne stope na 27%, uz redukciju polnih razlika (M: 26,8%, Ž: 29%). Tokom 2023. godine beleži se pad ukupne stope na 25,4%. Ostvareno je značajno smanjenje stope rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti u slučaju i muškaraca i žena – kod muškaraca smanjena je sa 31,8% na 23,7%, dok je kod žena prepolovljena (smanjenje stope sa 35,4% na 17,5%). Trend smanjenja nastavlja se i u 2024. godini, kada ukupna stopa iznosi 21,4%, što je bolje od cilje vrednosti za 2025. godinu (27%). Posmatrano prema polu, muškarci beleže dalji pad na 20,8%, dok kod žena dolazi do porasta na 22,1%, što ukazuje na pogoršanje položaja u odnosu na prethodnu godinu.

U poređenju sa početnom vrednošću iz 2019. godine, ukupna stopa u 2024. godini je smanjena za 12,2 procentna poena, čime je ostvaren napredak iznad očekivanog. Ukupni cilj za 2025. godinu je već premašen, ali cilj smanjenja polnih razlika nije ostvaren – razlika između muškaraca i žena ostaje prisutna, dok se kod žena dodatno beleži negativan trend. Detaljan prikaz postignutih vrednosti dat je u tabeli 10.

Tabela 10. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti među mladima, prema polu (2023-2024)

Godina	Stopa siromaštva i socijalne inkluzije (prema polu)	Početna vrednost (2019)	Ciljana vrednost (2030)	Ciljana vrednost (2025)
2023	25,4% (M:23,7%; Ž:17,5%)	33,6% (M:31,8%; Ž:35,4%)	17,0% (M:17,5%; Ž:17,5%)	27,0% (M:26,8%; Ž:29,0%)
2024	21,4% (M:20,8%; Ž:22,1%)			

Podaci Republičkog zavoda za statistiku (RZS), prikupljeni na osnovu Ankete o prihodima i uslovima života (SILK), pokazuju da je u 2021. godini 27,7% mladih (15–30 godina) bilo u **riziku od siromaštva** (M: 26,4%, Ž: 29,0%). Ciljana vrednost predviđena Strategijom iznosi 11% za oba pola¹⁹. U 2023. godini beleži se značajan napredak – ukupna stopa rizika smanjena je na 18,8%, uz smanjenje kod muškaraca na 19,3% i

¹⁷ Ministarstvo turizma i omladine, [Obračun indeksa blagostanja mladih za 2023. godinu](#)

¹⁸ Izvor: Republički zavod za statistiku – podaci koji RSZ dostavlja na zahtev MTO

¹⁹ Stopa rizika od siromaštva nije posebno izdvojena kao pokazatelj u AP, pa samim tim nije ni definisana ciljana vrednost za 2025.

kod žena na 18,3%. Tokom 2024. godine trend se nastavlja, pa ukupna stopa iznosi 17,2%, što je dodatno smanjenje od 1,6 procentnih poena u odnosu na prethodnu godinu. Kod muškaraca smanjen je rizik od siromaštva na 16,2%, dok kod žena ostaje na nivou iz 2023. godine (18,3%), što ukazuje na stagnaciju. Na osnovu prikazanih podataka može se zaključiti da je postignut značajan napredak u odnosu na početnu vrednost iz 2021. godine – ukupna stopa je smanjena za 10,5 procentnih poena, uz veći napredak kod muškaraca nego kod žena (Tabela 11).

Tabela 11. Stopa siromaštva mladih (15–30 godina) po polu, u periodu od 2023-2024

Godina	Stopa siromaštva (prema polu)	Početna vrednost (2021)	Ciljana vrednost (2030)
2023	18,8% (M:19,3%; Ž:18,3%)	27,7% (M:26,4%; Ž:29%)	11,0% (M:11,0%; Ž:11,0%)
2024	17,2% (M:16,2%; Ž:18,3%)		

Prema *Istraživanju o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji*, koje je sprovedla agencija Ninamedia (2024), ispitanici smatraju da su siromašni mladi najizloženiji diskriminaciji (16,6%), zatim mladi sa invaliditetom (13,9%), mladi Romi (10,3%), mladi bez roditeljskog staranja (10,2%) i pripadnici LGBTQ+ populacije (9,6%).

Pokazatelj: Stopa mladog stanovništva van radne snage i nezaposlenost mladih (15–30 godine)²⁰, prema polu). U poslednje tri godine stopa mladog stanovništva van radne snage ostala je uglavnom stabilna, uz blage oscilacije. U 2023. godini, stopa iznosi 48% (M: 41,6%; Ž: 54,6%), što je više u odnosu na početnu vrednost iz 2021. godine (47,4%; M: 40%; Ž: 55,2%). Dalji porast beleži se u 2024. kada vrednost dostiže 47,8% (M: 41,3%, Ž: 54,7%), što je 2,8 p.p iznad ciljane vrednosti za 2025. godinu. Ovaj podatak ukazuje da je važno pojačati aktivnosti usmerenu na smanjenje stope u okviru novog APSMRS 2026-2028.

Analiza po polu pokazuje da je nepovoljan trend izraženiji kod muškaraca: od 40% u 2021. stopa raste na 41,6% u 2023, zatim na 42,7% u 2024. Kod žena postoji kontinuirani pad stope sa 55,2% (2021) na 54,6% (2023) i 54% (2024). Uprkos blagom približavanju stopa, žene ostaju manje zastupljene na tržištu rada u odnosu na muškarce, što potvrđuje postojanje rodne neravnoteže.

Stabilnost regionalnih razlika ukazuje na trajne teritorijalne nejednakosti, verovatno povezane sa razlikama u ekonomskom razvoju i dostupnosti radnih mesta. Najviša stopa u Regionu Šumadije i Zapadne Srbije, naspram najnižih u Regionu Vojvodine i Beograda potvrđuju ovu disproportciju.

Stopa nezaposlenosti mladih (15–30 godine)²¹ iznosila je 19,4% u 2021. godini (M: 18,4%, Ž: 20,9%), sa ciljem da se do 2025. godine postigne stopa od 18% (M: 17%, Ž: 19%), odnosno 15% (M: 15%; Ž: 15%) u 2030.godini sa ciljem postizanja rodne ravnoteže. Tokom 2023. godine, nastavljen je trend blagog pada stope nezaposlenosti mladih – dostignuta vrednost 17,5% (M: 17,3%; Ž: 17,9%). Stopa nezaposlenosti mladih nastavlja da pada u 2024. godini na 16,4% (M: 16,4%; Ž: 16,4%). .

²⁰ Izvor: Republički zavod za statistiku – podaci koji RSZ dostavlja na zahtev MTO

²¹ Ibid

Rodna analiza pokazuje da je ostvaren značajan pomak ka dostizanju rodne ravnoteže već u prvoj godini sprovođenja AP. U 2021. godini razlika u stopi nezaposlenosti iznosila je 2,5 p.p. u korist muškaraca, dok se u 2023. smanjuje na 0,6 p.p., što predstavlja unapređenje pozicije žena za 3 p.p. u odnosu na početnu vrednost. Trend se nastavlja i u 2024. godini, kada se beleži istovetna stopa nezaposlenosti za oba pola, što ukazuje na potrebu za kreiranjem intervencija kako bi se održala postignuta ravnoteža.

Podaci ukazuju na trajne teritorijalne nejednakosti i po pitanju nezaposlenosti mladih, što može biti povezano sa razlikama u ekonomskom razvoju i dostupnosti radnih prilika između manje razvijenih i urbanih područja. Najviša stopa beleži se u Regionu Južne i Istočne Srbije, dok su najniže vrednosti u Vojvodini i Beogradu.

I pored značajnog napretka na ovom pokazatelju, pozicija mladih od 15 do 30 godina na tržištu rada ostaje nepovoljnija u poređenju sa radno aktivnim delom populacije. Dok je stopa nezaposlenosti stanovnika starijih od 15 godina iznosila 8,6% u 2024. i 8,5% u 2025, najbolji postignuti rezultat za mlade je 16,1% u 2025. godini – gotovo dvostruko više od proseka. Stopa stanovništva van radne snage u populaciji 15+ godina ostaje oko 43%, dok kod mladih dostiže 48,3% u 2025, što ukazuje na trajne izazove u aktivaciji mladih na tržištu rada.

Percepcija mladih potvrđuje ove nalaze: nezaposlenost i ekonomski problemi i dalje se prepoznaju kao najveći izazovi. Prema godišnjim istraživanjima MTO, svaka peta mlada osoba (20,6%) vidi nezaposlenost kao najveći lični problem u 2024, što je slično rezultatima iz 2023 (19,1%). Podaci iz istraživanja govore u prilog nalazima ARS-a o teritorijalnoj nejednakosti. Procenat mladih koji percipiraju nezaposlenost i ekonomske problema kao najznačajnije lične probleme najveći je u Regionu Južne i Istočne Srbije (2023 – 23%; 2024 – 32,5%), a najniži u Beogradu (10%).

Pokazatelj: NEET stopa (mladi koji nisu u zaposlenju, obrazovanju ili obuci) NEET stopa je ključni parametar za razumevanje obima mladih koji nisu uključeni u obrazovni proces i ne učestvuju na tržištu rada, što ih svrstava u grupu sa najvećim rizikom od dugoročne nezaposlenosti i socijalne isključenosti.

Početna vrednost NEET stope za mlade uzrasta 15 -29 u 2021. godini iznosila je 18,8% (M: 17,3%; Ž: 20,4%). Ciljana vrednost za 2025. godinu je 16% (M:15%; Ž: 17%), dok je dugoročni cilj za 2030. smanjenje na 11%, uz postizanje rodne ravnoteže.

Stopa mladih u NEET statusu za uzrast 15 – 29 u 2023. godini je bila 15,2% (M: 14%; Ž:16,6%), što predstavlja smanjenje za 0,2% p. p. u odnosu na prethodnu godinu (2022) kada je iznosila 15,4% (M: 17,3%; Ž: 20,4%), odnosno smanjenje za 3,6 p. p. u odnosu na 2021. godinu. U 2024 godini, NEET stopa među mladima ovog uzrasta iznosila je 14,9% (M: 13,8%; Ž: 16,0%), što je smanjenje za 0,3 p. p. u odnosu na 2023. godinu.

Podaci koji se odnose na uzrast od 15 – 30 godina daju dodatne informacije o statusu mladih u ovoj uzrasnoj grupi. U 2023. NEET stopa iznosi 15,6% (M: 13,9%; Ž: 17,4%). Trend opadanja se nastavlja u 2024, kada je procenat mladih u NEET statusu 15,2% (M: 13,9%; Ž: 16,7%).

Ako pogledamo postignute rezultate bez obzira na to da li posmatramo podatke za uzrasnu grupu 15- 29 ili 15 -30, da su trednovi pozitivni i da je sve manje mladih koji su u riziku od dugoročne nezaposlenosti.

Na osnovu ovih podataka možemo zaključiti da je ostvaren rezultat u 2024. godini bolji od planiranog za 2025. godinu, što potvrđuje da su sprovedene mera i aktivnosti dale efekta i ukazuje na realnu mogućnost dostizanja cilja predviđenog za 2030. godinu.

Međutim, postoji blagi trend porasta broja mladih u NEET statusu kod najmlađe kategorije (15–24). U 2024 godini zabeleženo je povećanje od 0,5 p.p. u odnosu na 2023. Ovaj nalaz ukazuje na potrebu za dodatnim merama podrške ovoj starosnoj grupi mladih, a što će biti moguće kroz program GzM.

Tabela 12. NEET stopa mladih u periodu od 2021 – 2025 za dve uzrasne grupe 15 – 29 i 15 – 30

Godina	NEET stopa 15 – 29	NEET stopa 15 – 30 ²²	Početna vrednost (2021)	Ciljana vrednost (2025)	Ciljana vrednost (2030)
2023	15,2% (M: 14%; Ž: 16,6%)	15,6% (M: 13,9%; Ž: 17,4%)	18,8% (M: 17,3%; Ž: 20,4%).	16% (M: 15%; Ž: 17%)	11% (M: 11%; Ž: 11%)
2024	14,9% (M: 13,8%; Ž: 16,0%)	15,2% (M: 13,9%; Ž: 16,7%)			

Iako je rezultat ohrabrujuć sa aspekta smanjenja NEET stope među mladima oba pola, rodne razlike su smanjene, ali i dalje postoje. Ako posmatramo uzrasnu kategoriju 15–30 godina, što je u skladu sa definicijom omladine prema ZOM-u, kod muškaraca se beleži napredak od 3,4 p.p. (2021 – 17,3% naspram 13,9% u 2024). Slična tendencija je i kod žena, gde je napredak izraženiji – 3,7 p.p. (2021 – 20,4% naspram 16,7% u 2024), što ukazuje na unapređenje rodne ravnoteže. U oba slučaja, postignuća u 2024. godini premašuju planirane vrednosti za 2025. godinu.

Dok se rodne razlike smanjuju, regionalne nejednakosti ostaju izražene. Najniže stope NEET mladih beleže se u Beogradu (2024 – 12,0%), dok su najviše u Regionu Južne i Istočne Srbije (2024 – 18,6%), što ukazuje na potrebu za dodatnim merama u manje razvijenim područjima.

Pokazatelj: Udeo mladih koji svoje zdravlje ocenjuju kao dobro ili veoma dobro, beleži pad u posmatranom periodu. Početna vrednost iznosila je 87% u 2020. godini, dok je u 2023. zabeleženo 86,4%, a u 2024. još niži skor 85,6%. U poslednjem istraživanju o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji iz 2025. godine, udeo mladih koji svoje zdravlje procenjuju kao dobro ili veoma dobro dostigao je najnižu vrednost – 71%. Sudeći po podacima, nije dostignuta planirana vrednost za 2025. godinu (90%), niti je trend u skladu sa dugoročnim ciljem za 2030. godinu (95%), što ukazuje na pogoršanje subjektivne percepcije zdravlja među mladima i potrebu za dodatnim merama u oblasti promocije zdravlja i zdravih životnih stilova.

Ovaj pokazatelj je obuhvaćen u okviru stuba 6 – Dobro zdravlje, bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih – i spada među najniže ocenjene grupe pokazatelja u IBM izveštaju za 2023. godinu (2,81). Sa aspekta prevencije i razvoja zdravih stilova života među mladima uočavaju se zabrinjavajući trendovi.

²² Izvor: Republički zavod za statistiku – podaci koji RSZ dostavlja na zahtev MTO

Prema podacima istraživanja o položaju i potrebama mladih u Srbiji koje sprovodi MTO, najveći broj mladih odlazi kod lekara tek kada ima zdravstveni problem (2023: 75,9%; 2024: 67,6%, 2025: 69%), dok preventivne ili sistematske preglede obavlja svega petina ispitanika u 2023. (20,1%) i četvrtina u 2024. i 2025. godini (2024: 25,4%, 2025: 23%). Samo 10% ispitanika (isti podatak za 2023. i 2024.) upoznato je sa uslugama savetovanja u oblasti zdravlja na nivou lokalne zajednice.

Na pitanje koliko su mladi zabrinuti za svoje seksualno i reproduktivno zdravlje, zabrinutost je izrazilo svega 5,8% ispitanika. Ovaj podatak se pre može tumačiti kao nedovoljno razvijena svest o značaju reproduktivnog zdravlja i važnosti prevencije, nego kao odsustvo stvarnih problema. Istovremeno, mali procenat mladih potvrđuje da u njihovoj lokalnoj zajednici postoji mogućnost da se dobije besplatna stručna podrška za unapređenje mentalnog, seksualnog i reproduktivnog zdravlja – 7,3% u 2023. i 8,1% u 2024. godini (uključujući savetovaništa za mlade, preventivne programe i usluge psihosocijalne podrške). Prema podacima Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“, obuhvat HPV vakcinacije kod dece i mladih uzrasta od 9 do 19 godina iznosi svega 8,5% (prva doza).

Ovi podaci ukazuju na izuzetno nizak nivo dostupnosti usluga podrške mladima, što nameće potrebu za uspostavljanjem institucionalnih i lokalnih mehanizama kako bi ovakvi programi bili dostupni u svim lokalnim samoupravama. Istovremeno, nizak obuhvat preventivnih programa u oblasti reproduktivnog zdravlja zahteva intenziviranje i prilagođavanje mladima kampanja informisanja i obrazovanja mladih o značaju prevencije i brige o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, kao i obezbeđivanje veće dostupnosti HPV vakcine i drugih mera radi dostizanja ciljeva javnog zdravlja.

Sa aspekta mentalnog zdravlja mladih, podaci iz istraživanja koje sprovodi MTO pokazuju da je oko 10% mladih (skoro isti procenat u 2023. i 2024. godini) bilo zabrinuto za svoje mentalno zdravlje u poslednjih godinu dana. Međutim, taj broj je značajno porastao u 2025. godini, kada čak 20,9% mladih navodi da je zabrinuto. Od njih je samo 40,4% zatražilo podršku od psihologa, zdravstvenih ustanova, roditelja ili vršnjaka. Iako se na prvi pogled može učiniti da podaci nisu alarmantni, druga istraživanja – poput onih koje sprovode Institut za mentalno zdravlje, UNICEF (U-Report), KOMS i drugi akteri – ukazuju da je problem mentalnog zdravlja među mladima ozbiljan i da unapređenje statusa mentalnog zdravlja predstavlja jedan od ključnih prioriteta.

Mladi u Srbiji se dominantno informišu o mentalnom zdravlju putem interneta i društvenih mreža, dok formalni izvori – škole i zdravstveni radnici – imaju minimalnu ulogu. Prema podacima UNICEF-a (U-Report anketa, 2023), čak 46% mladih koristi društvene mreže i internet kao glavni izvor informacija o mentalnom zdravlju, dok se samo 5% obraća nastavnicima, a 7% zdravstvenim radnicima za savet ili pomoć. Zabrinjavajuće je da skoro polovina ispitanih (47%) ne traži pomoć, jer smatra da je to znak slabosti i plaši se osude okoline. Rezultati pokazuju nizak nivo pismenosti mladih o mentalnom zdravlju i prisutnu stigmatu koja ga prati²³.

²³ Pod pismenošću mladih u oblasti mentalnog zdravlja podrazumeva se njihovoj spremnost i kapaciteti da prepoznaju specifične probleme, posedovanje znanja o faktorima rizika i uzrocima, načinima samopomoći, kao i informisanosti o profesionalnoj pomoći i stavovima koji podstiču pravovremeno i adekvatno traženje pomoći (Institut za pedagoška istraživanja: projekat „Multikulturalna procena pismenosti o mentalnom zdravlju“)

Institut za pedagoška istraživanja trenutno sprovodi ispitivanje o pismenosti mladih u oblasti mentalnog zdravlja, koja se realizuju u okviru međunarodnog projekta Multikulturalna procena pismenosti o mentalnom zdravlju (Institut za pedagoška istraživanja, 2023.), koje će dodatno osvetliti problem i dati preporuke kako unaprediti stanje i povećati spremnosti i kapacitete mladih da prepoznaju kod sebe i drugih specifične probleme mentalnog zdravlja, da unaprede znanje o faktorima rizika i uzrocima koji ugrožavaju mentalno zdravlje pojedinaca, načinima samopomoći i informisanosti o odstupnoj profesionalnoj pomoći i stavovima koji podstiču pravovremeno i adekvatno traženje pomoći.

Preliminarni rezultati istraživanja Instituta za mentalno zdravlje, koje je realizovano u saradnji sa Medicinskim i Filozofskim fakultetom u Beogradu, uz podršku Radne grupe za mentalno zdravlje i sigurnost mladih Vlade Srbije, pokazuju da 20,4% dece i adolescenata ima najmanje jedan psihijatrijski poremećaj, pri čemu su najčešći suicidalne ideje i pokušaji (9%) i veliki depresivni poremećaji (8,7%), što ukazuje na potrebu za većom dostupnošću usluga mentalnog zdravlja.

Nalazi iz Alternativnog izveštaja KOMS (2025) dodatno potvrđuju izazove: 76,2% mladih ispitanika iz njihovog istraživanja imalo poteškoća sa mentalnim zdravljem u poslednjih godinu dana, a 52,3% smatra da stručna pomoć nije dostupna. Psihološku podršku tražilo je 44,7% ispitanika²⁴.

Ovi nalazi ukazuju na potrebu da se, pored podataka MTO, uzmu u obzir i drugi izvori informacija, kao dopuna praćenju položaja mladih po ovom pitanju. Budući da je MTO potpisnik Memoranduma o razumevanju u oblasti mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške za decu i mlade, u okviru saradnje šest ministarstava, stvorena je mogućnost sistematske razmene podataka iz istraživanja koja se sprovedu u različitim sektorima.

Pokazatelj: Udeo mladih koji svoje društveno angažovanje ocenjuje kao dobro ili veoma dobro je pokazatelj kod kojeg se beleži rast u odnosu na ciljanu vrednost (25,12% u 2025. godini). Početna godina (2022) nema polaznu vrednost ovog pokazatelja dok je u 2023. kroz istraživanja MTO, ovaj pokazatelj dostigao vrednost od 48,3%, sa padom u 2024. godini (34,8%).

Analizirajući spremnost, stepen i formu učešća mladih, podaci iz istraživanja o položaju i potrebama mladih u Srbiji pokazuju da blizu polovine mladih izlazi na glasanje (2023: 54,6%; 2024: 54,7%; 2025: 46,2%), dok oko petine mladih to ne čini (ostali ispitanici nisu imali pravo glasa). Glasanje je ostaje najčešći oblik društvenog angažovanja mladih. To je aktivnost koja zahteva najmanje vremena i resursa, pa ne iznenađuje što je upravo ona dominantna. Ovakav trend, međutim, ukazuje na ograničenu spremnost mladih da se uključe u složenije oblike participacije koji podrazumevaju dugoročniji angažman i veći stepen odgovornosti.

Kada je reč o različitim oblicima društvenog angažovanja, podaci ukazuju da se mladi najčešće uključuju u sportska udruženja (2023: 11,7%; 2024: 12,3%; 2025: 26,4%), zatim u udruženja iz oblasti kulture (2023: 6,5%; 2024: 9,3%; 2025: 16,9%) i lokalne ekološke inicijative (2023: 6,2%; 2024: 8,3%; 2025: 14%). Već na osnovu ovih pokazatelja uočava se značajan porast učešća mladih tokom 2025. godine. Sličan trend primećuje se i kod ostalih vidova angažovanja – političkih stranaka, nevladinih organizacija, omladinskih udruženja, religijskih zajednica, lokalnih inicijativa i protesta. Naime, u 2023. i 2024. godini

²⁴ Krovna organizacija mladih Srbije, <https://koms.rs/wp-content/uploads/2025/08/Alternativni-izvestaj-2025.pdf>

učešće mladih u ovim oblastima retko je prelazilo prag od 5%. Međutim, u 2025. godini beleži se značajan rast učešća mladih: učešće u političkim partijama poraslo je na 11,7% (u odnosu na 5,3% u 2024), dok je učešće u omladinskim organizacijama dostiglo 16,1% (u poređenju sa 7,6% u 2024). Posebno je značajan podatak da je gotovo trećina ispitanika u 2025. godini izjavila da je učestvovala u uličnim protestima, buntovima ili štrajkovima, nasuprot svega 5,8% mladih u 2024. godini.

U skladu sa prethodnim nalazima, beleži se rast broja mladih koji volontiraju u zajednici. Tokom 2023. i 2024. godine tek je svaki peti ispitanik imao priliku da volontira (2023: 25,8%; 2024: 22,1%), dok je u 2025. godini ovaj udeo značajno porastao na 34,5%. Uprkos pozitivnom trendu, i dalje postoji potreba za sistemskim radom na povećanju dostupnosti prilika za volontiranje u lokalnim zajednicama, kao i na jačanju motivacije mladih da se uključe. Spremnost mladih da učestvuju u inicijativama usmerenim ka društvenim promenama pokazuje blagi rast – sa 14,9% u 2023. na 18,3% u 2024. i 2025. godini – što potvrđuje postojanje potencijala za dalji razvoj aktivnog građanstva među mladima.

Na motive i prepreke mladih za aktivnije uključivanje u društvene procese utiče više važnih faktora. Mladi u značajnom broju smatraju da *procesi donošenja odluka nisu dovoljno inkluzivni* niti prilagođeni njihovim potrebama – skoro polovina ispitanika deli ovo mišljenje (2023: 45,6%; 2024: 47,5%; 2025: 43,1%), dok je sličan procenat neodlučan. Posebno je izraženo *nezadovoljstvo u školskom kontekstu*: gotovo dve trećine mladih u 2023. i 2024. godini (67,6% i 72,2%) ocenjuje da nisu adekvatno uključeni u procese donošenja odluka, dok je u 2025. taj procenat opao na 54,5%, što predstavlja napredak od skoro 20 procentnih poena. Na *lokalnom nivou* nezadovoljstvo je i dalje visoko – oko 65% mladih ne vidi prostor za učešće (2023: 77,9%; 2024: 80,4%; 2025: 64,8%), ali se beleži poboljšanje u 2025. godini u odnosu na prethodne godine za približno 15 procentnih poena. Najniži nivo zadovoljstva prisutan je u odnosu na mogućnosti učešća u procesima donošenja odluka *na nacionalnom nivou*, gde se nezadovoljstvo kreće od 80,2% u 2023. do 70,1% u 2025. godini, što ukazuje na postojanje trajnog izazova u ovoj oblasti uprkos blagom pozitivnom trendu.

Poverenje mladih u institucije ostaje selektivno i ograničeno. Najviši nivo poverenja beleži se prema institucijama koje se percipiraju kao stabilne i manje politizovane, poput vojske (2023: 46,7%; 2024: 51,5%; 2025: 35,4%) i sudstva (2023: 24,5%; 2024: 30,8%; 2025: 20,9%). Nasuprot tome, poverenje u policiju, političke stranke i lokalne vlasti ostaje značajno niže i pokazuje trend opadanja (policija: 2023 – 40,4%; 2024 – 43,7%; 2025 – 22,5%; političke stranke: 2023 – 12%; 2024 – 17,7%; 2025 – 10,8%; lokalne vlasti: 2023 – 18,7%; 2024 – 23,7%; 2025 – 16,3%). Podaci ukazuju da je u 2025. godini poverenje mladih u gotovo sve institucije primetno opalo u odnosu na prethodne godine, što se može povezati sa društvenim okolnostima obeleženim protestima i blokadama. Ovakav obrazac potvrđuje distancu mladih prema političkim procesima i dodatno naglašava percepciju nedostatka transparentnosti i inkluzivnosti u donošenju odluka na različitim nivoima vlasti.

Poverenje mladih u Ministarstvo za omladinu (MTO) iznosi blizu 20% i beleži pad kroz posmatrani period (2023: 28,3%; 2024: 23,8%; 2025: 17,9%). Kao i kod drugih nacionalnih institucija, poverenje u MTO u 2025. godini je znatno niže u odnosu na prethodne godine, što se može povezati sa društvenim dešavanjima koja su obeležila 2025.

Nasuprot tome, poverenje u Kancelarije za mlade (KZM) pokazuje blagi rast (2023: 18,7%; 2024: 20,3%; 2025: 24,2%). Istovremeno, značajno je porastao udeo mladih koji koriste usluge KZM (2023: 18,8%; 2024: 24,1%; 2025: 56,1%), dok zadovoljstvo tim uslugama opada (2024: 86,2%; 2025: 67,7%). Iako poverenje u KZM nije visoko, rast prepoznavanja funkcija i korišćenja programa ukazuje na potencijal za jačanje relevantnosti ovih institucija. Ovi pokazatelji sugerišu potrebu za ciljanom intervencijom: unapređenje kvaliteta usluga, standardizacija praksi, efikasnija komunikacija i mehanizmi povratne informacije korisnika. Pad zadovoljstva u 2025. godini posebno naglašava hitnost rada na poboljšanju kvaliteta i prilagođavanju programa stvarnim potrebama mladih kako bi se izgradilo poverenje i podstaklo aktivno učešće.

Svi navedeni faktori predstavljaju preduslove i kapacitete koji, ukoliko se uspostave, stvaraju podsticajan kontekst za učešće mladih. Dodatni faktori odnose se na prilike za obrazovanje i razvoj veština kroz programe omladinskog rada i neformalnog obrazovanja, koji se realizuju u školama i omladinskim prostorima. Podaci ukazuju da takvih prilika još uvek nema dovoljno za sve mlade u svim lokalnim samoupravama. Ipak, Strategija i Akcioni plan predviđaju i sprovode aktivnosti usmerene na jačanje podsticajnog okruženja i kompetencija mladih za aktivno učešće.

Tabela koja sledi prikazuje sve relevantne pokazatelje, ciljne i ostvarene vrednosti za period 2023–2024, uz dostupne podatke za 2025. godinu, radi praćenja napretka u ostvarivanju opšte cilja Strategije i identifikovanja oblasti koje zahtevaju dodatne intervencije (Tabela 13).

Tabela 13. Pregled ključnih pokazatelja i podataka za opšti cilj: Unapređen kvalitet života mladih (ekonomsko-socijalno blagostanje)

Naziv pokazatelja	Početna vrednost i godina	Ciljana vrednost 2025	Ostvarena vrednost 2023.	Ostvarena vrednost 2024.	Ostvarena vrednost 2025.
Stopa siromaštva ili socijalne isključenosti mladih (prema polu)	33,66% M: 31,8% Ž: 35,4% 2019. godina	27% M: 26,8%, Ž: 29%	25,4% M: 23,7%, Ž: 17,5%	21,4% M: 20,8%, Ž: 22,1%	Nema podataka iz 2025.
Stopa mladog stanovništva van radne snage i polu (od 15 -30 god)	47,4% M: 40%, Ž: 55,2% 2021. godina	45% M: 39%, Ž: 51%	48% M: 41,6%, Ž: 54,6%	47,8% M: 41,3%, Ž: 54,7%	Nema podataka iz 2025.

Stopa nezaposlenosti (mladi od 15 -30)	19,4% M: 18.4%, Ž: 20,9% 2021. godina	18% M: 17%, Ž: 19%	17,5% M: 17,3%, Ž: 17,9%	16,4% M: 16,4%, Ž: 16,4%	Nema podataka iz 2025.
Stopa NEET mladih prema polu - NEET stopa za mlade od 15 – 30 god	18,8% M: 17,3%, Ž: 20,4% 2021. godina	16% M: 15%, Ž: 17%	15,6% M: 13,9%, Ž: 17,4%	15,2 % M: 13,9%; Ž: 16,7	Nema podataka iz 2025.
Udeo mladih koji svoje zdravlje ocenjuju kao kao dobro ili veoma dobro	87% 2020. godina	90%	86,4%	85,6%	71%
Udeo mladih koji svoje društveno angažovanje ocenjuje kao dobro ili veoma dobro	Nema podataka 2022. godina	25,12%	48,3%	34,8%	62,1%

Analiza napretka u odnosu na pojedinačne ciljeve i mere

Poseban cilj 1. Omladinski rad (OR) je standardizovan u sistemu neformalnog obrazovanja i kontinuirano se sprovodi

U fokusu prvog posebnog cilja nalazi se OR, koji predstavlja osnažujući i razvojno orijentisan pristup u jačanju kapaciteta mladih i unapređenju kvaliteta usluga namenjenih mladima. OR ima ključnu ulogu za mlade, podržavajući lični razvoj mladih, njihovu društvenu uključenosti i aktivno učešće u zajednici. Kroz sigurne, inkluzivne i podsticajne prostore, programe i usluge, u kojima se praktikuje OR, mladi imaju priliku da razvijaju životne veštine, stiču iskustva kroz neformalno obrazovanje i izrastaju u samopouzdanе, rezilijentne pojedince koji aktivno učestvuju u društvenim procesima i doprinose razvoju zajednice.

Kao deo **integrisanih usluga za mlade** uloga omladinskog rada je da povezuje različite sektore – obrazovanje, zdravstvo, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i kulturu – obezbeđujući da usluge usmerene ka mladima budu dostupne, relevantne i prilagođene njihovim stvarnim potrebama. Suštinski, OR ne samo

da pruža podršku povezujući sektore, već i **transformiše kvalitet** sektorskih programa kroz svoje principe, vrednosti i metodologije, čineći ih participativnijim, inkluzivnijim i efektivnijim.

U kontekstu omladinske politike, OR se prepoznaje kao **ključni mehanizam za osnaživanje mladih** i kao takav je integrisan u sve evropske strategije za mlade, uključujući i Strategiju za mlade Saveta Evrope (SE). Strategija i AP prepoznaju OR i profesionalizaciju omladinskih radnika/ca kao **prioritet** i **preduslov** za ostvarenje ostalih strateških ciljeva.

Iz tog razloga, u okviru nacionalne Strategije i AP, poseban fokus stavljen je na *institucionalizaciju OR*, kao i na *unapređenje kvaliteta omladinskih programa i programa neformalnog obrazovanja*, koji se realizuju u saradnji sa različitim akterima na nacionalnom i lokalnom nivou. OR, kao pristup koji osnažuje, povezuje i inspiriše, mora biti **sistematski integrisan** u sve politike i prakse koje se odnose na omladinu, jer samo tako možemo graditi održive, inkluzivne i kvalitetne sisteme podrške za sve mlade.

Logika intervencije. Upravo zbog važnosti koju OR ima za razvoj programa i usluga za mlade, u fokusu prvog posebno cilja je *institucionalizacija* koja treba doprinесе da se OR sistemski integriše u politike i prakse (programme i usluge) koje se odnose na mlade.

Institucionalizacija OR u okviru posebnog cilja 1 treba da osigura njegovo prepoznavanje i vrednovanje među profesionalcima i mladima, kroz standardizaciju zanimanja, definisanje kompetencija, uspostavljanje sistema obuka i akreditaciju programa u formalnom i neformalnom obrazovanju. Pored toga, akcenat je na povećanju vidljivosti OR, razvoju kvalitetnih programa, usklađivanju sa međunarodnim standardima i ulaganju u obrazovanje omladinskih radnika i drugih stručnjaka. Posebna pažnja posvećuje se upravljanju znanjem u oblasti omladinskog rada i neformalnog obrazovanja, kroz povezivanje istraživača iz različitih akademskih oblasti od značaja za razvoj mladih, kako bi se kontinuirano jačao kvalitet usluga i programa. Jačanje kapaciteta pružalaca usluga za dokumentovanje, praćenje kvaliteta realizacije i evaluaciju ishoda programa i usluga za mlade takođe je u fokusu ovog cilja. Ove mere treba da se sprovedu koordinisano i komplementarno, kako bi se postigla veća efikasnost i održivost rezultata, a sve u okviru specifičnog modela implementacije definisanog AP 2023–2025 koji je prikazan u tabeli (Tabela 14).

Tabela 14. Model implementacije posebnog cilja 1.

Poseban cilj 1. OR je standardizovan u sistemu neformalnog obrazovanja i kontinuirano se sprovodi			
Mere	Intervencije	Fokus	Aktivnosti ²⁵
	Standardizacija i profesionalizacija OR	Uspostavljanje profesionalnog identiteta OR radnika/ca kroz razvoj udruženja, standarda, razvoj obrazovnih programa i priznanje kompetencija	1.1.1.1 Osnivanje strukovnog udruženja 1.1.1.2 Definisanje standarda kvalifikacija OR 1.1.2.1 Promocija standarda van omladinskog sektora 1.1.2.2 Mehanizmi za priznavanje kompetencija stečenih kroz OR (PPU, NOKS) 1.1.2.3. Razvoj studijskih programa u skladu sa standardima kvalifikacija OR 1.1.2.4 Obuke za profesionalni razvoj OR radnika/ca

²⁵ Obeležene su aktivnosti o kojima nije izveštavano u godišnjim izveštajima za 2023 i 2024. godinu.

1.2 Sistem obezbeđivanja kvaliteta programa OR			1.1.3.1 Analiza potreba na lokalnom nivou – zapošljavanje OR radnika/ca 1.1.3.2. Obuka postojećih aktera (KZM, udruženja) za realizaciju usluga u skladu sa standardima
	Sprovođenje programa/ usluga na lokalnom nivou Razvoj standarda i mehanizama Sprovođenje programa/usluga OR i podrška za org/aktere	Podrška za sprovođenje standarda kroz obuku aktera i kreiranje uslova za zapošljavanje OR radnika/ca Kvalitet i akreditacija programa, uključujući digitalne formate i podrška akterima u razvoju akreditovanih programa neformalnog obrazovanja	1.2.1.1 Razvoj standarda za kvalitet programa 1.2.1.2 Mehanizmi za praćenje primene standarda 1.2.2.1 Promocija i akreditacija programa OR i neformalnog obrazovanja 1.2.3.1 Podrška udruženjima u sticanju JPOA 1.2.4.1 Standardi za digitalne omladinske prostore
1.3 Saradnja sa lokalnim partnerima	Razvoj integrisanih usluga Jačanje kapaciteta (udruženja, KZM, lokalni akteri)	Sprovođenje na lokalnu saradnju i podrška marginalizovanim grupama kroz razvoj integrisanih usluga	1.3.1.1 Razvoj integrisanih usluga (NEET, ruralni) 1.3.1.2 Obuka zaposlenih u JLS za integrisane usluge 1.3.2.1 Obuka udruženja/KZM/aktera za prikupljanje podataka o integrisanim uslugama 1.3.2.2 Mehanizmi saradnje OCD-lokalne institucijama 1.3.3.1 Plan za unapređenje kapaciteta realizatora programa OR u ruralnim sredinama 1.3.3.2 Finansijska podrška programima OR u ruralnim sredinama
1.4 Prepoznatljivost omladinskog rada	Istraživanja o mladima i razvoj programa i usluga zasnovanih na podacima Umrežavanje i promocija	Vidljivost, relevantnost i umrežavanje oko OR – za mlade i druge aktere	1.4.1.1 Istraživanje stavova mladih o programima OR i neformalnog obrazovanja (godišnji nivo) 1.4.1.2 Kreiranje programa OR i neformalnog obrazovanja (mlade/ mlade u riziku) 1.4.1.4 Promocija značaja OR među mladima 1.4.1.3 Povezivanje udruženja OR i razmena praksi 1.4.2.1 Promocija u medijima 1.4.3.1 Regionalna mreža udruženja OR
1.5 Istraživanja i upravljanje znanjem	Redovna istraživanja Upravljanje znanjem u domenu OR	Donošenje odluka zasnovanih na podacima i sistematizacija znanja i dobrih praksi	1.5.1.1 Istraživanje potreba mladih 1.5.1.2 Istraživanje aktera omladinske politike 1.5.2.1 Koordinacija istraživača i razmena podataka 1.5.2.2 Sekcija na sajtu RZS 1.5.2.3 Kreiranje baza znanja za OR 1.5.2.4 Sistem merenja rezultata/efekata OR 1.5.2.5 Jačanje kapaciteta za aktera OP za prikupljanje podataka/ donošenje odluka 1.5.2.6 Stručni tim (RG za praćenje Strategije) za trogodišnji plan istraživanja u OP
1.6 Usklađivanje sa međunarodnim standardima	Harmonizacija standarda OR i međunarodna promocija	Internacionalizacija OR i usklađivanje sa evropskim standardima	1.6.1.1 Koordinacija/ usklađivanje sa međunarodnim praksama 1.6.2.1 Učešće na međunarodnim događajima 1.6.2.2 Finansijska podrška međunarodnim

Aktivnosti u okviru posebnog cilja 1 obuhvataju četiri linije intervencija koje se sprovode paralelno.

Standardizacija i profesionalizacija OR. Predstavlja ključno polje delovanja koje se ostvaruje kroz razvoj standarda kvalifikacija za OR radnike/ce (nivo V i VII), kao i kroz razvoj studijskih programa u okviru formalnog obrazovanja koji omogućavaju sticanje ovih kvalifikacija. Istovremeno se razvija proces prepoznavanja prethodnog učenja (PPU) za praktičare koji su stekli znanja i iskustvo kroz neformalno obrazovanje i rad u oblasti OR – sertifikovani praktičari čije se kvalifikacije mogu priznati u okviru PPU, na nivou kvalifikacije V. Ovaj proces dodatno je podržan aktivnostima usmerenim ka razvoju profesionalnog udruženja koje okuplja omladinske radnike/ce, čime se doprinosi izgradnji profesionalnog identiteta struke. Takođe, prepoznaje se važnost rada na informisanju i edukaciji relevantnih aktera o značaju i benefitima OR, kao i povećanju njegove vidljivosti među mladima, što predstavlja ključni korak ka uspešnoj institucionalizaciji profesije omladinskog radnika/ce.

Obzbeđivanje podrške za razvoj kvalitetnih programa OR i neformalnog obrazovanja. U okviru AP predviđen je nastavak realizacije aktivnosti usmerene na *unapređenje standarda OR*, uključujući akreditaciju i re-akreditaciju udruženja koja sprovode programe, kako kroz procese koje vodi NAPOR, tako i kroz sticanje statusa JPOA (odgovorna AzK). Unapređenje standarda obuhvata njihovo usklađivanje sa međunarodnom praksom, sprovođenje istraživanja, razvoj metodologija za merenje efekata OR, kao i izgradnju baze znanja koja doprinosi dugoročnom unapređenju kvaliteta rada sa mladima.

Kreiranje resursa koji doprinose razvoju kapaciteta za širi obuhvat mladih OR. Fokus je na *razvoju programa, usluga, inovativnih pristupa i modela rada, kao i na unapređenju kompetencija zaposlenih u različitim sektorima*– uključujući obuku nove generacije omladinskih radnika/ca, obuku za koordinatore KZM i druge relevantne aktere (iz sektora zapošljavanja, socijalne zaštite), kao i obezbeđivanju finansijske podrške za realizaciju programa. Kreirani resursi predstavljaju ključnu osnovu za sprovođenje naredne faze programa GzM i služe kao priprema za razvoj integrisanih usluga u zajednici, sa posebnim fokusom na mlade iz osetljivih grupa.

Uspostavljanje kapaciteta za upravljanje znanjem u oblasti omladinskog rada i neformalnog obrazovanja obuhvata: (1) sprovođenje istraživanja usmerenih na razvoj kvalitetnih programa i usluga u oblastima od značaja za razvoj mladih i (2) razvoj sistema praćenja obuhvata mladih i efekata programa omladinskog rada, neformalnog obrazovanja i programa profesionalnog razvoja OR i drugih stručnjaka/aktera koji rade sa mladima. Cilj je povezati istraživačku zajednicu i organizovati istraživanja koja doprinose razvoju programa i usluga usklađenih sa potrebama mladih, podstičući njihov lični i profesionalni razvoj. Planirano je uspostaviti redovna istraživanja koja prate ključne pokazatelje o položaju mladih, kao i obezbediti sistemsko praćenje obuhvata, kvaliteta realizacije i evaluaciju ishoda programa i usluga. To podrazumeva razvoj instrumenata za dokumentovanje i obradu podataka, kao i sprovođenje evaluacionih aktivnosti.

Kroz gore naveden mere i grupe aktivnosti potrebno je postići sledeće: stvoriti uslove za dostizanje strateških rezultata, pri čemu se teži istovremenom povećanju **ponude i potražnje** omladinskog rada.

Ovo su ključni preduslovi za realizaciju kvalitetnih programa i usluga i njihovu dostupnost što većem broju mladih. Pod ovim podrazumevamo sledeće:

- **Veća ponuda** podrazumeva: veći broj omladinskih radnika i radnica; veći broj programa obuka za pružaoce usluga koji primenjuju principe, vrednosti i metodologije omladinskog rada i integrišu ih u svoje programe; i veći broj kvalitetnih programa i usluga za mlade na lokalnom i nacionalnom nivou.
- **Veća potražnja** podrazumeva: veći obuhvat mladih uslugama i OR i neformalnog obrazovanja; veći broj mladih koji prepoznaje ličnu korist i značaj ovih programa za sopstveni razvoj; i veći broj mladih koji aktivno zastupa i promoviše programe OR i usluge među vršnjacima.

Analiza napretka u realizaciji AP/PC 1. U nastavku sledi analiza napretka u realizaciji prvog posebnog cilja i pripadajućih mera, zasnovana na pokazateljima i njihovim planiranim i ostvarenim vrednostima na kraju dvogodišnjeg perioda (2023–2024).

Ukupan broj pokazatelja definisanih na nivou posebnog cilja i pripadajućih mera iznosi 21, od kojih je 14 ostvareno u određenoj meri. Time je ostvaren napredak u odnosu na 66,67% pokazatelja u okviru posebnog cilja 1. U narednoj tabeli prikazani su pokazatelji kod kojih je zabeležen određeni stepen napretka (Tabela 15) .

Od ukupno 14 pokazatelja kod kojih je zabeležen napredak, za 11 pokazatelja ciljne vrednosti su dostignute ili premašene (ocene 4 i 5). To ukazuje da su očekivani rezultati postignuti u 52,34% planiranih aktivnosti u okviru posebnog cilja 1 tokom dvogodišnjeg perioda.

Tabela 15. Ostvareni napredak u realizaciji AP u odnosu na poseban cilj 1. i pripadajuće mere

Naziv pokazatelja	Početna vrednost i godina	Ciljana vrednost (2023/24) ²⁶	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka ²⁷
PC 1.1 Uspostavljeni JPOA u OR	NE (2022)	NE/DA	(2024) DA	3
PC 1.2 Uspostavljeno strukovno udruženje OR radnika/ca	NE (2022)	DA/DA	(2024) DA	3
1.1.1 Usvojen standard kvalifikacije OR radnika/ca ²⁸	Nema	DA/DA	NE/NE	3
1.1.2 Br sertifikovanih OR radnika/ca	0	0/40	(2024) 45	4
1.2.1 Standardi za osiguranje kvaliteta program OR su doneti i primenjuju se	Nema podataka	DA/DA	DA/DA	4
1.2.4 Br digitalnih programa OR na godišnjem nivou, koji su u skladu sa standardima za osiguranje kvaliteta programa	Nema podataka	0/0	(2024)1	5
1.3.1 Udeo JLS koje pružaju integrisane usluge za mlade	Nema podataka	10/15	(2024) 31	5

²⁶ Ciljna/ostvarena vrednost prikazana je kao zbirna, odnosno kao ukupna vrednost dobijena sabiranjem rezultata za 2023. i 2024. godinu. Pojedinačne godišnje vrednosti navedene su u zagradama radi preciznosti i boljeg sagledavanja napretka.

²⁷ Vrednosti na skali: 1 - Aktivnost je pokrenuta, ali još uvek nije ostvaren značajan rezultat; 2 - Aktivnost je u toku; postignut je delimičan napredak; 3 - Aktivnost je u toku; ostvareni su određeni rezultati; uz nastavak rada; 4 – Aktivnost je realizovana, postignuti su očekivani rezultati; 5 - Aktivnost je realizovana; postignuti rezultati prevazilaze očekivane ciljne vrednosti.

²⁸ Iako ciljana vrednost nije dostignuta, pokazatelj je uvršten u tabelu postignuća jer dostupni podaci ukazuju na relevantan progres. Zbog ograničenja indikatora zatvorenog tipa (dihotomna skala: DA/NE), dodatne informacije o ostvarenom napretku date su u pojašnjenjima rezultata.

1.3.2 Br integriranih usluga u LS na godišnjem nivou dostupne mladima	Nema podataka	105 (35/70)	(2024) 244	5
1.3.3 Br podržanih projekata/programa OR u okviru neformalnog obrazovanja u ruralnim područjima na godišnjem nivou	Nema podataka	30 (10/20)	102 (12/90)	5
1.4.2 Godišnji br priloga o OR u tradicionalnim medijima (štampa, radio, TV)	Nema podataka	9 (3/6)	10 (3/7)	5
1.4.3 Uspostavljena regionalna mreža udruženja OR radnika/ca	Nema	NE/NE	(2024) DA	5
1.5.1 Br istraživanja o mladima i OR u RS rađenih na reprezentativnom uzorku, na godišnjem nivou	6	13 (6/7)	11 (4/7)	3
1.6.1 Br realizovanih mera datih u okviru međunarodnih procesa harmonizacije OR	2	5 (2/3)	6 (2/4)	5
1.6.2 Br međunarodnih i regionalnih događaja o mladima i OR na kojima učestvuju subjekti koji realizuju OP, na godišnjem nivou	6	15 (7/8)	20 (10/10)	5

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja PC 1. Od ukupno četiri pokazatelja, dva su u izveštajima prikazana kao ispunjena – *uspostavljanje JPOA u oblasti omladinskog rada* i *formiranje strukovnog udruženja OR radnika/ca*. Reč je o pokazateljima zatvorenog tipa (dihotomna skala: DA/NE), što onemogućava prikaz stepena napredovanja.

Međutim, podaci koju prikupljeni u kvalitativnom delu istraživanja ukazuju da postoji delimičan napredak na oba pokazatelja, ali ne i ispunjenost:

- Kada je reč o pokazatelju PC 1.1, razvijene su procedure za JPOA, akreditovani pružaoci usluga KViS-a i drugih programa (npr. JPOA za jačanje kapaciteta aktera OR za dosezanje, aktivaciju i podršku teže zapošljivim i nezaposlenim mladim licima); programi OR nisu akreditovani.
- Kod pokazatelja PC 1.2, započeta je transformacija NAPOR-a izmenom statuta, gde se pored organizacija prepoznaju i pojedinci – omladinski radnici i radnice – kao članovi. Formiran je i Strukovni kokus omladinskih radnika i radnica (SKOR).

Za preostala dva pokazatelja: *obuhvat mladih programima/ projektima/ uslugama finansiranih iz javnih sredstava koje sprovode sertifikovani OR radnici/ce* i *broj podržanih programa projekata i aktivnosti koji su realizovali OR radnici/ce*, ciljne vrednosti nisu dostignute.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja pojedinačnih mera. Na nivou mera ostvaren je napredak kod 12 pokazatelja, što je detaljnije prikazano u rezultatima. U ovom delu izdvajamo ključne nalaze.

Za pokazatelj 1.1.1 Razvijeni standardi kvalifikacija OR radnika/ca, iako godišnji izveštaj beleži da ciljana vrednost nije dostignuta, kvalitativni podaci prikupljeni kroz konsultacije ukazuju na određeni napredak: izrađen je predlog standarda kvalifikacija, koji još nije dostavljen nadležnim institucijama (MTO i MRZBS).

Kod drugih pokazatelja, kao što je prikazano u tabeli, zabeležen je značajan napredak u odnosu na početne i ciljane vrednosti. Posebno se ističu pokazatelji 1.3.2 i 1.3.3, koji se odnose na usluge i programe razvijene tokom dvogodišnjeg perioda u okviru **svih posebnih ciljeva** Akcionog plana (PC 1–5).

Takođe, ostvareni su pokazatelji vezani za aktivnosti usmerene na usklađivanje OR sa međunarodnim standardima (1.6.1, 1.6.2).

U okviru sistema upravljanja znanjem, odnosno sprovođenja istraživanja usmerenih na razvoj kvalitetnih programa i usluga zasnovanih na podacima o položaju i potrebama mladih, istraživanja se sprovode redovno (1.5.1).

Postignuti rezultati. U nastavku dajemo pregled najvažnijih rezultata koji utiču na kreiranje podsticajnog okruženja, dokumentuju i objašnjavaju napredak u izgradnji resursa i kapaciteta koji imaju katalitički uticaj na realizaciju intervencija u novom AP i doprinose realizaciji strateških ciljeva definisanih Strategijom.

Rezultati u domenu standardizacije i profesionalizacije omladinskog rada (OR) – U cilju stvaranja uslova za institucionalizaciju OR i njegovog prepoznavanja kao relevantnog mehanizma u sprovođenju GzM, u prethodnom periodu intenzivno se radilo na uspostavljanju zakonskog i strateškog okvira, kao i na razvoju procedura i standarda za programe i usluge OR i KViS-a. Ove aktivnosti predstavljaju temelj za profesionalizaciju omladinskog rada i omogućavaju sistemsku podršku OR radnicima/cama, kao i formalno priznavanje njihovih kompetencija i uloga u radu sa mladima. Ključni rezultati postignuti u ovom periodu su:

- **Razvijen je predlog standarda zanimanja omladinski radnik/ca**, u skladu sa metodologijom koju propisuje MRZBS. Usvajanje se očekuje nakon donošenja Zakona o Nacionalnoj standardnoj klasifikaciji zanimanja²⁹. Predlog standarda preporučuje sticanje kvalifikacija iz oblasti humanističkih nauka, završenu obuku za OR, relevantno radno iskustvo i poštovanje Etičkog kodeksa OR.
- **Pokrenuta je inicijativa za razvoj i usvajanje standarda kvalifikacija za omladinske radnike/ce za nivo V** (planirana izrada standarda i za nivo VII). Revidirane su kompetencije i izrađen je elaborat koji će biti podnet nadležnoj instituciji čim se usvoje potrebne procedure (Metodologija za razvoj standarda kvalifikacija u visokom obrazovanju i realizacija pilotiranja).

Iako su u kvalitativnom istraživanju prikupljeni podaci koji ukazuju da je pripremljen Predlog standarda kvalifikacija OR i prateći elaborat, ovaj paket nije dostavljen sa nadežnim ministarstvima.

- **Razvijeni su standardi zanimanja za karijernog savetnika i stručnjaka za karijerno vođenje i savetovanje, kao i obuke za savetnike/praktičare.** SDC/UNICEF, u saradnji sa nacionalnim partnerima (MRZBS, NSZ, AzK, MP), pruža podršku razvoju ovih standarda. U toku je rad na unapređenju tri grupe KViS standarda: standardi veština upravljanja karijerom, standardi kompetencija karijernih praktičara i standardi organizacije i realizacije usluga KViS.
- **Izmenama i dopunama Zakona o NOKS-u dodatno je uređen postupak PPU**, čime je stvoren osnov za formalno prepoznavanje OR i kreirano podsticajno okruženje za njegovu primenu.

²⁹ Očekivani rok za donošenja Zakona o Nacionalnoj standardnoj klasifikaciji zanimanja je drugi kvartal 2026.

Uređen je postupak podnošenja zahteva za status JPOA za osnovne i srednje škole, kao i za pružaoce obuka u neformalnom obrazovanju.

- **Akreditovano je 18 organizacija za pružanje KViS usluga**³⁰ (14 organizacija civilnog društva i 4 ustanove za obrazovanje odraslih/srednje škole), dok 21 organizacija prolazi obuke i dobija podršku u pripremi dokumentacije za akreditaciju, dobijanje statusa JPOA za dosezanje mladih iz NEET populacije i realizaciju programa OR (uz podršku GIZ-a).

Određeni broj organizacija je već stekao status JPOA za realizaciju *Obuke za jačanje kapaciteta aktera OR za dosezanje, aktivaciju i podršku teže zapošljivim i nezaposlenim mladim licima* (na pr CZOR).

Rezultati u domenu obezbeđivanja podrške razvoju kvalitetnih programa OR i neformalnog obrazovanja:

- **Unapređeni standardi za osiguranje kvaliteta programa OR i neformalnog obrazovanja** – NAPOR redovno revidira standarde za osiguranje kvaliteta programa OR, usklađujući ih sa međunarodnom praksom (sprovedena nova revizija). Takođe, kontinuirano prati i osnažuje organizacije članice za primenu ovih standarda kroz procese eksterne procene.
- **Predstavnici Srbije aktivno učestvuju u međunarodnim procesima i mrežama koje okupljaju OR radnike/ce** – učešće u implementaciji Bonskog procesa (radne grupe u okviru Saveta za mlade, kojom koordinira NAPOR), u radu Savetodavnog veća za mlade Saveta Evrope (MTO/NAPOR), u radu Partnerstva EU i SE - EKCYP³¹ (predstavnik MTO), kao i u razvoju regionalnih i evropskih mreža omladinskih radnika/ca koje pružaju podršku razvoju nacionalnih asocijacija u 10 zemalja. NAPOR ima istaknutu ulogu u uspostavljanju i radu ovih mreža (regionalna mreža Zapadnog Balkana, Evropska alijansa asocijacija OR radnika/ca³² – AIWA).

Rezultati u domenu razvoja resursa za OR postignut je značajni napredak – razvijeni su programi za mlade, modeli lokalnih usluga za mlade, programi za unapređenje kompetencija zaposlenih/profesionalaca na lokalnom nivou, u različitim sektorima, koji su obuhvaćeni drugim ciljevima Strategije (PC 2- 5). Postignuti su sledeći značajni rezultati.

- **Kreirane i pilotirane usluge za unapređenje kvaliteta života osetljivih grupa mladih** (Romi, mladi poljoprivrednici, mlade žene, povratnici itd.) – Uspostavljena je saradnja između omladinskog sektora, LS i lokalnih/nacionalnih institucija, sa potencijalom da preraste u integrisane usluge u zajednici (razvoj mreža, koalicija, koordinacija rada institucija/OCD). Na lokalnom nivou pilotirane su različite usluge, uključujući: razvoj lokalnih programa za poljoprivredu i ruralni razvoj (kombinacija grantova, obuka, mentorstva, umrežavanja, finansijskih podsticaja, bezkamatnih i start-up kreditnih linija – primer: Grad Vranje/GIZ); usluge mentalnog zdravlja za mlade (model međusektorske saradnje škola, OCD i zdravstvenih institucija, usluge u OP/UNICEF).

³⁰ Broj akreditovanih organizacija preuzet iz registra JPOA na 30.08.2025.

³¹ EKCYP, <https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/knowledge/-ekcyp>

³² AIWA, <https://aywa.pro/>

- **Unapređeni su kapaciteti realizatora OR, sa fokusom na ruralne sredine, kroz:**
 - realizaciju programa obrazovanja za 320 lidera iz ruralnih sredina (49 polaznika iz 18 okruga, teme: omladinski aktivizam, nenasilje, prevencija zloupotrebe supstanci, zdravlje, zapošljavanje, preduzetništvo, ekologija – dosegnuto 1500 mladih; GIZ/MTO i NAPOR),
 - obuke za 20 OR radnika/ca i 34 lidera/ke iz ruralnih područja,
 - dodatne obuke za 33 OR radnika/ca i lidera (teme: sport za razvoj, rodna ravnopravnost, mentalno zdravlje u OR, ruralni OR),
 - obuke za 27 omladinskih radnika/ca za rad u omladinskim prostorima – OC/OK (UNICEF/OPENS/NAPOR)
- **Osnovan je Asocijacija JOB INFO centara koja okuplja pružaoce KViS usluga** – 13 organizacija iz 11 gradova. Obučeno je 129 savetnika/praktičara u sistemu zapošljavanja za pružanje kvalitetnih KViS usluga i izrađeni su priručnici (81 savetnik iz NSZ, 28 praktičara iz Agencija za zapošljavanje i 20 praktičara iz OCD – SDC/NIRAS). Realizovana su i obuke za primenu i praćenje pilotiranja Modela doseganja mladih i obuka za individualni rad sa NEET mladima u procesu doseganja i aktivacije (priprema za GzM).

Rezultati u domenu uspostavljanje kapaciteta za upravljanje znanjem u oblasti omladinskog rada i neformalnog obrazovanja, koji su realizovani kroz istraživanja i razvoj metodologija za praćenje obuhvata i efekat programa OR, neformalnog obrazovanja.

- **Unapređenje su postojeće i razvene nove metodologije za prikupljanje podataka i izveštavanje o položaju mladih u Republici Srbiji i efektima programa za mlade** – Unapređena je koordinacija podataka koje prikupljaju različiti sektori kroz realizaciju godišnjih IBM izveštaja, realizuju se godišnjih istraživanja o poziciji mladih, dogovoreno je kreiranje posebne stranice na sajtu RSZ i izveštaja o mladima od 15-19 god; razvijena metodologija za merenje rezultata, ishoda i efekata programa OR (NAPOR) čija primena će se realizovati u budućnosti.

Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 1.

U skladu sa prioritetima MTO – omladinskih prostora i integriranih usluga u zajednici koje su namenjene različitim grupama mladih, sa posebnim fokusom na osetljive kategorije – **logika intervencije** pokazuje visok stepen **relevantnosti** i direktno doprinosi postizanju definisanih ciljeva. Kao što je prikazano u tekstu, **četiri** međusobno povezane grupe aktivnosti – standardizacija i profesionalizacija OR, unapređenje kvaliteta programa i usluga, te izgradnja kapaciteta stručnjaka za pružanje kvalitetnih usluga – doprinose stvaranju resursa, alata i kapaciteta neophodnih za skaliranje programa i povećanje obuhvata mladih korisnika. Planirane intervencije imaju kapacitet da povećaju ponudu i potražnju za OR i da ujedno budu podrška kvalitetu i razvoju OR.

Evaluacija **efektivnosti** pokazuje da, iako većina procesa još nije završena, ostvareni su značajni pomaci u razvoju politika, modela, mehanizama, partnerstava, programa i usluga, koji su pilotirani u ograničenom broju lokalnih samouprava. Ovu tvrdnju potvrđuju i podaci o postignutim vrednostima na pokazateljima tokom prve dve godine sprovođenja AP – 52,34% aktivnosti ispunilo je postavljene ciljne vrednosti, što ukazuje na određeni nivo efektivnosti.

Na osnovu prikupljenih podataka, može se zaključiti da je ostvaren različit nivo napretka u različitim grupama aktivnosti. U oblasti razvoja politika i procedura za institucionalizaciju omladinskog rada kroz sistem PPU (neformalnog obrazovanja), kao i procedura za razvoj kvalifikacija u visokom obrazovanju, napravljen je značajan korak napred. Ovi procesi otvaraju prostor za akreditaciju studijskih programa usmerenih na omladinski rad.

Uspostavljanje ovih politika ima strateški značaj za povećanje ponude programa i usluga omladinskog rada, obezbeđivanje kvaliteta, kao i za priznavanje praktičara koji su sertifikovani omladinski radnici kroz PPU. Takođe, omogućava im sticanje specijalizacija na fakultetima koji budu razvijali specijalističke studije iz oblasti omladinskog rada. Očekuje se da će ove mogućnosti podstaći praktičare i profesionalce da biraju omladinski rad kao svoju profesiju, što dugoročno vodi ka povećanju broja akreditovanih omladinskih radnika.

Međutim, kratkoročno, iz perspektive razvoja sledeće faze AP i pripreme za sprovođenje GzM, **nije postignut značajan napredak** u obezbeđivanju potrebnog broja omladinskih radnika. Targeti postavljeni za 2025. godinu ispunjeni su već tokom 2024, i to zahvaljujući programima obuka za omladinske radnike koje su podržali međunarodni partneri (UNICEF/GIZ). Ovo otvara pitanje da li su ciljevi bili dovoljno ambiciozni i koliko su ovakve intervencije isplative, troškovno opravdane (cost-effective). Ostaje i dilema da li će se do kraja 2025. godine, kroz definisane mehanizme (razvijene studijske programe, akreditaciju organizacija kroz proces PPU), uspostaviti kapaciteti sa katalitičkim potencijalom za skaliranje usluga i značajniji obuhvat mladih širom zemlje.

Svakako je ostvaren značajan napredak u procesu akreditacije organizacija za pružanje usluga KViS, sa ciljem dosezanja mladih. Reč je o organizacijama koje imaju iskustvo u radu sa mladima i primenjuju omladinski rad (članice su NAPORa) – neke su akreditovane članice NAPOR-a (npr. Edukacioni centar Kruševac), dok druge sprovode programe omladinskog rada (npr. CZOR). Ovo ukazuje da su u ovoj fazi uspostavljeni važni resursi za nastavak priprema za realizaciju GzM.

Organizacije i profesionalci okupljeni oko njih ključni su za obezbeđivanje kvalitetnih usluga za mlade, koje se realizuju u koordinaciji i saradnji sa ostalim pružaocima usluga na lokalnom nivou.

Preporuke za razvoj AP 2026 - 2028. Po završetku realizacije AP 2023 – 2025. godine, preporučuje se sprovođenje više analiza koje bi omogućile definisanje optimalnih strategija za pripremu narednih faza implementacije GzM u delu koji sprovodi MTO, kao i za dalji razvoj omladinske politike i usluga u lokalnim zajednicama, sa posebnim fokusom na mlade iz osetljivih grupa, što je prioritet za naredni period.

Posebno je važno sistematski prikupiti i dokumentovati resurse razvijene tokom prethodnog perioda, uključujući:

- programe obuka i usluga,

- rezultate pilotiranja različitih modela usluga,
- identifikaciju pružalaca usluga koji imaju kapacitet da pokriju više lokalnih zajednica,
- mehanizme koordinacije razvijene po tematskim oblastima i ciljnim grupama,
- priručnike, materijale i druge relevantne resurse.

Kreiranje baze podataka o pružaocima programa i usluga, kao i dostupnim materijalima, predstavlja važan mehanizam za podršku koordinaciji i skaliranju budućih aktivnosti.

Radi jasnijeg sagledavanja dostupnosti profesionalaca i potencijalnog priraštaja kroz mehanizme kao što su studijski programi i PPU, korisno bi bilo sprovesti analize koje omogućavaju projekciju broja stručnjaka obučenih za omladinski rad. Baza podataka o broju sertifikovanih omladinskih radnika/ca koju vodi NAPOR, zajedno sa projekcijama priraštaja kroz PPU i studijske programe, može poslužiti kao osnova za planiranje budućih intervencija, postavljanje prioriteta i definisanje targeta.

Kreiranje posebnih intervencija usmerenih na motivisanje sertifikovanih omladinskih radnika da se akredituju i uključe u pružanje usluga (kroz vremenski ograničene aranžmane – npr. 30% angažovanja, povremeno ili stalno) može biti efikasan način da se kratkoročno poveća broj profesionalaca u sistemu.

Takođe, preporučuje se razmatranje mogućnosti dopune postojećih studijskih programa (nivo VI NOKS) na fakultetima koji obrazuju stručnjake srodnih profila, kroz uvođenje izbornih ili obaveznih kurseva koji bi studentima pružili dodatne mogućnosti za zapošljavanje, a istovremeno omogućili bržu i ekonomičniju obuku većeg broja profesionalaca za omladinski rad.

Navedene preporuke i predložene aktivnosti treba razmotriti u procesu pripreme AP 2026–2028 i, po potrebi, uvrstiti kao planirane aktivnosti.

Poseban cilj 2. Prostorni kapaciteti i usluge za sprovođenje omladinske politike su unapređeni i funkcionalni u svim LS

U cilju stvaranja održivog i funkcionalnog okvira za sprovođenje omladinske politike na lokalnom nivou, prepoznata je potreba za investiranjem u razvoj prostornih kapaciteta – omladinskih centara (OC) i klubova (OK). Reč je o kapacitetima koji su usmereni ka pružanju podrške razvoju zdrave, produktivne i angažovane mlade osobe, koja aktivno učestvuje u životu zajednice i doprinosi njenom razvoju.

U omladinskim prostorima mladima se nude programi i usluge koje sprovedu različiti partneri – lokalne institucije, nacionalni akteri i organizacije civilnog društva – u skladu sa potrebama i interesovanjima mladih.

Logika intervencije. Planirane intervencije usmerene su na uspostavljanje i standardizaciju omladinskih prostora, uključujući i digitalne platforme, u čiji rad su mladi aktivno uključeni – kako u upravljanju i rukovođenju OC/OK, tako i u razvoj programa i usluga. Omladinski prostori treba da budu otvoreni i inkluzivni, prilagođeni potrebama i dostupni različitim grupama mladih, posebno onim iz osetljivih grupa.

Paralelno, predviđene su aktivnosti na jačanju lokalnog institucionalnog okvira za brigu o mladima – kroz podršku u izradi dokumenata OP, jačanje kapaciteta KZM i lokalnih Saveta za mlade (SzM), kako institucionalno, tako i kroz obuke zaposlenih i članova. Poseban fokus stavljen je na osnaživanje kompetencija koordinatora KZM – kroz definisanje standarda rada KZM i kompetencija koordinatora, kao i kroz razvoj pratećih programa obuka.

Značajna pažnja je posvećena razvoju finansijskih mehanizama na lokalnom i nacionalnom nivou, koji omogućavaju sprovođenje omladinske politike, kao i uspostavljanju sistema za praćenje realizacije intervencija. Planirane aktivnosti su usmerene na unapređenje mehanizama finansiranja, izveštavanja i međusektorske saradnje, čime se doprinosi efikasnoj i inkluzivnoj primeni omladinske politike na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou.

Poseban fokus stavljen je na razvoj sistema za prikupljanje, obradu i korišćenje podataka o mladima, sa ciljem praćenja efekata sprovedene strategije i informisanja javnosti o njenim rezultatima. U tabeli 16 koja sledi prikazane su mere i aktivnosti koje, u međusobnoj interakciji, doprinose realizaciji posebnog cilja 2.

Tabela 16. Model implementacije posebnog cilja 2.

Poseban cilj 2. Prostorni kapaciteti i usluge za sprovođenje OP su unapređeni i funkcionalni u svim LS			
Mera	Intervencije	Fokusi	Aktivnosti ³³
2.1. Omladinski prostori uspostavljeni i funkcionišu u skladu sa standardima	Standardizacija rada omladinskih prostora, otvaranje novih i njihovo umrežavanje	Definisanje standarda, jačanje kapaciteta zaposlenih i aktera uspostavljanje evidencije i uslova za rad	2.1.1.1 Definirati standarde i mehanizme akreditacije; 2.1.2.1 Analiza optimalnog obima i modela mreže; 2.1.2.2 Uspostaviti jedinstvenu evidenciju prostora; 2.1.2.3 Podrška osnivanju novih OC koji rade u skladu sa standardima; 2.1.3.1 Analiza izvodljivosti uspostavljanja digitalnih prostora; 2.1.5.1 Obuka LS/KzM za inkluziju mladih sa invaliditetom; 2.1.5.2 Zagovaranje za opremanja prostora za mlade sa invaliditetom; 2.1.6.1 Obuka za uključivanje mladih u programe u razvoj programa unutar prostora
	Jačanje kapaciteta i standardizacija rada KZM	Zakonska obaveza kreiranje OP, analiza usluga i programa, jačanje kompetencije KZM	2.2.1.1 Podrška postojećim i novim KZM; 2.2.1.2 Predvideti zakonsku obavezu osnivanja KZM; 2.2.2.1 Analiza usluga i servisa koje sprovode LS i KZM 2.2.2.2 Izrada standarda rada KZM (usluga, servisa) i kompetencija KZM koordinatora; 2.2.3.1 Priručnik za razvoj dokumenata OP na lok nivou; 2.2.3.2 Obuka predstavnika KZM za razvoj dokumenata OP
2.3. Unapređen sistem	Razvoj alata i sistema za	Kreirati instrumente,	2.3.1.1 Kreirati IBM

³³ Obeležene su aktivnosti o kojima nije izveštavano u godišnjim izveštajima za 2023 i 2024. godinu.

prikupljanja podataka i izveštavanja o mladima	primenu	obučiti aktere za primenu i redovno kreirati izveštaje	2.3.2.1 Obuka subjekata OP za primenu alata; 2.3.3.1 Kontinuirano informisanje o položaju i potrebama mladih, kao i praćenje sprovođenja AP i Strategije
2.4. Unapređeni mehanizmi delovanja i kapaciteti subjekata OP za razvoj omladinskih prostora	Finansijska održivost, koordinacija	Transparentnost budžeta i jačanje kapaciteta za izveštavanje	2.4.1.1 Zagovaranje povećanja budžeta; 2.4.2.1 Mehanizam izveštavanja i obuka; 2.4.2.2 Razmena praksi o finansiranju OP; 2.4.3.1 Zakonska obaveza izveštavanja LS/KZM; 2.4.4.1 Finansijska podrška za projekte i programe LS/KZM u domenu kreiranja sprovođenja i praćenja lokalnih OP

Posmatrajući logiku predviđenih intervencija, ključni fokus stavljen je na **jačanje lokalnog institucionalnog okvira za brigu o mladima**, kroz **razvoj novih kapaciteta, prostora za mlade (OC/OK)**, usmerenih na direktan rad sa mladima, kao i njihovo povezivanje sa postojećim strukturama, poput KZM i lokalnih SzM.

Predviđene mere i aktivnosti usmerene su ne samo na jačanje međusobne povezanosti ovih struktura, već i na osnaživanje svake strukture pojedinačno. Fokus je na unapređenju normativnog okvira – uređenju statusa zaposlenih u KZM, procedura za rad SzM, kao i razvoju finansijskih mehanizama neophodnih za realizaciju lokalnih planova. Takođe, posebna pažnja je posvećena razvoju OC/OK, razvojem standarda i definisanju uslova koji obezbeđuju kvalitet rada sa mladima.

Veoma važan aspekt predstavlja **razvoj instrumenata za praćenje položaja mladih u odnosu na ključne pokazatelje kvaliteta života**. To uključuje i alate koji unapređuju kvalitet izveštavanja lokalnih institucija ka nacionalnom nivou, kao i informisanje javnosti o trendovima relevantnim za razumevanje stanja mladih u zemlji.

Analiza napretka u realizaciji AP/PC 2. U nastavku sledi analiza napretka u realizaciji posebnog cilja 2 i pripadajućih mera, zasnovana na pokazateljima i njihovim planiranim i ostvarenim vrednostima na kraju dvogodišnjeg perioda (2023–2024).

Ukupan broj pokazatelja definisanih na nivou posebnog cilja i pripadajućih mera iznosi 19. Od tog broja, 10 pokazatelja je ostvareno u određenoj meri, što ukazuje na postignut napredak na 52,63% pokazatelja u okviru posebnog cilja 2. U narednoj tabeli prikazani su pokazatelji koji su ostvareni u određenom stepenu (Tabela 17).

Tabela 17. Ostvareni napredak u realizaciji AP u odnosu na poseban cilj 2.

Naziv pokazatelja	Početna vrednost i godina	Ciljana vrednost (2023/24) ³⁴	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka ³⁵
PC 2.1 Br objekata u javnoj svojini koje mladi i udruženja mladih koriste i kontinuirano se sprovode aktivnosti	Nema podataka	74/80	Nema podataka/163	5
PC 2.2 Uspostavljeni standardi za omladinske prostore ³⁶	NE	NE /NE	NE /NE	3
PC 2.3. Ukupan udeo br mladih koji je koristio usluge u omladinskim prostorima u javnoj svojini na godišnjem nivou (prema polu)	7,3%	10%/12%	Nema podataka/4,1% (M: 3,2%; Ž:5,1%)	2
2.1.5 % LS koje imaju omladinske prostore i podršku mladima sa invaliditetom – personalni asistenti, itd. ³⁷	Nema podataka	5/ 10	Nema podataka/ 7,5	3
2.3.1 Utvrđen sistem izveštavanja zasnovan na definisanim pokazateljima na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou deo LS koje pružaju integrisane usluge za mlade	NE	NE/DA	(2024) DA	4
2.3.2. Udeo pokazatelja Strategije za koje su dostupni podaci u odnosu na ukupan broj pokazatelja (%)	Nema podataka	70/75	80/80	5
2.3.3. Podaci o položaju i potrebama mladih i mogućnostima koje im se pružaju na svim nivoima vlasti-dostupni su na veb-stranici MTO	NE	DA/DA	DA/DA	4
2.4.1 Iznos ³⁸ opredeljenih sredstava u budžetu MTO za sprovođenje mera OP	603.031.000 RSD	603.031.000/ 638.101.596 RSD	568.521.753/ 716.583.000 RSD	5
2.4.2. Udeo realizovanih u odnosu na planirana godišnja sredstva za sprovođenje OP na pokrajinskom, nacionalnom i lokalnom nivou (MTO i dr. institucije)	Nema podataka	90/92 ³⁹ Nacionalni nivo	94/96 Nacionalni nivo	5
2.4.4. Br aktivnosti (obuke, vebinari, studentske razmene, itd) usmerenih na jačanje kapaciteta zaposlenih u institucijama i organima koji su nosioci kreiranja, sprovođenja i praćenja OP u kalendarskoj godini	Nema podataka	6 (3 aktivnosti /3 aktivnosti) Godišnje po jedna aktivnosti na svakom nivou)	29 (5/24) Sve aktivnosti na nacionalnom nivou	3

³⁴ Ciljna/ostvarena vrednost prikazana je kao zbirna, odnosno kao ukupna vrednost dobijena sabiranjem rezultata za 2023. i 2024. godinu. Pojedinačne godišnje vrednosti navedene su u zagradama radi preciznosti i boljeg sagledavanja napretka.

³⁵ Vrednosti na skali: 1 - Aktivnost je pokrenuta, ali još uvek nije ostvaren značajan rezultat; 2 - Aktivnost je u toku; postignut je delimičan napredak; 3 - Aktivnost je u toku; ostvareni su određeni rezultati, uz nastavak rada; 4 - Aktivnost je realizovana, postignuti su očekivani rezultati; 5 - Aktivnost je realizovana; postignuti rezultati prevazilaze očekivane ciljne vrednosti.

³⁶ Strategija i APSPV 2024-2027 predviđaju očekivano ispunjavanja ovog indikatora u 2026.

³⁷ Nema podataka za 2023.

³⁸Iznosi prikazani u tabeli preuzeti su iz godišnjih izveštaja i predstavljaju bruto vrednosti, koje obuhvataju sredstva namenjena za realizaciju aktivnosti, kao i dodatne troškove MTO. Netto vrednosti nalaze se u paragrafu koji opisuje dokument AP (strana 14).

³⁹ Odnosi se samo na sredstva izdvojena na nacionalnom nivou.

Podaci u tabeli pokazuju da od ukupno 9 pokazatelja na kojima beležimo napredak, u slučaju 6 pokazatelja su ciljne vrednosti dostignute ili čak premašene (ocene 4 i 5). To ukazuje da su očekivani rezultati postignuti u 31,58% planiranih aktivnosti ovim ciljem, u okviru dvogodišnjeg perioda.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja PC 2. Sva tri pokazatelja su ispunjena u određenoj meri.

PC 2.1 Broj objekata u javnoj svojini koje mladi i udruženja mladih koriste. Postignut je rezultat od 163 omladinska prostora, čime je premašena ciljana vrednost za 2025. godinu, koja iznosi 90 prostora.

Pokazatelj PC 2.2 Uspostavljeni standardi za omladinske prostore. Strategija i AP SPV 2024–2027 i 2025–2027 predviđaju ispunjenje ovog indikatora u 2026. godini. Tokom 2024–2025. godine sprovedene su pripreme za izradu standarda omladinskih prostora kroz *Komparativnu analizu omladinskih centara u Srbiji i Evropi*, kada je razvijen **Okvir standarda omladinskih prostora**. Zbog ovog značajnog napretka, pokazatelj je uvršćen u tabelu postignuća.

PC 2.3. Ukupan udeo br mladih koji je koristio usluge u omladinskim prostorima u javnoj svojini na godišnjem nivou (prema polu). Postignuće na ovom pokazatelju dostiže tek trećinu od ciljane vrednosti.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja pojedinačnih mera. Najviše su ostvareni pokazatelji u okviru mere 2.4. koje se odnose na povećanje budžetskih sredstava za sprovođenje mera OP, kao i stepen izvršenje budžeta na nacionalnom nivou usmeren na mlade.

Najmanje su ostvareni pokazatelji predviđeni u okviru mere 2.1. *Omladinski prostori su uspostavljeni i funkcionišu u skladu sa standardima*, jer svi pokazatelji počivaju na pretpostavci da su razvijeni Standardi omladinskih prostora. S obzirom na to da je realizacija standarda predviđena Strategijom i APSPV (2024–2027) tek za 2026. godinu, očekivano je da će se napredak ostvariti tek na kraju 2026. Međutim, budući da su sprovedene pripremne aktivnosti vezano za razvoj standarda– razvijen je okvir standarda u konsultacijama sa predstavnicima OC, asocijacijama i međunarodnim organizacijama, evidentiran je napredak (ocena 3 – aktivnost je u toku, napravljeni su koraci).

Postignuti rezultati. Prethodna tabela prikazuje ostvareni napredak u odnosu na pojedinačne pokazatelje, dok narativni podaci iz godišnjih izveštaja i intervjuu pružaju dodatne uvide u kvalitet postignutih rezultata i dinamiku realizacije AP.

U nastavku je dat pregled ključnih rezultata koji doprinose uspostavljanju podsticajnog okruženja, dokumentuju napredak u izgradnji resursa i kapaciteta i imaju značajnu ulogu u kreiranju intervencija u okviru novog AP 2026–2028.

U periodu 2023 – 2024 posebna pažnja posvećena je **uspostavljanju prostora za mlade (OC i OK)**. Postignuti su sledeći rezultati:

- **Realizovan program podrške za uspostavljanje OC/OK** (MTO/LS/UNICEF/OPENS) – Pokrenut je proces uspostavljanja OC/OK u 12 gradova. Opređeljena su sredstva za razvoj OC u 7 LS (Niš, Sombor, Subotica, Zrenjanin, Zaječar, Vranje, Novi Pazar) i OK u 6 opština (Mionica, Novi Kneževac, Boljevac, Vladičin Han, Bečej, Obrenovac).

Podrška je obuhvatila: (1) sredstva za infrastrukturne radove i tehničku opremljenost (MTO uz sufinansiranje LS); (2) mentorstvo za LS koje pokreću proces uspostavljanja strukture i programa – predstavnike LS, partnerske organizacije i osobe koje će biti angažovane u OC/OK (OPENS); (3) obuke za OR radnike/ce koji će biti angažovani u OC (OPENS/NAPOR/UNICEF/Ambasada Češke Republike); (4) pokretanje Klubova za inovacije u 10 gradova (od kojih 8 pokreće OC/OK), pružajući mladima podršku kroz obuke, mentorstvo za digitalne veštine i podršku za pokretanje zelenih i omladinskih inicijativa – UPSHIFT (MTO/UNICEF).

U periodu 2023–2025 otvoreni su prostori u Mionici i Subotici (OK) i Somboru (OC), dok u ostalim gradovima radovi još uvek traju. Klubovi za inovacije su aktivni u 5 omladinskih prostora. Paralelno sa procesom otvaranja OC/OK uz podršku MTO, u okviru implementacije paketa podrške lokalnim samoupravama za razvoj omladinske politike, GIZ je podržao uspostavljanje 10 omladinskih prostora u ruralnim sredinama, dok su još tri u fazi opremanja. Mladi su aktivno učestvovali u predlaganju i odabiru prostora u svojim zajednicama.

- **Unapređen okvir Standarda omladinskih prostora**, kao priprema za proces izrade Standarda koji je predviđen za 2026. godinu (MTO/UNICEF). Unapređen okvir razvijen je u okviru procesa pripreme *Komparativna analiza OC u Srbiji i Evropi*, koja je imala za cilj da definiše preporuke za dalji razvoj omladinskih prostora na osnovu primera dobrih praksi (MTO/UNICEF).
- **Inicirano umrežavanje OC** – Tokom izrade Komparativne analize OC u Srbiji i Evropi, pokrenuto je umrežavanje OC koji godinama realizuju aktivnosti za mlade – OPENS, OC Radulovački (Pokret gorana Vojvodine), OC Loznica/Grad Loznica i omladinski prostori/KZM Ivanjica. Razvijen portal za mapiranje omladinskih prostora, sa ciljem evidentiranja i predstavljanja prostora koji funkcionišu u okviru različitih LS (OPENS/Reboot). Portal može doprineti procesu kreiranja nacionalne evidencije omladinskih prostora i promociji standarda, a trenutno obuhvata 25 aktivnih prostora širom zemlje.

Jačanje lokalnog institucionalnog okvira za sprovođenje OP ostvareno je kroz skup međusobno povezanih aktivnosti koje, kroz koordinisano delovanje, doprinose stvaranju podsticajnog ambijenta i unapređenju kapaciteta lokalnih aktera za efikasnu realizaciju OP. U prethodnom periodu postignuti su sledeći rezultati:

- **Pripremljene izmene normativnog okvira koji bliže definiše lokalni institucionalni okvir za sprovođenje omladinske politike.** Radilo se na unapređenju ZOM, tako da nacrt dokumenta iz 2023. godine predviđa obavezu osnivanja KZM u svim lokalnim samoupravama, kao i obavezu izveštavanja o izdvajanjima za omladinu. U tom kontekstu, SKGO je sproveo analizu postojećih usluga i servisa u 10 JLS (odabranih po geografskom kriterijumu), sa fokusom na finansiranje konkretnih mera iz budžeta (po oblastima: zdravlje, obrazovanje, zapošljavanje, sport i fizička aktivnost, socijalna zaštita, bezbednost, kultura, omladinska politika i funkcionisanje KZM.) Započet je proces izrade **standarda rada KZM**. Izrađen je Priručnik za razvoj dokumenata javnih politika za mlade, namenjen lokalnom nivou, u skladu sa ZPSRS. Otvorene su nove KZM (u 2024 – 2 KZM).

- **Stručno osposobljavanje zaposlenih u LS za OP** – GIZ, u saradnji sa Nacionalnom akademijom za javnu upravu (NAJU), Nacionalnom asocijacijom kancelarija za mlade (NAKZM) i NAPORom, razvio je program stručnog osposobljavanja za lica odgovorna za omladinsku politiku na nivou lokalnih samouprava. U programu učestvuje 20 novopostavljenih koordinatora KZM. Program obuhvata tri modula: obaveze javnih službenika (NAJU), razvoj omladinske politike na lokalnom nivou i doseganje mladih, uz mentorsku podršku iskusnih koordinatora KZM.
- **Podržana mreža KZM u okupljanju i savetovanju koordinatora**– organizovani su regionalni sastanci za koordinate KZM sa ciljem jačanja međusobne saradnje i razmene iskustava. Učestvovalo je 56 predstavnika iz 6 regiona. Identifikovani su zajednički izazovi i razmatrani načini njihovog prevazilaženja.
- **Razvijen je paket podrške za jačanje kapaciteta lokalnih samouprava za razvoj programa i usluga za mlade**, koji uključuje: (1) razvoj dokumenata omladinske politike, (2) uspostavljanje omladinskih prostora (OK); (3) obuke koordinatora KZM, (4) podršku razvoju neformalnih grupa, (5) uspostavljanje lokalnih saveta za mlade (SzM), (6) fondova za lokalne inicijative (GIZ, CZOR, KOMS/ Divac fondacija/Fondacija Jelena Šantić/doprinos 3 LS) – podržano 205 omladinskih inicijativa. Paket je pilotiran u 10 LS. Iskustva sa projekta objedinjena su u vodiče i smernice (6 priručnika).
- **Finansijska podrška institucija omladinske politike beleži konstantan trend rasta** – Budžetska izdvajanja nadležnog ministarstva (MTO) za ovu oblast kontinuirano se povećavaju – u 2023. godini zabeležen je porast od 65%, dok je u 2024. godini obezbeđeno dodatnih 14,34%. Prema podacima MTO (pokazatelj 2.4.2), u proseku stepen izvršenje budžeta različitih institucija raste (od očekivanih 90% do 96%).

Razvoj instrumenata za praćenje položaja mladih u odnosu na ključne pokazatelje kvaliteta života i izveštavanja o mladima – predstavlja osnovu za kreiranje politika zasnovanih na podacima i omogućava sistematsko praćenje efekata mera usmerenih ka unapređenju položaja mladih. U prethodnom periodu napravljen je značajan pomak u ovom polju. Ključne rezultate predstavljamo u nastavku.

- **Izrađena metodologija i pilotiran Indeks blagostanja mladih (IBM) na nacionalnom i lokalnom nivou** - Na nacionalnom nivou IBM predstavlja ključni alat za praćenje sprovođenja Strategije, usklađen sa Ciljevima održivog razvoja i Agendom 2030. Sa 108 pokazatelja (103 kvantitativna i 5 kvalitativnih), IBM omogućava praćenje opšteg i posebnih ciljeva Strategije, a njegovo godišnje ažuriranje doprinosi pravovremenom prepoznavanju izazova i definisanju prioriteta za unapređenje položaja mladih.
Na lokalnom nivou, IBM sadrži 98 pokazatelja važnih za dublje razumevanje potreba mladih u lokalnim zajednicama. Ovo je koristan alat za KZM/SzM/LS i OCD, jer pruža važne podatke za kreiranje programa, strategija i akcionih planova, koji se između ostalog realizuju u omladinskim prostorima. Podaci iz statističkih, administrativnih izvora i istraživanja važni su ne samo za

kreiranje ciljanih politika i programa, već omogućavaju transparentnost podataka i mogućnost poređenja i razmene dobrih praksi među opštinama. Instrument IBM je pilotiran u 17 opština. U skladu sa planom i procedurom, u ovom momentu je dostupan IBM izveštaj za 2023. godinu, a u izradi je izveštaj za 2024. godinu. Planiran je nastavak rada u 2025. godini.

- **Obučeni predstavnici LS/koordinatori KZM za korišćenje IBM instrumenta** – u svrhu pilotiranja IBM instrumenta u 17 opština, realizovane su **obuke za koordinatore KZM i one koji rade sa mladima u ovim opštinama/gradovima** za prikupljanje i korišćenje podataka o mladima, kao i za tumačenje rezultata u cilju planiranja i unapređenja programa, usluga i aktivnosti namenjenih mladima.
- **Redovno se sprovode godišnje istraživanje o potrebama mladih na nacionalnom nivou – MTO** nastavlja sa sprovođenjem redovnih nacionalnih istraživanja o položaju i potrebama mladih, koja objavljuje na svom zvaničnom sajtu. Dostupni su rezultati istraživanja za **2023. i 2024. godinu**. Istovremeno, **MIT** je podržao projekte usmerene na realizaciju istraživanja o potrebama mladih, čiji su rezultati predstavljeni u štampanim i elektronskim medijima. Tokom **2024. godine** realizovano je **11 projekata** ovog tipa.
- **Ispitivanje potreba mladih na lokalni korišćenjem U Report/ UNICEF** – u periodu 2023 – 2025 UNICEF je podržao 8 LS/KZM (Pirót, Bečej, Čačak, Ljubovija, Bela Palanka, Babušnica, Veliko Gradište i Kruševac) u korišćenju U-Report platforme za prikupljanje mišljenja mladih o temama važnim za razvoj dokumenta javnih politika ili programe. Na ovaj način, podstiče se aktivno učešće mladih u procesima donošenja odluka, a svi podaci su javno dostupni na platformi U-Report UNICEF Srbija.

Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 2.

Intervencije u okviru posebnog cilja 2 bile su usmerene na unapređenje kvaliteta sprovođenja omladinske politike na lokalnom nivou. Fokus je bio na uspostavljanju omladinskih prostora i jačanju kapaciteta lokalnih institucija za razvoj i sprovođenje politika za mlade u zajednicama. Paralelno su pokrenute aktivnosti na kreiranju sistema praćenja kvaliteta sprovođenja nacionalnih i lokalnih politika za mlade, kao i njihovog uticaja na položaj mladih u društvu i kvalitet njihovog života.

Po pitanju **relevantnosti**, intervencije su prioritetno usmerene na razvoj sistema brige o mladima na lokalnom nivou, što je ključni element omladinske politike jer neposredno utiče na kvalitet života mladih. Izabrani prioriteti su opravdani, imajući u vidu da je reč o prvoj fazi sprovođenja Strategije. Fokus je na osnaživanju ključnih komponenti sistema – jačanju KZM, koje zastupaju interese mladih u okviru lokalne samouprave, koordiniraju aktere i facilitiraju razvoj lokalnih politika.

Poseban akcenat stavljen je na razvoj omladinskih prostora, kao nedostajućeg segmenta sistema, koji direktno doprinosi osnaživanju mladih, njihovom ličnom i profesionalnom razvoju, kao i poboljšanju kvaliteta života, što je u skladu sa prioritetima APSPV 2024 – 2025 i obavezama MTO.

Razvoj kapaciteta za praćenje i vrednovanje učinka omladinske politike dodatno upotpunjuje ove intervencije i doprinosi funkcionalnosti celokupnog sistema brige o mladima. Bez mogućnosti merenja i praćenja napretka, nemoguće je usmereno i sistematski razvijati kapacitete, niti skalirati promene koje koje omogućavaju doseganje i uticaj na život značajnijeg broja mladih.

Što se tiče **efektivnosti**, intervencije sprovedene u okviru ovog cilja pokazale su različit stepen uspešnosti. U nastavku ćemo se posebno osvrnuti na tri ključne grupe intervencija: (1) uspostavljanje omladinskih prostora, (2) jačanje lokalnog institucionalnog okvira za realizaciju omladinske politike i obezbeđivanje finansijske podrške za njenu realizaciju, (3) unapređenje sistema za prikupljanje podataka i izveštavanje o mladima.

Efektivnost mera uspostavljanja omladinskih prostora i obezbeđivanja finansijske podrške. Mere usmerene na otvaranje OC/OK dale su ograničene rezultate u odnosu na planirane ciljeve, što je delimično očekivano s obzirom na razvojni karakter programa. Nakon dve godine sprovođenja AP nije moguće u potpunosti proceniti **efektivnost i efikasnost**, ali je moguće analizirati ostvareni napredak i identifikovati izazove. Tokom ovog perioda otvoren je jedan OC i dva OK, dok je 14 inicijativa za otvaranje OC u fazi razvoja. Uz podršku GIZ-a otvoreno je 10 omladinskih prostora u ruralnim sredinama (tri su u fazi opremanja), a ukupno je podržano 50 OK. U zemlji funkcionišu još četiri OC (OPENS, OC Radulovački, OC Loznica i prostori pod okriljem KZM Ivanjica) koji predstavljaju primere dobre prakse, a pokrenuto je i njihovo umrežavanje.

Predstavници MTO bili su uspešni u zagovaranju na nacionalnom i lokalnom nivou, obezbeđujući sredstva i podstičući spremnost određenog broja lokalnih samouprava da pokrenu procese formiranja omladinskih centara (OC) i omladinskih klubova (OK).

U saradnji sa UNICEF-om razvijeni su značajni resursi: obuke za omladinske radnike/ce, programski sadržaji kroz Klubove za inovacije, volonterski servisi i unapređen okvir Standarda omladinskih prostora. Ovi rezultati i resursi predstavljaju važnu osnovu za narednu fazu.

Međutim, proces uspostavljanja OC pokazao se usporenim i složenim usled nedovoljne koordinacije različitih nivoa podrške – infrastrukturnih ulaganja, razvoja modela upravljanja i usmerenja koja dolaze sa nacionalnog nivoa (razvoj standarda, mreže omladinskih prostora, modela upravljanja). Ova nekoherentnost dovela je do zastoja u pojedinim lokalnim sredinama, gde su adaptacija prostora i uspostavljanje struktura odvijali se neusklađeno.

Na osnovu navedenog, može se zaključiti da su sprovedene intervencije **delimično efektivne** – obezbeđeni su važni preduslovi, ali su rezultati na terenu **ograničenog dometa**. Mali broj inicijativa je doveden do završne faze otvaranjem omladinskih centara (OC) i realizacijom programa, dok su ostali procesi još u toku. Budući da je reč o razvojnog projektu, očekivano je da će se rezultati postizati postupno i skokovito.

Prva faza jasno ukazuje na potrebu za dodatnom podrškom različitim grupama lokalnih samouprava i aktera okupljenih oko inicijative uspostavljanja OC. U skladu sa tim, neophodno je kreirati različite pakete podrške prilagođene svakom prepoznatom profilu inicijative – uzimajući u obzir geografsku

raspoređenost, veličinu lokalne samouprave, stepen razvoja omladinskog i civilnog sektora koji pruža usluge i programe za mlade, kao i postojeće resurse u zajednici.

Efektivnost mera usmerenih na jačanje lokalnog institucionalnog okvira pokazala se ograničenom. Najskromniji efekti ostvareni su u okviru mere 2.2 – Unapređenje kvaliteta rada KZM. Nijedan od definisanih pokazatelja nije dostigao planirane vrednosti, a uočeni su i negativni trendovi. Na primer, pokazatelj 2.2.2 (udeo lokalnih samouprava sa sistematizovanim radnim mestom za osobe angažovane u KZM) opao je sa 49,3% na 46,47% u 2024. godini.

Iako predviđene intervencije nisu donele značajnije pomake, očekuje se napredak tokom 2025. godine, jer je MTO usmerio aktivnosti ka intenzivnijem zagovaranju – na lokalnom nivou prema lokalnim vlastima, a na nacionalnom prema Ministarstvu finansija, kako bi se obezbedili stabilni ugovori za koordinate KZM koji su do sada radili na kratkoročnim ugovorima. O ostvarenim rezultatima izveštavaće se tokom 2025. godine.

Pozitivan pomak ostvaren je kroz kreiranje i pilotiranje modela podrške razvoju OP na lokalnom nivou (uz podršku GIZ-a). Model obuhvata izradu strateških dokumenata, uspostavljanje novih KZM/SzZM, obuke za koordinate KZM (u okviru NAJU), razvoj neformalnih grupa i udruženja, omladinskih fondova i usluga za mlade. Kreirani resursi – mehanizmi učešća mladih i priručnici – predstavljaju značajnu podršku lokalnim samoupravama koje pokreću ove procese. Međutim, **efikasnost** modela pokazala se ograničenom zbog sporih procesa donošenja odluka na lokalnom nivou, složenih odnosa između lokalnih vlasti i drugih aktera u zajednici, kao i nedostatka kvalitetnih kadrova u LS/KZM.

Iz svega nevedenog, može se zaključiti da su mere bile **delimično efektivne** – stvoreni su važni preduslovi, ali ciljevi nisu dostignuti. Za unapređenje efektivnosti preporučuje se: (1) novi pristupi implementaciji paketa podrške lokalnim samoupravama, uz primenu naučenih lekcija iz prethodnih godina, (2) intenzivnije zagovaranje za profesionalizaciju zaposlenih u KZM i angažovanje većeg broja stručnih kadrova.

Efektivnost mere unapređenja sistema prikupljanja podataka i izveštavanja. Najveći rezultati u posmatranom periodu ostvareni su u oblasti **razvoja instrumenata za praćenje položaja mladih** u odnosu na ključne pokazatelje kvaliteta života, kao i u prikupljanju podataka i izveštavanju o mladima (mere 2.3 i 2.4). Poseban doprinos ostvaren je kroz razvoj sistema praćenja uz pomoć IBM alata, čija se istraživanja redovno sprovode i pružaju značajne uvide u napredak u domenu kvaliteta života mladih. Ovi podaci direktno doprinose praćenju realizacije opšteg cilja Strategije.

Preporuke za razvoj AP 2026 - 2028. Važno je nastaviti realizaciju aktivnosti u svi domenima na kojima se radilo tokom 2023 – 2024 godine.

(1) **Podrška razvoju OC** – preporučuje se MTO i međunarodnim partnerima da definišu program podrške za zainteresovane lokalne samouprave

MTO treba da uspostavi okvir za rad omladinskih centara i pruži smernice lokalnim samoupravama u procesu njihovog razvoja, zasnovane na podacima i procenama o finansijskoj održivosti, optimalnom broju i geografskom rasporedu centara. Time se obezbeđuje efikasno korišćenje resursa i dostupnost usluga svim mladima. Stoga je jedna od preporuka da se sprovode **Studija izvodljivosti**, koja predstavlja koristan instrument u planiranju nacionalnog programa uspostavljanja i razvoja

omladinskih centara.

Plan se oslanja na **četiri oblasti standarda OP**: i. **Okvir rada OC** – definiše misiju, vrednosti, ciljne grupe i uključene aktere; ii. **Upravljanje i rukovođenje** – zasnovano na demokratskom i participativnom modelu, inkluzivnom za mlade i lokalne aktere; iii. **Razvoj kvalitetnih programa i usluga** – programi usmereni na potrebe korisnika, mehanizmi dosezanja mladih, upućivanje na druge aktere, praćenje i evaluacija ishoda, uz obezbeđenje bezbednog okruženja; iv. **Infrastrukturni uslovi i radno okruženje** – adekvatna infrastruktura i resursi za obrazovanje i rad sa mladima.

Uspostavljanje koherentnog i operativnog modela implementacije koji integriše razvoj infrastrukture i kapaciteta (organizacioni razvoj, razvoj programa i usluga) na nivou svakog pojedinačnog OC i na osnovu kojeg se pravi operativni plan za rad OC.

Razvoj mreže OC i dalja operacionalizacija standarda mogu poslužiti kao instrument za ubrzanje procesa i postizanje kvalitetnijih rezultata. Uspostavljanje mreže oko postojećih omladinskih centara (OC) predstavlja ključni okvir za izgradnju kapaciteta novih inicijativa. Unutar te mreže važno je formirati **zajednicu učenja** – strukturisani prostor za kontinuiranu razmenu znanja, iskustava i dobrih praksi. Zajednica učenja funkcioniše kao platforma koja okuplja profesionalce (trenere, peer-edukatore iz postojećih OC) i stručnjake iz različitih oblasti, omogućavajući im da zajedno razvijaju inovativne pristupe, rešavaju izazove i kreiraju resurse. Ovaj model podstiče saradnju, zajedničko učenje i profesionalni razvoj, čime se lokalnim inicijativama pruža podrška u izgradnji sopstvenih modela OC i unapređenju kvaliteta programa.

Sa **aspekta održivosti**, u okviru zajednice učenja, jedna od ključnih tema je obezbeđivanje održivosti OC kroz sopstvene izvore finansiranja. Neophodno je obezbediti mentorsku podršku u razvoju biznis planova i modela finansiranja OC, kao i u kreiranju strategija za prikupljanje sredstava. Važno je da se za svaki omladinski centar izradi plan koji uzima u obzir specifičnosti sredine, raspoložive resurse u samom centru i zajednici, na osnovu kojih se definiše odgovarajuća strategija.

(2) **Razvoj lokalnog institucionalnog okvira** – podrazumeva nastavak pružanja kontinuirane podrške KZM, razvoj Standarda rada KZM (uključuje i kompetencije KZM koordinatora) i rad na dodatnoj profesionalizaciji kadrova (stabiliniju ugovori, jačanje kompetencija za rad – NAJU, i dr).

Postojeći paketi razvijeni u prethodnom periodu, kao i partnerstva sa krovnim savezima (KOMS, NAPOR, NAKZM) i međunarodnim organizacijama, predstavljaju značajan resurs koji može u koordinaciji i saradnji pružiti podršku u realizaciji paketa u svakoj zainteresovanoj lokalnoj samoupravi.

Važno je strateški jačati kapacitete NAKZM-a, kao nacionalne mreže koja umrežava sve KZM. NAKZM pruža institucionalni okvir za koordinaciju, standardizaciju i razvoj praksi, te može igrati ključnu ulogu u obezbeđivanju systemske podrške lokalnim kancelarijama. Mreža predstavlja platformu za strukturisanu saradnju i peer podršku, omogućavajući razmenu znanja, iskustava i inovativnih rešenja, što doprinosi održivom jačanju kapaciteta KZM i unapređenju kvaliteta usluga

na lokalnom nivou.

- (3) **Istraživanja i razvoj politika zasnovanih na podacima** – važno je nastaviti sa redovnim istraživanjima koja se sprovode na godišnjem nivou (IBM, Godišnja istraživanja o položaju mladih u RS, U-Report), kao i kontinuirano jačati kapacitete predstavnika lokalnih samouprava i KZM za sprovođenje istraživanja i izradu javnih politika zasnovanih na podacima.

Poseban cilj 3. Mladi su aktivni učesnici društva na svim nivoima

Poseban Cilj 3 usmeren je ka centralnoj temi omladinske politike – aktivnom učešću mladih u procesima donošenja odluka o pitanjima koja su važna za njih i njihove zajednice. Osnaživanje mladih da kompetentno i smisleno učestvuju u dijalogu sa donosiocima odluka, da promišljaju društvenu stvarnost i oblikuju rešenja, predstavlja suštinsku vrednost omladinske politike. Na taj način, mladi se pripremaju da postanu odgovorni odrasli koji doprinose razvoju zajednice i aktivno učestvuju u njenom oblikovanju.

Logika intervencije. Intervencija u okviru Posebnog cilja 3 zasniva se na sveobuhvatnom pristupu jačanju lokalnih i nacionalnih kapaciteta u okviru kojih se ostvaruje participacija mladih i omogućava njihovo učešće u procesima donošenja odluka i kreiranja javnih politika. Poseban akcenat stavljen je na promociju i sprovođenje EU dijaloga, koji mladima omogućava direktnu komunikaciju sa donosiocima odluka o ključnim društvenim pitanjima, promišljanje i afirmaciju demokratskih vrednosti. Posebna pažnja se povećuje razvoju mehanizama za uključivanje mladih iz osetljivih grupa, čime se obezbeđuje inkluzivnost i ravnopravnost u pristupu programima. Podstiče se razvoj volonterskih programa i servisa, uz jačanje normativnog okvira, obezbeđivanje finansijske podrške i organizovanje obuka za volonterski menadžment.

Dodatno, mere obuhvataju promociju međunarodne razmene i saradnje, zagovaranje većih izdvajanja iz budžeta za mlade na svim nivoima, kao i jačanje kapaciteta udruženja i KZM za sprovođenje politika kroz međusektorski dijalog i participativno budžetiranje. U nastavku predstavljamo mere, intervencije i aktivnosti koje su obuhvaćene ovim ciljem (Tabela 18).

Tabela 18. Model implementacije posebnog cilja 3.

Poseban cilj 3. Mladi su aktivni učesnici društva na svim nivoima			
Naziv mere	Ključne intervencije	Fokusi intervencije	Aktivnosti ⁴⁰
3.1 Kreiranje uslova za uključivanje mladih u procese donošenja odluka i politika	Učešće mladih u odlučivanju na lokalnom nivou EU dijalog mladih	Funkcionalnost i inkluzivnost lokalnih SzM Informisanje i uključivanje mladih u	3.1.1.1 Osnivanje, jačanje i umrežavanje lokalnih SzM 3.1.1.2 Zakonska obaveza za osnivanje lok SzM u svim LS 3.1.2.1 Standardi inkluzivnosti i funkcionalnosti lokalnih SzM 3.1.2.2 Standardi aktivnog učešća mladih u razvoju, sprovođenju i praćenju politika 3.1.3.1 Finansijska podrška projektima za edukaciju i

⁴⁰ Obeležene su aktivnosti o kojima nije izveštavano u godišnjim izveštajima za 2023 i 2024. godinu.

	Rodna ravnopravnost i demokratske vrednosti	dijalog sa donosiocima odluka	informisanje mladih o EU dijalogu
	Uključivanje mladih u riziku	Obrazovanje i uključivanje mladih u praćenje politika	3.1.3.2 Podržati rad stručnog tima za EU dijalog u NSM 3.1.4.1 Kriterijumi za rodno osetljivo praćenje politika i budžetiranje 3.1.4.2 Finansijska podrška projektima o pravima, demokratskim vrednostima, participaciji i političkoj kulturi 3.1.5.1 Razviti posebne mere za uključivanje mladih u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u rad SzM
3.2 Podsticanje volontiranja i aktivizma kod mladih	Volonterski programi	Učešće mladih u volonterskim programima	3.2.1.1 Uključivanje mladih u volonterske programe
	Podrška neformalnim grupama	Volonterski menadžment	3.2.1.2 Finansijska podrška za volontiranje/osetljive grupe
	Obuka organizatora	Umrežavanje i evaluacija/rodna osetljivost	3.2.1.3 Unapređenje normativnog okvira za volontiranje
	Volonterski centri		3.2.2.1 Finansijsku podršku za volonterske aktivnosti neformalnih udruženja i grupa mladih 3.2.3.1 Obuke za organizatore volonterskih usluga 3.2.3.2 Podrška za obuke mladih za volontiranje u redovnim i vanrednim situacijama 3.2.4.1 Razvoj i rad lokalnih i regionalnih volonterskih centara 3.2.4.2 Sprovesti rodno osetljive evaluacije programa volontiranja
3.3 Unapređenje međunarodne saradnje, razmene praksi mladih i dr aktera OP (razvoj, praćenje i evaluaciji međunarodnih dokumenata OP	Podrška za učešće u procesima/telima i sprovođenje aktivnosti međunarodnog karaktera	Obezbeđivanje učešća mladih u svim relevantnim međunarodnim procesima i programima	3.3.1.1. Uspostaviti nove i unaprediti postojeće mehanizme finansiranja učešća mladih u međunarodnim telima
	Uključivanje mladih u globalna pitanja – ZZŠ, globalno obrazovanja	Uključivanje mladih u tela za ZZŠ i promocija agende globalnog obrazovanja	3.3.2.1. Podržati sprovođenje omladinske aktivnosti regionalnog i međunarodnog karaktera 3.3.2.2. Unaprediti mehanizme izbora i delegiranja predstavnika mladih u međunarodnim telima i procesima
	Učešće u GzM	Definisanje učešća i priprema omladinskog sktora za GzM	3.3.3.1. Finansijska podrška udruženjima koja sprovode aktivnosti promocije i sprovođenja COR i Agende UN 2030 konsultativnih i participativnih procesa sa mladima 3.3.3.2. Uspostavljanje tela za ZZŠ i uključivanje mladih 3.3.4.1. Finansijska podršku programima promocije principa globalnog obrazovanja 3.3.4.2. Organizovati događaje koji promovišu domaće i međunarodne prakse o principima globalnog obrazovanja 3.3.5.1 Podrška za regionalne i međunarodne programe 3.3.5.2 Razviti mehanizam za uključivanje mladih u međunarodne dokumente 3.3.5.3 Učešće u GzM iz perspektive omladinskog sektora
3.4 Mehanizmi za obezbeđivanje sredstava za mlade	Budžetiranje za mlade	Standardi budžetiranja i obuke za institucije	3.4.1.1 Razviti Vodič za budžetiranje sredstava za mlade 3.4.2.1 Obuke za predstavnike institucija za primenu vodiča 3.4.3.1 Zagovaranja prema LS za povećanje sredstava za udruženja mladih i za mlade
3.5 Osnaživanje i sistemska podrška udruženjima i KzM	Jačanje kapaciteta udruženja/KZM za	Učešće u javnim politikama, raspravama,	3.5.1.1 Finansijska podrška za jačanja kapaciteta udruženja i KzM za učešće u participativnoj demokratiji, demokratskom građanstvu, kreiranju i sprovođenju JP 3.5.2.1 Finansijska podrška za projekte koji uključuju mlade u

u kreiranju, implementaciji i praćenju javnih politika kroz međusektorsku saradnju i dijalog svih relevantnih aktera	participativno učešće Participativno budžetiranje i finansijska podrška ovim procesima	telima Standardi za participativno budžetiranje, informisanje i obuka mladih i predstavnika LS	rad tela koja donose odluke 3.5.3.1 Finansijska podrška za informisanje i obučavanje mladih za učešće u javnim raspravama (uživo/digitalni alati) 3.5.4.1 Izraditi standarde za participativno budžetiranje 3.5.4.2 Izraditi vodič za primenu standarda i obučiti LS 3.5.4.3 Obučiti lokalne aktere i sprovesti kampanje
--	---	---	--

Kao što se vidi iz priloženog, realizovane su četiri linije intervencija:

- (1) **Razvoj mehanizama za učešće mladih u donošenju odluka na nacionalnom i lokalnom nivou**, uključujući aktivno učešće u programima međusektorske saradnje. Ova intervencija obuhvata jačanje mehanizama za učešće mladih (SzM) na svim nivoima – nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom – kao i osnaživanje kapaciteta mladih za dijalog sa donosiocima odluka, kroz mehanizam EU dijaloga i njegovu kontekstualizaciju na nacionalnom i lokalnom nivou.
- (2) **Podsticanje volontiranja među mladima i razvoj prilika i kapaciteta za volontiranje**, kroz uspostavljanje volonterskih servisa i programa.
- (3) **Unapređenje međunarodne saradnje i razmene iskustava i praksi** između mladih i drugih aktera omladinske politike, kao i učešće u razvoju, praćenju i evaluaciji međunarodnih i nacionalnih dokumenata omladinske politike i drugih javnih politika, uključujući i mehanizme participativnog budžetiranja.
- (4) **Obezbeđivanje kontinuiranog finansiranja OP i učešća mladih u telima i procesima kroz međusektorsku saradnju i dijalog** - fokus je na jačanju kapaciteta predstavnika institucija za planiranje i budžetiranje sredstava namenjenih sprovođenju omladinske politike, kao i na zagovaranju za povećanje finansijskih izdvajanja na lokalnom nivou. Posebna pažnja posvećena je obezbeđivanju sredstava za mehanizme aktivnog učešća mladih, kroz predstavljanje i primenu koncepta participativnog budžetiranja.

Analiza napretka u realizaciji AP/PC 3. U nastavku sledi analiza napretka u realizaciji posebnog cilja 3 i mera, zasnovana na pokazateljima i njihovim planiranim i ostvarenim vrednostima tokom (2023–2024).

Ukupan broj pokazatelja definisanih na nivou posebnog cilja i pripadajućih mera iznosi 25. Od tog broja, 17 pokazatelja je ostvareno u određenoj meri, što ukazuje na postignut napredak na 68% pokazatelja u okviru posebnog cilja 3. U narednoj tabeli prikazani su pokazatelji koji su ostvareni u određenom stepenu (Tabela 19).

Tabela 19. Ostvoreni napredak u realizaciji AP u odnosu na poseban cilj 3.

Naziv pokazatelja	Početna vrednost godina	Ciljana vrednost (2023/24) ⁴¹	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka ⁴²
PC 3.1 Br LS koje imaju osnovan SzM u kojem su članovi i mladi usklađen sa usvojenim standardima i redovno se sastaje	Nema podataka (2022)	0 (0/0) ⁴³	(2024) 27	5
PC 3.2 Br predloga i nacрта propisa i dokumenata javnih politika od interesa za mlade na koje su mladi davali mišljenje (%)	Nema podataka (2022)	10/20	8/2,6	2
PC 3.4 Udeo budžetskih korisnika koji budžetiraju sredstva za mlade (%)	Nema podataka (2022)	15/20	77,4/59	5
3.1.1 Procenat LS koje su osnovale SzM	55% nema osnovan SzM (2021)	52/59	42,8/46,6	3
3.1.2 Br sastanaka nacionalnog, pokrajinskog, lokalnog SzM (na nivou jedne godine)	Nac. 5 Za Pok. i Lok: Nema podataka (2021)	Nac. 4/4 Pok. 2/3 Lok. 2/3	Nac. 4/4 Pok. nem podataka/1 Lok. nema podataka/85	3
3.1.3 Br mladih koji su uključeni u mehanizam EU dijaloga u jednoj kalendarskoj godini	Nema podataka (2022)	1050 (300/750)	842 (392/450)	3
3.1.4 Udeo mladih u SzM na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou u odnosu na ukupan br članova (%)	Nema podataka (2022)	10/20	51/40	5
3.2.1 Udeo mladih koji su volontirali u poslednjih godinu dana	7 (2021)	10/12	5/5	3
3.2.2 Br neformalnih udruženja podržanih u toku jedne kalendarske godine na lokalnom, pokrajinskom, nacionalnom nivou	45 (2021)	96 (47/49)	259 (106/153)	5
3.2.4 Procenat udruženja mladih, za mlade i njihovih saveza koji su upisani u Jedinstvenu evidenciju MTO, a koji podstiču mlade na aktivizam	Nema podataka (2022)	10/20	7/13	2
3.3.1. Iznos opredeljenih sredstava ministarstava, pokrajinskih organa i JLS za podršku učešća mladih i SOP u međunarod telima/ procesima/ forumima i organizacijama	Nema podataka (2022)	9,000,000 (4,000,000/ 5,000,000)	8,000,000 (4,000,000/ 4,000,000)	3
3.3.2. Br međunarodnih procesa/mehanizama u kojima mladi utiču na donošenje odluka na godišnjem nivou	Nema podataka (2022)	8 (3/5)	14 (7/7)	5
3.3.3. Udeo mladih koji su upoznati sa COR UN	9 (2021)	26 (12/14)	25,3 (13/12.3)	4
3.3.4. Br udruženja, KzM i saveza koji su podržani da sprovedu projekte/aktivnosti, u skladu sa principima globalnog obrazovanja na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou	Nema podataka (2022)	25 (10/15)	9 (3/6)	2

⁴¹ Ciljna/ostvarena vrednost prikazana je kao zbirna, odnosno kao ukupna vrednost dobijena sabiranjem rezultata za 2023. i 2024. godinu. Pojedinačne godišnje vrednosti navedene su u zagradama radi dodatne preciznosti.

⁴² Vrednosti na skali: 1 - Aktivnost je pokrenuta, ali još uvek nije ostvaren značajan rezultat; 2 - Aktivnost je u toku; postignut je delimičan napredak; 3 - Aktivnost je u toku; ostvareni su određeni rezultati, uz nastavak rada; 4 – Aktivnost je realizovana, postignuti su očekivani rezultati; 5 - Aktivnost je realizovana; postignuti rezultati prevazilaze očekivane ciljne vrednosti.

⁴³ Ciljana vrednost za 2025 godinu je 50.

3.3.5. Br međunarodnih dokumenata omladinske politike u čijem razvoju, praćenju i evaluaciji učestvuju mladi	Nema podataka (2022)	5 (2/3)	6 (3/3)	5
3.5.1. Br aktivnosti podrške udruženjima i KzM u kreiranju, implementaciji i praćenju javnih politika na godišnjem nivou ⁴⁴	Nema podataka (2022)	2/ 2	(2024) 5	5
3.5.2. Udeo mladih koji je spreman da se angažuje u radu tela koje inicira ili donosi odluke od značaja za mlade (učenički/studentски parlament, lokalni SzM, udruženje, političke stranke, itd.)	33 (2021)	37/42	32,2/34.8	3
3.5.3. Udeo mladih koji je poslednjih godina učestvovao u javnim raspravama, konsultacijama ili glasanju za određene predloge građana, koristeći internet	1.4 (2021)	4.3/7.3	2.8/6.9	3

Podaci iz tabele pokazuju da je od ukupno 17 pokazatelja napretka, kod osam (8) pokazatelja ostvarena ili premašena ciljana vrednost (ocene 4 i 5). To znači da su očekivani rezultati postignuti kod 47% pokazatelja u okviru dvogodišnjeg perioda. Najveći pomaci zabeleženi su kod dva pokazatelja koji se odnose na posebne ciljeve i uključenost mladih u međunarodne procese/ upoznatost sa globalnim temama.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja PC 3. Od četiri PC u čak tri je postignut određeni napredak.

PC 3.1 Broj aktivnih SzM. Uprkos tome što ova oblast nije bila planirana kao prioritet u posmatranom periodu (ciljna vrednost za 2023. i 2024. godinu bila je nula), u 2024. godini uspostavljeno je 27 SzM, što predstavlja 54% cilja postavljenog za 2025. godinu (50 SzM). Dodatno, raste i broj LS u kojima su mladi uključeni u rad SzM (pokazatelj 3.1.4), pri čemu ostvarene vrednosti premašuju planirane vrednosti.

Međutim, kada je reč o funkcionalnosti i kvalitetu učešća mladih u procesima donošenja odluka na svim nivoima, tokom ove dve godine nisu realizovane aktivnosti usmerene na uspostavljanje standarda za aktivno učešće mladih – što je takođe jedan od pokazatelja ispunjenosti posebnog cilja 3, a čije ostvarenje je planirano za 2025.

PC 3.2 Broj predloga i nacrt propisa i dokumenata javnih politika od interesa za mlade na koje su mladi davali mišljenje. Tokom 2023. godine mladi su imali priliku da učestvuju u značajnom broju procesa – bili su uključeni u 8% procesa donošenja odluka, što je približno ciljanom udelu od 10%. Međutim, u 2024. godini učešće mladih u procesima kreiranja politika beleži značajan pad, na svega 2,6%, dok je projektovana vrednost bila 12%.

PC 3.4 Budžetsko planiranje sredstava za mlade. Značajan napredak ostvaren je i u povećanju broja budžetskih korisnika koji planiraju sredstva za mlade. Ostvarene vrednosti prevazilaze očekivanja ne samo za tekuće godine, već i za 2025. godinu – dok je ciljna vrednost za 2025. iznosila 25%, u 2023. godini ostvarena vrednost je 77,4%, a u 2024. godini 59%.

Ipak, iako je broj budžetskih korisnika koji izdvajaju sredstva za mlade u porastu, nedostaju podaci o tome da li se ta sredstva usmeravaju ka projektima i programima omladinskih organizacija, saveza i KZM

⁴⁴ Nema podataka za 2023.

na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou (pokazatelj 3.4.2). Takođe, nema informacija o udelu LS koje sredstva za mlade raspodeljuju putem javnih konkursa (pokazatelj 3.4.3).

Ohrabruje podatak da je ostvaren značajan napredak kod pokazatelja koji se odnosi na broj podržanih projekata neformalnih grupa mladih na svim nivoima vlasti (pokazatelj 3.1.2). Od planiranih 96 projekata za dvogodišnji period, podržano je čak 259 projekata, što ukazuje na značajan napredak u ovom segmentu.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja pojedinačnih mera. Skoro polovina pokazatelja mera u okviru ovog cilja dostiže vrednost 4 ili 5, što ukazuje da je napravljen napredak u uključivanju mladih u rad različitih tela i mehanizama namenjenih toj svrsi. Napredak je ostvaren na nekoliko nivoa: povećan je procenat LS koje su osnovale SzM (3.1.1), održavaju se sastanci SzM na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou i povećan je udeo mladih koji učestvuju u radu saveta u odnosu na druge aktere (3.1.4). Ukratko, kao što je već rečeno, dostupnost procesa donošenja odluka mladima se unapređuje kroz razvoj svih ovih mehanizmi za učešće mladih na svim nivoima, uključujući i EU dijalog (3.1.3), što je preduslov za učešća. Ostaje pitanje kako unaprediti kvalitet.

Značajan napredak ostvaren je na pokazateljima koji se odnose na uključivanje mladih u međunarodne procese i mehanizme donošenja odluka na godišnjem nivou (pokazatelj 3.1.3 i 3.3.2), pri čemu su aktivnosti KOMS-a imale ključnu ulogu. Paralelno s tim, beleži se porast upoznatosti mladih sa globalno važnim temama, kao što su inicijative COR UN i globalno obrazovanje (pokazatelji 3.3.3, 3.3.4 i 3.3.5).

Međutim, važno je naglasiti da se ovaj napredak pretežno odnosi na mlade koji su već aktivno uključeni u omladinsku politiku – kroz rad organizacija, KZM i druge mehanizme. U prethodnom periodu zabeležen je rast podrške neformalnim udruženjima mladih kroz finansiranje (pokazatelji 3.2.2, 3.2.4, 3.3.1). Zanimljivi su i podaci koji se odnose na spremnost mladih da se angažuju u radu učeničkih i studentskih parlamenata, udruženja i političkih stranaka (pokazatelji 3.5.2 i 3.5.3) – čak trećina mladih izražava spremnost za učešće, dok podaci iz Istraživanja o poziciji i potrebama mladih ukazuju na drugačiju sliku. Kada je reč o volontiranju (pokazatelj 3.2.1), udeo mladih koji volontiraju beleži pad.

Najmanji napredak beleži se kod pokazatelja mere 3.4 – Razvijeni mehanizmi u funkciji obezbeđivanja optimalnog iznosa opredeljenih sredstava za mlade na svim nivoima. Nedostaju podaci za 2023. i 2024. godinu o ispunjenosti ovih pokazatelja (3.4.1, 3.4.2, 3.4.3), što otežava procenu napretka i ukazuje na potrebu za unapređenjem sistema praćenja i izveštavanja.

Postignuti rezultati. Prethodna tabela prikazuje ostvareni napredak u odnosu na pojedinačne pokazatelje, dok narativni podaci iz godišnjih izveštaja i konsultacija pružaju dodatne uvide u kvalitet postignutih rezultata. U nastavku izdvajamo najznačajnije rezultate koji su od posebnog značaja za dalji razvoj AP u narednom periodu.

Razvoj mehanizama za učešće mladih u procesu donošenja odluka na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i njihovo aktivno uključivanje u programe međusektorske saradnje. Tokom izveštajnog perioda realizovane su aktivnosti usmerene na uspostavljanje i jačanje lokalnih SzM, kao i na osnaživanje kapaciteta mladih za učešće u procesima kreiranja omladinske politike na nacionalnom i lokalnom nivou, kroz primenu metodologije EU dijaloga. Ostvaren je napredak u uključivanju predstavnika omladinskog

sektora u planiranje i sprovođenje strateških međusektorskih programa, poput GzM, kao i u radu međusektorskih tela, poput Radne grupe za praćenje AP za sprovođenje Strategije zapošljavanja.

- **Unapređenje zakonskog okvira i zagovaranje za uspostavljanje SzM u svim LS.**

U prethodnom periodu, radilo se na promeni ZoM između ostalog i u oblasti koja se tiče obaveznosti LS da uspostave SzM. Ova stavka je uvršćena Draft ZoM. U prethodnom periodu, MTO je intenziviralo zagovaračke aktivnosti prema LS što je rezultiralo uspostavljanjem 27 SzM u 2024 godini, iako ova aktivnosti nije bila predviđena da se realizuje u ovom periodu. Time je dostignuta ciljana vrednost za 2025, pokazatelja koji se odnosi na SzM za 54%. Kvalitet rada SzM i dalje predstavlja polje za unapređenje, na čemu se radilo sa međunarodnim partnerima.

- **Definisan i pilotiran modela podrške LS za razvoj dokumenata OP i osnivanje i rad lokalnih SzM i razvoj dokumenata.**

Kao što je već navedeno, u okviru pilotiranja modela podrške LS koju je sproveo GIZ/KOMS posebna pažnja posvećena je osnaživanje KZM za vođenje procesa izrade ključnih dokumenata OP u skladu sa novim ZPSRS (pilotirano u 10 opština), kao i razvoj modela finansiranja omladinskih aktivnosti (Omladinski fond). U saradnji sa KOMSom osnaživani su postojećih SzM (u sedam LS).

Razvijeni su resursi/priručnici koji su značajna podrška za rad KZM i SzM i razvoj konsultativnih procesa, uključujući i finansiranje: (1) Smernice za podršku omladinskim inicijativama kroz omladinske fondove, (2) Upitnik i preporuke za procenu potreba mladih na lokalnu, (3) Smernice za lokalne SzM, (4) Smernice o principima i naučenim lekcijama za dijalog i konsultacije sa mladima, (5) Smernice za dosezanje mladih i (6) Smernice za omladinske prostore. Razvijeno je 19 formata za učešće mladih u procesima donošenja odluka (konsultacije o OP u 12 JLS, razvoj politika u 5 JLS) i 20 preporuka za uključivanje mladih iz ruralnih sredina.

- **Definisan model osnaživanja mladih za dijalog sa donosiocima odluka na nacionalnom i lokalnom nivou.**

Predstavnici krovnih i omladinskih organizacija aktivno učestvuju u radu NSM, u okviru kojeg funkcioniše stalni stručni tim za EU dijalog. Srbija je jedina zemlja van EU koja ima ovakvo telo i učestvuje na redovnim konferencijama EU dijaloga.

- **Unapređena međusektorska saradnja u realizaciji strateških programa, kao što je GzM.**

Prepoznata je uloga MTO i ključnih saveza – NAPOR, KOMS, kao i organizacija koje sprovode omladinski rad – u razvoju i implementaciji modela za dosezanje i aktivaciju NEET mladih – deo su Radne grupe koju vodi MRZBSP. Izmenama Zakona o NOKSu mladi su dobili svoje predstavnike u najviši organ u sistemu NOK-a i svim sektorskim većima. Program se realizuje uz podršku međunarodnih organizacija (EU delegacija, SDC, UNICEF), sa ciljem olakšavanja tranzicije mladih iz obrazovanja na tržište rada kroz intenzivnu saradnju različitih sektora, partnera i omladinskih organizacija.

Usvojen je model za dosezanje i aktivaciju NEET mladih van sistema, uz Plan implementacije koji obuhvata: (1) Mapiranje usluga i dostupne podrške mladima na lokalnom nivou, (2) Sprovođenje dodatnih istraživanja radi boljeg razumevanja NEET populacije i prikupljanja informacija o sprovođenju politika i intervencijama (izmene zakonskog okvira, razvoj sistema KViS, proširenje dualnog i neformalnog obrazovanja), (3) Pilotiranje modela u Kruševcu, Sremskoj Mitrovici i Nišu.

(1) Pilotirani su alternativni modeli za dosezanje NEET mladih, sa fokusom na marginalizovane grupe.

Na teritorijama van pilotiranih opština (u saradnji sa CZOR/UNICEF), testirani su modeli sa fokusom na mlade Rome iz porodica koje se bave sakupljanjem sekundarnih sirovina. Model uključuje aktivnosti dosezanja i vođenje slučaja, radi postizanja većih efekata. Sprovedena je evaluacija radi poređenja efekata ovih usluga sa rezultatima pilotiranog GzM modela, u cilju učenja i unapređenja pristupa. U pripremi je priručnik koji detaljno prikazuje primenjeni model za dosezanje i aktivaciju NEET mladih van sistema. Pripremljene su dve obuke za podršku profesionalcima iz različitih sektora za realizaciju usluga - *Dosezanje NEET mladih i praćenje pilotiranih modela* i *Individualni rad sa NEET mladima u procesu aktivacije (SDC/CZOR)*.

Podsticanje volontiranja kod mladih i razvoj prilika i kapaciteta za volontiranje. Značajni rezultati postignuti su u podsticanju volontiranja kod mladih kroz unapređenje zakonodavnog okvira, razvoj volonterskih servisa i programa, jačanje kapaciteta organizacija koje ih sprovode, kao i obezbeđivanje finansijske podrške za realizaciju volonterskih programa i usluga.

- **Unapređen zakonski okvir koji reglišee volontiranje i obezbeđeno finansiranje za aktivnosti volontiranja.**

MTO, OCD i međunarodne organizacije učestvovala su u unapređenju Zakona o volontiranju, koji je u skupštinskoj proceduri. MTO kroz konkurse podržava realizaciju volonterskih kampova (MIS – 38 kampova, 176 akcija, 1700 volontera; SIS – izviđačke smotre/aktivnosti). UNICEF je doprineo razvoju prilika za volontiranje mladih kroz nacionalnu digitalnu platformu *Volonteri na mreži*, koja informiše mlade prilikama za volontiranje i povezuje ih sa organizatorima volontiranja (3080 registrovanih volontera, 18 organizatora). Pored platforme, UNICEF je podržao volonterske inicijative mladih usmerene na pravo na čistu, zdravu i održivu životnu sredinu, uključujući edukacije za mlade na ovu temu (687 učesnika u akcijama, 1150 u obukama).

- **Unapređen rad postojećih volonterskih servisa i razvijeni novi lokalni servisi uz podršku obuka za organizatore volontiranja.**

Uz podršku UNICEF-a, otvoreni su novi volonterski servisi u Kruševcu, Somboru, Nišu i Loznici, u okviru omladinskih centara ili organizacija civilnog društva koje razvijaju programe za mlade, kojim se osnažuje rad centara. UNICEF i Crveni krst dodatno su osnažili kapacitete KZM i lokalnih kancelarija Crvenog krsta u osam opština, radeći na jačanju saradnje i unapređenju volonterskog menadžmenta, kako bi se obezbedila brza reakcija u kriznim situacijama i adekvatna zaštita dece i mladih.

MTO je u oktobru 2025. pokrenulo novi konkurs za volonterske servise, kao poseban vid podrške volontiranju i razvoju volonterskih programa.

Uključenost mladih u međunarodne procese i podrška razumevanju globalnih tema (globalno obrazovanje i Zelena agenda). Učešće Srbije u međunarodnim telima i mrežama koordinira MTO u saradnji sa drugim ministarstvima i nacionalnim asocijacijama i savezima.

- **Predstavnici MTOa učestvuju u programu *iLegends III SE*, koordinirajući temu globalno obrazovanje kroz saradnju sa relevantnim akterima na međunarodnom i nacionalnom nivou.**

MTO koordinira Nedelju globalnog obrazovanja (2024. i 2025. godine) u partnerstvu sa MP i CZOR, koji su nacionalni koordinatori za globalno obrazovanje. Cilj ovih aktivnosti jeste približavanje koncepta globalnog obrazovanja mladima u Srbiji i uključivanje njihovih perspektiva u međunarodne diskusije.

- **MTO učestvuje u radu Saveta za regionalnu saradnju i programima koji se sprovode.**

Upravo je završen treći ciklus *Omladinskih laboratorija* na temu Zelene agende, koji se realizuje uz finansijsku podršku Evropske unije. U okviru ovog programa razvijen je vodič *Previše zeleni za zelene odluke?*, i organizovane su četiri radionice sa mladima u saradnji sa KZMovima i organizacijama civilnog društva. Radnu grupu u Srbiji čine predstavnici MTO i KOMSa. U pripremi je i četvrti ciklus na temu: Dezinformacije i medijska pismenost.

Obezbeđivanje kontinuiranog finansiranja omladinske politike i učešća mladih u telima i procesima kroz međusektorsku saradnju i dijalog– je stavljen na jačanje kapaciteta predstavnika institucija za planiranje i budžetiranje sredstava namenjenih sprovođenju omladinske politike, kao i na zagovaranje za povećanje finansijskih izdvajanja na lokalnom nivou, kroz razvoj različitih mehanizama finansiranja – uključujući participativno budžetiranje.

- **MTO aktivno zagovara veća izdvajanja za mlade na nacionalnom i lokalnom nivou.**

Ostvaren je napredak u povećanju sredstava koje se na nacionalnom nivou izdvajaju za omladinu od strane različitih ministarstava i lokalnih samouprava. Povećan je broj budžetskih korisnika koji planiraju sredstva za mlade: u 2023. godini 77,4% budžetskih korisnika izveštava da izdvaja određena sredstva za mlade, dok je u 2024. taj procenat iznosio 59%. Dodatno, značajno je povećan broj podržanih projekata neformalnih grupa – ukupno 259 u periodu od dve godine, što je znatno iznad očekivanih vrednosti (96).

Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 3.

U nastavku predstavimo kratku analizu **relevantnosti i efektivnosti** intervencija i postignutih rezultata u okviru ovog posebnog cilja.

Posmatrano iz ugla **relevantnosti** intervencija za ostvarenje ciljeva definisanih Strategijom, uočava se razlika u koherentnosti i dubini osmišljenih aktivnosti u okviru različitih mera. Posebno su relevantne intervencije usmerene na jačanje kapaciteta lokalnih samouprava za uključivanje mladih u procese donošenja odluka i kreiranja dokumenata omladinske politike, uključujući i pitanja finansiranja na

lokalnom i nacionalnom nivou. Takođe, akcije koje podstiču volontiranje mladih osmišljene su na način koji mogu doprineti ostvarivanju značajnih promena u ovoj oblasti.

S druge strane, aktivnosti u okviru ostalih mera pokazuju niži stepen koherentnosti i slabiju usmerenost ka postizanju očekivanih rezultata. Na primer, nije u potpunosti jasno zašto se GzM pojavljuje isključivo u cilju koji se fokusira na uključivanje omladinskog sektora u razvoj i pilotiranje ovog programa, dok izostaje u cilju 4, koji se direktno odnosi na programe i usluge podrške zapošljavanju i samozapošljavanju mladih.

Mere koje se odnose na obezbeđivanje kontinuiranog finansiranja omladinske politike i učešće mladih u telima i procesima kroz međusektorsku saradnju i dijalog, kako su trenutno osmišljene, deluju više kao projektne aktivnosti nego kao sistemske intervencije koje mogu dovesti do održivih promena.

Iz perspektive **efektivnosti** realizovanih mera, fokus na jačanje kapaciteta lokalnih SzM pokazao se kao dobro odabran, jer može doprineti povećanju učešća mladih u procesima donošenja odluka. Tokom izveštajnog perioda uspostavljen je veći broj SzM, a pilotirani su paketi podrške lokalnim samoupravama za razvoj omladinske politike (GiZ/KOMS), uključujući formiranje SzM. Ipak, kvalitet rada ovih saveta, čak i u pilotiranim opštinama, je upitan i predstavlja izazov na kome treba raditi u naredno periodu.

Značajnije efekte u povećanju učešća mladih pokazuje mehanizam EU dijaloga, posebno kroz njegovu lokalnu kontekstualizaciju putem programa *Odlučionica* (KOMS).

Efekti su takođe vidljivi u oblasti volontiranja i aktivizma mladih – uspostavljeni su volonterski servisi i programi u OC i organizacijama širom zemlje. Sistemsko povezivanje ovih servisa sa KZM, OC i organizacijama koje se bave mladima doprinosi većem obuhvatu mladih, kao i kvalitetu i održivosti rezultata.

Efekti u oblasti razvoja novih modela finansiranja omladinske politike i aktivnosti mladih i za mlade ostali su ograničeni. Rezultati vezani za promociju i izgradnju kapaciteta za participativno budžetiranje su minimalni, delom zato što intervencije nisu bile osmišljene da kreiraju značajnije kapacitete i prakse u ovom domenu. Nasuprot tome, značajnije efekte pokazuje model Omladinskog fonda, koji je pilotiran u 10 opština (uz podršku GiZ-a, Fondacije Ana i Vlade Divac i Fondacije Jelena Šantić) i koji predstavlja značajan potencijal za dalji razvoj održivih finansijskih mehanizama.

Najmanje efekata postignuto je u oblasti razvoja novih modela finansiranja omladinske politike i aktivnosti za mlade. Rezultati vezani za promociju i izgradnju kapaciteta za participativno budžetiranje ostali su ograničeni, pre svega zato što intervencije nisu bile osmišljene tako da omoguće razvoj značajnijih kapaciteta i održivih praksi u ovom domenu.

Preporuke za razvoj AP 2026 - 2028. Preporuka je da se nastavi sa realizacijom aktivnosti u sledećim domenima:

(1) Jačanje kapaciteta lokalnih institucija za uključivanje mladih u procese donošenja odluka

Preporuka je da fokus bude na razvoju mehanizama i povećanju učešća mladih na nacionalnom i lokalnom nivou, kroz osnaživanje SzM i KZM za uključivanje mladih u procese kreiranja javnih politika, uključujući i budžetiranje.

Kvalitet i efikasnost rada ovih institucija treba unapređivati kroz fokusirane programe izgradnje kapaciteta za zaposlene i donosiocce odluka, kako bi se postojeći mehanizmi koristili na način koji omogućava veće i kvalitetnije učešće mladih.

Preporučuje se sistemski pristup jačanju kapaciteta na lokalnom nivou, kroz razvoj programskih paketa koji povezuju postojeće mehanizme (npr. *Odlučionica*) sa novoformiranim kapacitetima – omladinskim centrima, volonterskim servisima i programima. Takav pristup omogućava širenje dobrih praksi i njihovu primenu u većem broju lokalnih samouprava, koje bi ih finansirale iz sopstvenih budžeta.

(2) Dalji razvoj volonterskih servisa i programa

Preporuka je da se nastavi sa širenjem mreže volonterskih servisa i jačanjem kapaciteta pružalaca usluga na lokalnom i nacionalnom nivou. Konkurs za volonterske servise koji MTO planira da realizuje do kraja 2025. godine predstavlja jedan od vidova podrške koji je važno kontinuirano sprovoditi. Pored toga, ključno je razvijati programe izgradnje kapaciteta za upravljanje volonterima, što podrazumeva obuku i podršku akterima u planiranju, koordinaciji i praćenju volonterskog angažmana u različitim kontekstima – kao što su omladinski centri i klubovi, kancelarije za mlade (KZM), kao i druge organizacije i institucije u zajednici.

U programe izgradnje kapaciteta potrebno je uključiti aktere sa iskustvom i resursima u oblasti međunarodne saradnje (npr. MIS), kako bi se mladima obezbedio veći broj prilika za volontiranje – kako u zemlji, tako i u inostranstvu. Dosadašnje aktivnosti MTO ukazuju da je volontiranje, posebno jačanje volonterskih servisa, jedan od prioriteta za naredni Akcioni plan.

(3) Zagovaranje za povećanje budžetskih sredstava za mlade

Preporuka je da se nastavi sa zagovaranjem za veća izdvajanja za mlade na svim nivoima vlasti. Potrebno je razviti različite modele praćenja i analize utroška sredstava namenjenih mladima – uključujući organizaciju tematskih konsultativnih sastanaka u okviru NSM, kao i detaljnije izveštavanje o nameni sredstava.

Participativno budžetiranje predstavlja koristan i funkcionalan mehanizam koji može doprineti kvalitetnijem planiranju sredstava i ostvarivanju značajnijih efekata za mlade. Preporuka je da se osmisli kvalitetan program izgradnje kapaciteta za participativno budžetiranje, koji bi se pilotirao na nacionalnom i lokalnom nivou (od priručnika do programa obuka i mentorstva).

Budući da je najmanji napredak ostvaren na pokazateljima koji se odnose na povećanje budžeta za mlade u okviru ovog posebnog cilja, neophodno je intenzivno promovisati i podržavati omladinski odgovorno budžetiranje na svim nivoima vlasti.

Da bi se sagledala ukupna izdvajanja za omladinsku politiku iz državnih izvora, potrebno je jasno identifikovati ukupne budžete namenjene realizaciji omladinske politike na nacionalnom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Pored toga, u procesu planiranja i realizacije budžeta važno je

obezbediti podatke o udelu sredstava namenjenih za podršku udruženjima mladih i za mlade, njihovim savezima i kancelarijama za mlade kroz konkurse, u odnosu na celokupan budžet za omladinsku politiku. U tu svrhu, ključno je kreirati vodiče, smernice i koordinacione mehanizme koji će omogućiti transparentno planiranje, praćenje i izveštavanje o izdvajanjima za mlade na svim nivoima vlasti.

Poseban cilj 4. Mladi imaju ravnopravne mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijal i kompetencije, koji dovode do socijalnog i ekonomskog osmostaljivanja

Poseban cilj 4 usmeren je na sveobuhvatnu podršku razvoju mladih u Srbiji kroz šest ključnih oblasti: (1) podršku talentima, (2) razvoju estetičkih kompetencija mladih, (3) preduzetništvu i zapošljivosti, (4) upravljanju karijerom, (5) digitalnim veštinama i (6) mobilnosti.

Logika intervencije. Fokus je na stipendiranju i afirmaciji mladih talenata, finansiranju kulturnih i umetničkih aktivnosti, razvoju preduzetničkih veština sa posebnim akcentom na osetljive grupe, unapređenju sistema karijernog vođenja i savetovanja (KViS), digitalnom obrazovanju i informisanju, kao i olakšavanju pristupa programima mobilnosti. Sve mere imaju za cilj osnaživanje mladih kroz sistemsku i finansijsku podršku, promociju, umrežavanje i stvaranje povoljnog okruženja za njihov lični i profesionalni razvoj. Poseban cilj, mere, intervencije i aktivnosti su predstavljeni u tabeli (Tabela 20).

Tabela 20. Poseban cilj 4, mere i aktivnosti

Poseban cilj 4. Mladi imaju ravnopravne mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijal i kompetencije, koji dovode do socijalnog i ekonomskog osmostaljivanja			
Mera	Intervencije	Fokusi intervencije	Aktivnosti ⁴⁵
4.1. Podrška razvoju mladih talenata	Stipendiranje, promocija, zapošljavanje	Talentovani učenici i studenti	4.1.1.1. Nagrađivanje i stipendiranje- Fond za mlade talente 4.1.2.1. Promocija i afirmacija mladih talenata kroz medije 4.1.3.1. Podrška stručnom razvoju i zapošljavanju nadarenih 4.1.3.2. Razvoj mehanizama za zapošljavanje stipendista
4.2. Razvoj estetičkih kompetencija mladih	Finansijska podrška kulturnim aktivnostima	Promocija kulturnog nasleđa, stvaralaštva mladih, Podrška za umetnike iz osetljivih rupe	4.2.1.1. Podrška promociji kulturnog nasleđa i umetnosti 4.2.1.2. Podrška udruženjima za razvoj stvaralaštva mladih 4.2.2.1. Aktivnosti za osetljive grupe u oblasti umetnosti
4.3.	Razvoj	Podrška za teže	4.3.1.1. Programi za razvoj preduzetničkih kompetencija

⁴⁵ Obeležene su aktivnosti o kojima nije izveštavano u godišnjim izveštajima za 2023 i 2024. godinu.

Preduzetništvo i zapošljivost mladih	preduzetničkih kompetencija Informisanje o podsticajima, Obezbeđivanje podsticaja Analize i podrška za unapređenje veština žena	zapošljive grupe, mladi preduzetnici, mlade žene	4.3.1.2. Informisanje o subvencijama, finansijskoj pismenosti, socijalnom preduzetništvu 4.3.2.1. Promocija dobrih praksi mladih preduzetnika 4.3.2.2. Otvaranje biznis inkubatora i karijernih centara 4.3.3.1. Unapređenje poslovnog okruženja kroz poreske podsticaje 4.3.3.2. Podsticanje finansijskih institucija za povoljne uslove 4.3.3.3. Studija o Pasošu preduzetničkih veština 4.3.4.1. Aktivnosti za unapređenje veština mladih žena 4.3.4.2. Zagovaranje za poslovni prostor, posebni uslovi
4.4. Upravljanje karijerom	Informisanje, digitalne usluge, koordinacija	Mladi u NEET statusu, usluge KViSa na lokalnu	4.4.1.1. Informisanje o KViS programima 4.4.1.2. Razvoj digitalnih KViS usluga 4.4.2.1. Koordinacija aktivnosti KViS od strane KZM
4.5. Digitalne kompetencije i digitalno građanstvo	Neformalno obrazovanje, informisanje	Digitalna pismenost, pristup tehnologijama	4.5.1.1. Podrška aktivnostima neformalnog obrazovanja za jačanje digitalnih veština mladih 4.5.2.1. Projekti informisanja mladih o digitalnim tehnologijama
4.6. Mobilnost mladih	Informisanje, finansijska podrška, asistencija/ podrška priznavanje kvalifikacija	Nacionalna i međunarodna mobilnost, sertifikati	4.6.1.1. Informisanje o programima mobilnosti 4.6.1.2. Finansijska podrška za aktivnosti mobilnosti 4.6.2.1. Asistencija u administrativnim procedurama 4.6.3.1. Promocija i primena EUROPASS i YOUTHPASS sertifikata

Kao što se vidi iz priloženog, realizovano je šest ključnih oblasti intervencija sa sledećim fokusima:

- (1) Podršku razvoju mladih talenta** – fokus je na **stipendiranju kroz Fond za razvoj mladih talenata** i razvoju mehanizama za zapošljavanje stipendista kako bi po povratku svoja znanja stavili u funkciju razvoja nauke i društva u što većoj meri.
- (2) Podrška razvoju estetičkih kompetencija mladih** – fokus je na **finansiranju udruženja** koje podstiču razvoj stvaralaštva mladih, kao i omladinskih aktivnosti koje promovišu i afirmišu kulturno nasleđe i istoriju umetnosti; posebna pažnje posvećuje se mladim umetnicima iz osetljivih grupa.
- (3) Podrška preduzetništvu/ socijalnom preduzetništvu i zapošljivosti mladih** - mere su usmerene na **jačanje preduzetništva i zapošljivosti mladih**, posebno teže zapošljivih grupa i mladih žena. Obuhvataju razvoj preduzetničkih veština, informisanje o subvencijama i finansijskoj pismenosti, otvaranje biznis inkubatora i karijernih centara, kao i unapređenje poslovnog okruženja kroz poreske podsticaje i povoljne finansijske uslove.
- (4) Podrška inovativnim programima za razvoj veština upravljanja karijerom** - Fokus je na **informisanju mladih** o KViS programima, **razvoju digitalnih KViS usluga** radi lakšeg pristupa, i **koordinaciji aktivnosti** od strane KZM za efikasnu i dostupnu podršku.
- (5) Podrška programima za razvoj digitalnih i kompetencija za digitalno građanstvo** – usmerno na **podršku projekata i programa** neformalnog obrazovanja koje jačaju digitalnu pismenost mladih i informišu ih o digitalnim tehnologijama.

(6) Podrška programima mobilnosti mladih - obuhvata **pružanje informacija** o dostupnim prilikama za razmene, volontiranje i studiranje u inostranstvu, obezbeđivanje **finansijske pomoći za pokrivanje troškova mobilnosti, asistenciju u administrativnim procedurama** kao što su prijave i vizne formalnosti, kao i **promociju i primenu EUROPASS i YOUTHPASS sertifikata** radi priznavanja stečenih kompetencija i iskustava, čime se mladima olakšava zapošljavanje i dalji profesionalni razvoj.

Specifičnost ovog cilja i sledećeg PC 5, ogleda se u tome što odgovornost za realizaciju pojedinih mera preuzimaju ministarstva koja, u okviru svojih mandata, pokrivaju tematske oblasti sadržane u merama predviđenim AP. To se konkretno odnosi na mere 4.2, 4.4, 4.5 i 4.6, što je prikazano u narednoj tabeli (Tabela 21).

Tabela 21. Mere i aktivnosti u okviru PC 4 koje pokrivaju druga nadležna ministarstva

Mere	Aktivnost	Nadležna institucija
4.1 Podrška razvoju mladih talenata	4.1.1.1. Omogućiti nagrađivanje i stipendiranje mladih talenata kroz dalji rad Fonda za mlade talente Republike Srbije i unapređenje drugih načina stipendiranja i nagrađivanja	MNTRI
	4.1.3.1. Podržati programe podrške stručnog razvoja, usavršavanja i zapošljavanja nadarenih i talentovanih učenika i studenata	MNTRI
	4.1.3.2. Razviti dodatne modele i mehanizme koji će osigurati aktivno uključivanje i zapošljavanje stipendista Fonda za mlade talente RS	MNTRI
4.2 Podrška razvoju estetičkih kompetencija mladih	4.2.1.1. Obezbediti finansijsku podršku za omladinske aktivnosti koje promovišu i afirmišu kulturno nasleđe i istoriju umetnosti, amatersko kulturno i umetničko stvaralaštvo mladih, kao i primenu novih/digitalnih tehnologija u kulturi	MK
	4.2.1.2. Obezbediti finansijsku podršku udruženjima koja nude programe za razvoj stvaralaštva mladih	MK
	4.2.2.1. Obezbediti finansijsku podršku za omladinske aktivnosti u oblasti kulturnog i umetničkog stvaralaštva	MK
4.4 Podrška postojećim inovativnim programima za razvoj veština upravljanja karijerom mladih	4.4.1.2. Podržati razvoj i sprovođenje onlajn i digitalnih usluga KViS-a	MPR
	4.4.2.1. Podržati razvoj mehanizama i modela koordinacije aktivnosti KViS od strane KzM, podizanje kapaciteta KzM za sprovođenje aktivnosti upravljanja karijerom, kao i primenu mehanizama i modela, i podsticati umrežavanje lokalnih aktera sa ciljem unapređenja KViS usluga	MPR
4.5 Podrška programima za razvoj digitalnih kompetencija i digitalnog građanstva	4.5.1.1. Podržati omladinske aktivnosti u neformalnom obrazovanju kroz koje mladi stiču digitalne veštine	MIT
	4.5.2.1. Podržati projekte i programe informisanja mladih o digitalnim tehnologijama i digitalnim veštinama	MIT
4.6 Podrška programima	4.6.1.1. Unaprediti informisanje o programima mobilnosti	MPR

mobilnosti mladih	unutar i van obrazovnog sistema, i međunarodne saradnje mladih u regionu i šire	
	4.6.2.1. Omogućiti asistenciju mladima u administrativnim procedurama u okviru rada kontakt tačaka za nacionalne i međunarodne programe mobilnosti	MPR
	4.6.3.1. Podržati proces prepoznavanja i primene EUROPASS i YOUTHPASS sertifikata kao posebnih alata za priznavanje kvalifikacija stečenih u neformalnom obrazovanju kroz mobilnost	MPR

Analiza napretka u realizaciji AP/PC 4. U nastavku sledi analiza napretka u realizaciji posebnog cilja 4 i mera, zasnovana na pokazateljima i njihovim planiranim i ostvarenim vrednostima tokom (2023–2024).

Ukupan broj pokazatelja definisanih na nivou posebnog cilja i pripadajućih mera iznosi 21. Od tog broja, 17 pokazatelja je ostvareno u određenoj meri, što ukazuje na postignut napredak na 80,95% pokazatelja u okviru posebnog cilja 4. U narednoj tabeli prikazani su pokazatelji koji su ostvareni u određenom stepenu (Tabela 22).

Tabela 22. Ostvareni napredak u realizaciji AP u odnosu na poseban cilj 4.

Naziv pokazatelja	Početna vrednosti i godina	Ciljana vrednost (2023/24) ⁴⁶	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka ⁴⁷
PC. 4.3 Udeo mladih žena preduzetnica u ukupnom br mladih preduzetnika	23,1 (2019)	29/32	24,34/30	3
4.1.1. Br mladih koji su dobili finansijsku podršku Fonda za mlade talente Republike Srbije u kalendarskoj godini	4200 (2020)	8700 (4300/4400)	7171 (3566/3605)	3
4.1.2. Br medijskih objava kojima se promovišu mladi talenti	Nema podataka (2022)	11 (5/6)	246 (10/236)	5
4.1.3. Udeo stipendista Fonda koji su se zaposlili u Srbiji u roku od 6 meseci do 1 god po završetku studija od ukupnog broja koji su dostavili potvrdu da su se zaposlili u Srbiji	72 (2021)	74/76	71/203	5
4.2.1. Br programa/projekata neformalnog obrazovanja za razvoj estetičkih kompetencija i stvaralaštva mladih	Nema podataka (2022)	22 (10/12)	41 (15/26)	5
4.2.2. Br mladih uključenih u programe/	Nema	3500 (1500/2000)	1311 (423/888)	2

⁴⁶ Ciljna/ostvarena vrednost prikazana je kao zbirna, odnosno kao ukupna vrednost dobijena sabiranjem rezultata za 2023. i 2024. godinu. Pojedinačne godišnje vrednosti navedene su u zagradama radi dodatne preciznosti.

⁴⁷ Vrednosti na skali: 1 - Aktivnost je pokrenuta, ali još uvek nije ostvaren značajan rezultat; 2 - Aktivnost je u toku; postignut je delimičan napredak; 3 - Aktivnost je u toku; ostvareni su određeni rezultati, uz nastavak rada; 4 - Aktivnost je realizovana, postignuti su očekivani rezultati; 5 - Aktivnost je realizovana; postignuti rezultati prevazilaze očekivane ciljne vrednosti.

projekte/akcije za razvoj estetičkih kompetencija i stvaralaštva (godišnje/ pol)	podataka (2022)			
4.3.1. Br mladih koji su uključeni u projekte/ akcije za razvoj preduzetničkih kompetencija, poboljšanje zapošljivosti mladih, uključivanje u socijalno preduzetništvo na godišnjem nivou (prema polu)	Nema podataka (2022)	3000 (1000/2000) Pol: 50%-50%	43079(3258/3982 1) Pol: 56%, 44%/nema	5
4.3.2. Udeo mladih informisanih o postojećim merama podrške za samozapošljavanje i socijalno preduzetništvo na godišnjem nivou	Nema podataka (2022)	30/33	26,7/100	5
4.3.3. Unapređene mere javne politike za podršku mladim preduzetnicima uključujući i socijalne preduzetnike	Nema podataka (2022)	NE/NE	DA/DA	4
4.3.4. Br projekata udruženja građana i JLS za poboljšanje zapošljivosti mladih na godišnjem nivou finansirani od MTO	41 (2021)	87 (43/44)	72 (12/60)	3
4.4.1 Udeo mladih koji su učestvovali u aktivnostima karijernog vođenja i savetovanja	42 (2021)	44/49	45,3/7,0 ⁴⁸	3
4.4.3 Br pružalaca usluga karijernog vođenja i savetovanja uskladu sa usvojenim standardima	Nema podataka (2022)	-/- ⁴⁹	14/18	5
4.5.1. Br mladih koji je uključen u obuke iz oblasti digitalnih veština na godišnjem nivou (prema polu)	Nema podataka (2022)	2100 (100/2000)	4269 (849/3420)	5
4.5.2 Br projekata u oblasti razvoja digitalnih kompetencija na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou u kalendarskoj godini	Nema podataka (2022)	27 (10/17)	23 (12/11)	3
4.6.1. Udeo mladih koji su informisani o programima mobilnosti koji se nude mladima	Nema podataka (2022)	15/20	2,8/44	4
4.6.2. Br mladih koji učestvuju u programima mobilnosti u kalendarskoj godini (prema polu)	Nema podataka (2022)	1500 (500/1000)	9482(1972/7510)	5
4.6.3. Udeo mladih koji je zadovoljan učešćem u programima mobilnosti mladih na godišnjem nivou (prema polu)	Nema podataka (2022)	30/35	Nema podataka/97,1 ⁵⁰	5

Podaci iz tabele pokazuju da je od ukupno 17 pokazatelja napretka, kod 11 pokazatelja ostvarena ili premašena ciljana vrednost (ocene 4 i 5). To znači da su očekivani rezultati postignuti kod 64,70% pokazatelja u okviru dvogodišnjeg perioda.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja PC 4. Od tri pokazatelja praćenih u okviru posebnog cilja 4, napredak je ostvaren samo kod jednog (PC 4.3).

⁴⁸ Vrednost je manja zbog izmene pitanja i parametara u Istraživanju o poziciji i potrebama mladih, MTO (2024.)

⁴⁹ Nedostaju ciljane vrednosti za 2023 i 2024

⁵⁰ Podaci za 2024 godinu odnose se na podatke TEMPUS fondacije o zadovoljstvu učesnika programima mobilnosti: opšte zadovoljstvo 97,1% (M: 96,8%; Ž: 97,2%); korisnost naučenog iz programa mobilnosti: 98,3% (M: 97,9%; Ž: 98,6%)

PC 4.3 Udeo mladih žena preduzetnica u ukupnom br mladih preduzetnika – napredak je postignut kroz realizaciju aktivnosti različitih aktera (institucija, međunarodnih razvojnih partnera i organizacija civilnog društva), koji su razvijali mere, programe i projekte usmerene na jačanje preduzetničkih inicijativa mladih žena (NSZ, MP, GIZ, OPENS i drugi).

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja pojedinačnih mera. Podaci pokazuju da je ostvaren napredak u okviru svih mera.

Kao što je prikazano u tabeli, ciljane vrednosti su ostvarene kod svih pokazatelja koji se odnose na pružanje podrške za unapređenje ekonomske i socijalne pozicije mladih (mera 4.3), i to u značajnom obimu (ocene 4 i 5). Poseban napredak ostvaren je u oblastima zapošljivosti i preduzetništva (aktivnosti 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3), delovanjem kroz različite vidove podrške – finansijske podsticaje, bezkamatne kredite, savetovanja, obuke i druge oblike pomoći, namenjene mladima iz opšte populacije, uz posebne mere usmerene ka teže zapošljivim grupama, ženama i mladima iz osetljivih društvenih grupa. Usluge su pružane kroz saradnju više institucija: MP, MINPOLJ, MRZBS, MIT, NSZ i Privredna komora Srbije.

Beleži se ostvarenje ciljanih vrednosti na pokazateljima koji se odnose na programe mobilnosti mladih koje sprovodi TEMPUS fondacija (aktivnosti 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3). Na ovim pokazateljima ostvaren je značajan napredak u odnosu na ciljanu vrednost, što potvrđuju ocene 4 i 5.

Kada je reč o podršci mladim talentima, ciljana vrednost broja stipendista Fonda za mlade talente (aktivnost 4.1.1) nije dostignuta – broj stipendista je za 30% manji od očekivanog. Međutim, u oblasti zapošljavanja mladih stipendista koji se vraćaju u zemlju, ostvaren je značajan napredak – ciljana vrednost je premašena (aktivnost 4.1.3).

U domenu podrške mladim umetnicima, ostvarena je ciljana vrednost kod jednog pokazatelja (aktivnost 4.2.1) – broj podržanih projekata kroz konkurse MK je viši od planiranog, dok je obuhvat mladih programima koji su finansirani značajno ispod očekivanog – aktivnost 4.2.2 je ocenjena ocenom 2.

Kada je reč o pokazateljima napretka u oblasti upravljanja karijerom (4.4), podaci iz godišnjeg istraživanja o poziciji i potrebama mladih koje sprovodi MTO pokazuju da je skoro polovina mladih imala priliku da dobije ovu vrstu usluge (2023). Značajan napredak ostvaren je i kroz povećanje broja pružalaca KViS usluga, zahvaljujući procesima akreditacije za sticanje statusa JOPA u domenu KViS-a.

Postignuti rezultati. Prethodna tabela prikazuje ostvareni napredak u odnosu na pojedinačne pokazatelje, dok narativni podaci iz godišnjih izveštaja i konsultacija pružaju dodatne uvide u kvalitet postignutih rezultata. U nastavku izdvajamo ključne rezultate koji su od posebnog značaja za dalji razvoj AP u narednom periodu.

Kao što je već navedeno, u okviru ovog posebnog cilja ostvarena je međusektorska saradnja u realizaciji različitih mera. Zbog toga ćemo u nastavku predstaviti ključne rezultate koji se odnose na postignuća i ostvarenu međusektorsku saradnju, na osnovu sadržaja iz godišnjih izveštaja koje su institucije dostavljale MTO.

Obezbeđeno redovno stipendiranje studenata i srednjoškolaca uz razvoj modela za njihovo aktivno uključivanje i zapošljavanje.

- Tokom dvogodišnjeg perioda, ukupno 7.172 studenata i srednjoškolaca dobilo je stipendiju. Pilotiran je program *Talenti u javnom sektoru* – program stručne prakse u trajanju od 3 do 9 meseci, sa ciljem da obrazovani mladi talenti budu uključeni u rad javnog sektora i time doprinesu osnaživanju institucija kroz nove kadrove. Ukupan broj mladih koji su učestvovali u radnoj praksi po povratku u zemlju iznosi 1.574.

Obezbeđena godišnja finansijska podrška za omladinske aktivnosti koje promovišu i afirmišu kulturno nasleđe i istoriju umetnosti, amatersko kulturno i umetničko stvaralaštvo mladih – aktivnosti se realizuju kroz konkurse više institucija koje finansiraju projekte iz kulture.

- MK je podržalo 89 projekata – podrška kroz sufinansiranja projekta međunarodne saradnje, podržavajući stavalaštvo mladih u organizovanju događaja koji okupljaju značajan broj učesnika (festivali, događaji), do onih aktivnosti koje se obraćaju određenim grupama mladih/ umetnika. Od ukupnog broja, 15 projekata se odnosi na promociju romske kulture, dok je 16 projekata podržalo stvaralaštvo mladih sa invaliditetom.
MK u svojim izveštajima beleži povećanje sredstava namenjenih programima koji podržavaju inicijative mladih i za mlade.
- MTO redovno podržava projekte stvaralašta mladih, uključujući događaje koji okupljaju veći broj mladih (pr. Svetska konferencija pozorišta za decu i mlade, PLAVO pozorište - pozorišnu laboratoriju, obrazovno-kreativni projekat inkluzije mladih sa invaliditetom)
- AP Vojvodina na konkursima podržava projekte iz oblasti umetnosti – omladinske festivale, obrazovne kampanje (pr. Poslovice vanvremenske mudrosti realizovano u 76 škola u Vojvodini), interaktivne predstave – forum teatar (prevencija zloupotrebe alkohola, itd).

Realizovani programi i usluge unutar različitih sektora, koji su usmereni na podršku razvoju preduzetništva i povećanju zapošljivosti mladih, sa posebnim fokusom na teže zapošljive grupe mladih (mlade žene, mlade u NEET statusu, mlade OSI, mlade pripadnike/ce nacionalnih manjina, mlade iz ruralnih sredina, itd.) - realizovane brojni vidovi podrške za mlade, posebno one iz osetljivih grupa koje pružaju različiti pružaoci usluga.

- **U okviru podrške zapošljavanju i preduzetništvu mladih, institucije su pružale različite vidove podrške.**
MINPOLJ – unapredilo legislativu (3 pravilnika u okviru IPARD programa), usmerena ka mladim poljoprivrednicima – podsticaji za fizičku imovinu, za diverzifikaciju gazdinstava i za unapređenje kvaliteta života u ruralnim područjima. Tokom sprovođenja IPARD II programa (2014–2024)⁵¹, podržano je ukupno 750 mladih poljoprivrednika, i planirana je dodatna podrška u 2025.
MRZBSP u saradnji sa NSZ - podržalo je ukupno 6.523 korisnika kroz različite mere, uključujući obuke za razvoj preduzetništva, subvencije za samozapošljavanje i informativno-savetodavne usluge, subvenciju za samozapošljavanje kroz lokalne akcione planove, usluge NSZ za razvoj preduzetništva, a registrovano je i 24 socijalna preduzeća. NSZ je kroz obuke i savetodavne usluge podržala preko 2.600 mladih žena.

⁵¹ Nema podataka o broju podržanih mladih poljoprivrednika, koji se odnose na period 2023–2024.

MPRIV – razvio program podsticaja za razvoj ekonomske konkurentnosti i podrška razvoju preduzetništva (Programi: za kupovinu opreme, za početnike i mlade, za žensko preduzetništvo, za žene na selu, za stare zanate, za lov i ribolov - podržano 126 mladih preduzetnika. MPRV je obezbedilo finansijsku podršku za mlade preduzetnice, uključujući žene na selu.

MTO – obezbeđena podrška za informisanje i savetovanje mladih o mogućnostima zapošljavanja kroz 91 projekat.

- **Organizacije civilnog društva, uz podršku međunarodnih partnera, realizovale su niz aktivnosti usmerenih na zapošljavanje mladih iz osetljivih grupa i promociju dobrih praksi.**

CZOR (UNICEF/ SDC) je razvio uslugu „Jednošalter“, prepoznatu kao model dobre prakse, kroz koju je 50 mladih steklo ključne kompetencije, a razvijeno je 20 poslovnih ideja. CZOR realizovao međunarodni događaj *Lift Pič*, okrugle stolove i studijske posete gde su mladi predstavljali poslovne ideje.

GIZ je kroz projekat *Perspektive za mlade u ruralnim područjima* podržao 562 mladih u razvoju preduzetničkih kompetencija.

- **Poslovno okruženje za mlade preduzetnike unapređeno je kroz definisanje poreskih podsticaja, poboljšanje pristupa finansijama i kapitalu, kao i obezbeđivanje povoljnijih uslova** – različite institucije realizuju mere koje usmeravaju na LS ili ka drugim organima vlasti.

NSZ - odobrila subvencije LS za samozapošljavanje za 1.377 mladih, uz uključenje poreskih olakšica.

Privredna komora Srbije – sprovodi petodnevne obuke za izradu poslovno-investicionih planova u okviru Programa za promociju preduzetništva i samozapošljavanja, uključujući i povoljne kreditne linije (garancija za kredite do 60%, odobrenje povoljnih bankarskih kredita itd).

Fond za razvoj Srbije – kroz kreditne linije i grantove odobrio sredstva u ukupnom iznosu od preko 370 miliona RSD za 124 korisnika, čime je dodatno osnažen razvoj preduzetništva među mladima.

Razvijeni i realizovani programi i usluge KViS u saradnji MRZBSP–MP–MTO–NSZ– AzK u okviru programa GzM (DEU/ UNICEF/ SDC) – u proteklom periodu razvijene su procedure, onlajn alati i značajno su unapređene usluge i programi koje se međusektorski pružaju mladima u domenu KViSa, a u okviru GzM. Najznačajni rezultati su:

U domenu razvoja procedura, standarda KViS i digitalizacije usluge, postignuti su sledeći rezultati u saradnji različitih sektora:

- Razvijeni su standardi zanimanja za karijernog savetnika i stručnjaka za karijerno vođenje i savetovanje, uz podršku SDC/UNICEF-a i nacionalnih partnera (MRZBS, NSZ, AzK, MP), kao i obuke za savetnike i praktičare. U toku je unapređenje tri grupe KViS standarda: veštine upravljanja karijerom, kompetencije karijernih praktičara i organizacija usluga.
- Izmenama Zakona o NOKS-u dodatno je uređen postupak PPU, čime je omogućeno sticanja statusa JPOA za KViS za škole i pružaoce obuka u neformalnom obrazovanju (o čemu je već pisano u analizi PC 1.)
- Uspostavljena je Radna grupe za razvoj Portala za KViS (UNICEF/ SDC/ NIRAS). Portal će biti digitalna platforma koja objedinjuje resurse, alate i procedure za karijerno vođenje i

savetovanje, namenjena učenicima, nastavnicima i savetnicima. Njegova uloga je da olakša pristup karijernim uslugama, podrži proces sticanja statusa JPOA i doprinese boljoj integraciji mladih, posebno iz NEET populacije, na tržište rada.

U toku je digitalizacija procedure za sticanje statusa JPOA, uz izradu ključnih dokumenata i alata: uputstva, obrazaca, analiza kompetencija karijernih praktičara, kao i e-alata za spoljašnje vrednovanje i samovrednovanje timova za PO/KViS.

NSZ je pripremila upitnik za samoprocenu profesionalnih interesovanja, koji će biti dostupan kao web-aplikacija na njihovom sajtu. U okviru posebnog granta koji ide ka NSZ, razvijaju se dodatne digitalne usluge za nezaposlene, uključujući informativne materijale prilagođene mladima, radi donošenja svrsishodnih karijernih odluka i lakše integracije na tržište rada.

- MP je kreirao stručno uputstvo za timove za KViS u srednjim školama, koje pruža smernice za organizaciju i realizaciju karijernog vođenja i savetovanja. ZUOV je uvrstio obuke iz ove oblasti u Katalog stručnog usavršavanja, čime je omogućio njihovu dostupnost obrazovnim ustanovama. Takođe, razvijen je elektronski alat "@Karijerno samousmeravanje", namenjen učenicima osnovnih i srednjih škola, sa ciljem da ih podrži u samostalnom istraživanju profesionalnih interesovanja i donošenju informisanih karijernih odluka.

U kontekstu realizacije usluga ka mladima, izdvajamo ključne rezultate koji govore u prilogu kvalitetu pripremnih aktivnosti i realizaciji usluga i odgovoru korisnika:

- NSZ kontinuirano sprovodi aktivnosti informisanja mladih iz osetljivih kategorija, posebno onih u NEET statusu, o mogućnostima uključivanja u mere aktivne politike zapošljavanja i program GzM, a razvoj digitalnih platformi služi za lakši pristup informacijama.
- U Omladinskom centru OPENS, u okviru OK, realizovan je program karijernog vođenja i savetovanja kroz individualne razgovore i grupne info sesije, sa ukupno 120 direktnih učesnika. Program je prepoznat kao ključna platforma za razvoj karijere i životnih veština, sa ciljem osnaživanja mladih za savremene izazove, prevenciju nezaposlenosti i uspešniju obrazovnu tranziciju i beleži visoko zadovoljstvo korisnika programima i uslugama.

Razvijena strateška partnerstva, opremljeni kapaciteti i kreirani programi usmereni na jačanje ditalnih veština mladih i bezbednog ponašanja u digitalnom prostoru.

- Pilotiran je program *Devojke u svetu tehnologije* (OPENS/UNICEF), sa ciljem smanjenja rodno različitosti u STEM oblastima u Srbiji, posebno među devojčicama iz osetljivih grupa. Kroz edukativne radionice, razvoj kurikuluma i obuku instruktora, program je omogućio da 310 devojčica stekne praktične veštine i znanja neophodna za uključivanje u tehnološki sektor (teme: digitalni marketing, kreativna elektronika, kako pretvoriti ideju u posao, kreiranje priča za digitalno doba i dizajn proizvoda). Kroz regionalno povezivanje (UNICEF Srbija/BiH) realizovan je obrazovni kamp u BiH, sa ciljem osnaživanja mladih devojčica iz BiH i Srbije kroz razvoj tehničkih veština, liderstva i timskog duha u oblasti informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT).
- Realizovane su kampanje usmerene na informisanje i obrazovanje mladih o bezbednom korišćenju tehnologija i smanjenju vršnjačkog nasilja na internetu – MIT/Edukatori Nacionalnog

kontakt centra za bezbednost dece na internetu sprovedi su 120 edukacija, obuhvativši ukupno 7.803 učenika i 1.097 roditelja.

MIT u saradnji sa Propulsionom realizovao je kampanju *Pokaži poštovanje – odgovori na mržnju*, kojom je obuhvaćeno 3.190 srednjih škola iz 11 gradova.

Karavan digitalnih veština, pismenosti i bezbednosti – Digitalna ekspedicija realizovan je u više od 5 gradova, obuhvativši 690 učenika.

Povećana transparentnosti i međunarodne uporedivosti kvalifikacija mladih kroz digitalne alate i mobilnost

- MP – Radi na povezivanju registra NOKS-a sa EUROPASS portalom, JPOA i JISP sistemima, kao i informisanjem i savetovanjem mladih o EUROPASS i YOUTHPASS sertifikatima, koji predstavljaju alate za priznavanje kvalifikacija stečenih kroz neformalno obrazovanje i međunarodne programe mobilnosti, a čime se obezbeđuje transparentnost i uporedivost kvalifikacija na međunarodnom nivou. Izmenjena su podzakonska akta koja se odnose na javne isprave za osnovno, srednje obrazovanje i obrazovanje odraslih (integrisane oznake NOKS i EOK). U toku je proces omogućavanja automatskog štampanja javnih dokumenata u JPOA sistemu, iz JISP sistema.
- TEMPUS fondacija/Informativni centar Fondacije TEMPUS – redovno informiše mlade o programima mobilnosti (onlajn i kroz organizaciju događaja), i pruža direktnu podršku. Realizovano je 72 događaja sa ukupno preko 2000 učesnika, a 2000 mladih je korisnika direktne podrške.

Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 4.

U nastavku predstavimo kratku analizu **relevantnosti** i **efektnosti** intervencija i postignutih rezultata u okviru ovog posebnog cilja.

Po pitanju **relevantnosti**, osmišljene intervencije u velikoj meri odgovaraju postavljenim ciljevima. Najniža relevantnost zabeležena je kod mere 4.2, koja pruža podršku estetičkoj kompetenciji mladih. Podrška se svodi na finansiranje određenog broja projekata, bez razvojne komponente, što ograničava dugoročni uticaj. Dosezanje i uključivanje mladih je nedovoljno, a ciljana vrednost, iako niska, nije ostvarena. Zbog nedostatka razvojne komponente, postavlja se pitanje da li su izgrađeni kapaciteti koji bi omogućili skaliranje i širi obuhvat u budućnosti. U okviru ovih aktivnosti ne prepoznaju se intervencije usmerene na jačanje kapaciteta mladih u smislu unapređenja kompetencija koje utiču na kvalitet njihovog stvaralaštva. Nasuprot ovome, ostale mere podrazumevaju intervencije sistemskog karaktera, što govori u prilog njihovoj relevantnosti. Zbog toga je upitno koliko ove intervencije suštinski doprinose izgradnji kapaciteta za skaliranje – širenje uticaja projekata i veći obuhvat mladih u budućnosti. Aktivnosti ne uključuju jačanje kompetencija mladih umetnika koje doprinose kvalitetu njihovog

stvaralaštva. Za razliku od mere 4.2, ostale mere podrazumevaju sistemski pristup u kreiranju intervencija, što potvrđuje njihovu veću relevantnost.

Analiza **efektivnosti** mera pokazala je da se stepen i kvalitet postignutih rezultata razlikuju među merama. Najveći efekti ostvareni su u merama koje unapređuju ekonomsku i socijalnu poziciju mladih, posebno u oblastima zapošljivosti i preduzetništva (aktivnosti 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3), kao i u meri 4.4 koja se odnosi na upravljanje karijerom. Ove teme se razvijaju kroz zajednički program GzM, koji ima reformski karakter i uvodi sistemske promene, pre svega kroz razvoj strukturisane međusektorske saradnje. U sve faze – od pripreme i kreiranja do praćenja realizacije i evaluacije – uključeni su ključni akteri iz različitih sektora, uključujući i omladinski sektor. Poseban napredak ostvaren je u uključivanju perspektive i aktera omladinske politike, što može doprineti većem doseganju mladih i unapređenju kvaliteta usluga kroz prilagođene metode rada, posebno u narednom periodu.

Uspešnost prve faze zajedničkog rada potvrđuju i podaci sa IBM-a, koji ukazuju na solidan napredak u pokazateljima ekonomskog i socijalnog statusa mladih. Stopa rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti za mlade uzrasta 15–29 godina smanjena je sa 33,66% u 2019. na 21,4% u 2024, čime je ciljana vrednost za 2025. (27%) dostignuta ranije. Posebno je značajan pad rizika među mladim ženama – sa 35,4% (2019) na 22,1% (2024).

Dodatno, efektivnim su se pokazale i mere usmerene na razvoj mladih talenata, posebno kroz podršku radnim praksama za mlade koji se vraćaju u zemlju nakon studija. Značajan doprinos daje i TEMPUS fondacija kroz aktivnosti informisanja i promocije programa mobilnosti, uz naglašavanje važnosti sertifikata EUROPASS i YOUTHPASS.

Preporuke za razvoj AP 2026 - 2028. Intervencije u okviru ovog cilja specifične su jer se realizuju kroz međusektorsku saradnju, uz učešće institucija i aktera iz različitih sistema. Od kvaliteta te saradnje i sistemskog pristupa u planiranju i sprovođenju intervencija zavise dubina postignutih rezultata i obuhvat mladih. Imajući to u vidu, preporuka je dodatno unapređenje međusektorske saradnje u sprovođenju mera, oslanjajući se na dobru praksu i iskustva u kreiranju programa zasnovanih na tesnoj saradnji više sektora i integrisanim uslugama na nacionalnom i lokalnom nivou. Posebnu pažnju treba usmeriti na dalji razvoj integrisanih usluga u okviru GzM – reformskog programa, koji će se realizovati u narednom AP, jer on predstavlja ključni korak ka sistemskom pristupu.

Konkretno, to podrazumeva sledeće:

- (1) Za postizanje održivih rezultata, neophodno je planirati intervencije kroz koordinisanu saradnju svih sektora, uz jasnu podelu uloga u svim fazama** – od dizajna programa i usluga do praćenja i evaluacije. Ključni prioritet je osnaživanje aktera iz različitih sektora za skaliranje programa na nacionalnom nivou, svako u okviru svojih mandata, uz primenu proverenih modela i dobre prakse.

U nastavku sprovođenja GzM, od presudnog značaja biće jačanje integrisanog pristupa i koordinisanog učešća svih sektora u svim elementima programa. Aktivnosti treba da se zasnivaju na rezultatima pilot faze, uključujući sistematsko dokumentovanje uspeha, identifikaciju dobrih

praksi i sprovođenje dodatnih analiza. Ovaj pristup obezbeđuje temelje za razvoj modela koji omogućavaju skaliranje i širenje uticaja programa na nacionalnom nivou, čime se dugoročno jača kapacitet sistema da odgovori na potrebe mladih.

- (2) **Unutar omladinskog sektora ključno je nastaviti sa osnaživanjem postojećih aktera i povećanjem broja pružalaca usluga** - preporuka za naredni AP jeste da se u svakom programski cilju (PC) predvide mere za jačanje kapaciteta, kako bi se unapredio kvalitet u dosezanju mladih, kreiranju i realizaciji usluga prilagođenih specifičnim potrebama različitih grupa. Neophodno je obezbediti sistemsko povezivanje aktera u realizaciji usluga i programa. Programi izgradnje kapaciteta, dosezanja, razvoja usluga i programa treba da budu transverzalno povezani po ciljevima, sistemski praćeni i podržani – od PC1, gde se povećava broj pružalaca usluga i omladinskih radnika/ca; preko PC2, koji jača kapacitete za dosezanje i vođenje mladih kroz koordinaciju KZM na lokalnom nivou; PC3, koji podstiče uključivanje aktera omladinske politike u tela koja kreiraju, sprovode i prate međusektorske usluge; do PC4, koji je ključan za realizaciju i skaliranje usluga na nacionalnom nivou.

Poseban fokus treba usmeriti na programe u oblasti kulture, kroz jačanje intersektorske saradnje Ministarstva kulture sa drugim sektorima. Ovaj pristup omogućava kreiranje održivih mehanizama podrške mladim umetnicima i stvaraocima, ne samo kroz finansiranje, već i kroz razvojnu komponentu koja podstiče profesionalni rast, inovativnost i dugoročni uticaj. Integracija razvojne komponente u konkurse treba da postane standard, kako bi se obezbedila veća relevantnost i doprinos strateškim ciljevima kulturne politike.

U nastavku sprovođenja GzM, poseban fokus treba usmeriti na nastavak sprovođenja programa koji definiše sistem pružanja integrisanih usluga mladima. U narednom AP važno je osnažiti postojeće aktere i povećati broj pružalaca usluga u okviru ovog sistema, uz jasnu podelu uloga i koordinisano učešće svih sektora. Aktivnosti treba da se oslanjaju na rezultate pilot faze, uključujući dokumentovanje uspeha, dobre prakse i sprovođenje dodatnih analiza. Cilj je izgradnja modela koji omogućavaju skaliranje programa na nacionalnom nivou, čime se obezbeđuje dugoročna održivost i veći obuhvat mladih.

Poseban cilj 5. Stvoreni uslovi za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih

Poseba cilj 5 obuhvata širok spektar mera usmerenih na stvaranje uslova za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih.

Logika intervencija. Ovaj cilj obuhvata podršku programima koji promovišu zdrave stilove života, unapređenje mentalnog, seksualnog i reproduktivnog zdravlja, kao i prevenciju štetnih ponašanja poput

upotrebe psihoaktivnih supstanci i izloženosti štetnim medijskim sadržajima. Takođe, intervencije uključuju mere za unapređenje bezbednosti mladih kroz edukaciju o saobraćaju, prevenciju nasilja i jačanje bezbednosne kulture. Poseban fokus stavljen je na zaštitu životne sredine kroz uključivanje mladih u ekološke aktivnosti i donošenje lokalnih zelenih politika. Cilj 5 se bavi i stambenim osamostaljivanjem mladih, kroz podršku za kupovinu seoskih kuća, kao i unapređenjem socijalne uključenosti mladih u riziku putem resocijalizacije, informisanja, savetovanja i podrške za obrazovanje i zapošljavanje. U tabeli predstavljamo mere, intervencije i aktivnosti obuhvaćene AP (Tabela 23.).

Tabela 23. Poseban cilj 5, mere i aktivnosti

Cilj 5: Stvoreni uslovi za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih			
Mera	Intervencije	Fokusi intervencije	Aktivnosti ⁵²
Mera 5.1. Podrška programima koji doprinose razvoju zdravih stilova života, seksualnom, reproduktivnom (SRZ) i mentalnom zdravlju mladih	Podrška razvoju zdravih stilova života, SRZ i mentalnom zdravlju mladih	Obezbeđivanje finansijske podrške Zagovaranje ka LS za uspostavljanje savetovališta	5.1.1.1. Finansijska podrška–programi informisanja i edukacije mladih/roditelja za prevenciju upotrebe alkohola, duvana i PAS, igara na sreću i novih medija 5.1.2.1. Zagovaranje ka LS za usluge savetovališta i programa za unapređenje mentalnog i SRZ zdravlja mladih 5.1.3.1. Finansijska podrška– informisanje mladih/roditelja, nastavnika o mentalnom zdravlju (razbijanje predrasuda)
	Medijska pismenost i učešće mladih u medijima	Kampanje o mentalnom zdravlju Informisanje osetljivih grupa uz uključivanje mladih u keiranje sadržaja	5.1.5.1. Finansijska podrška–programi informisanja i edukacije mladih iz osetljivih grupa, ravnopravnost u pristupu informacijama (info na jezicima nacionalnih manjina, slabovidim i sa oštećenim sluhom)
	Jačanje međusektorske saradnje – unapređenje politika mentalnog zdravlja	Formiranje Koordinacionog tela – unapređenje politika mentalnog zdravlja, SRZ i zaštite od PAS	5.1.6.1. Finansijska podrška za medijska udruženja i omladinske aktivnosti unapređenja kritičkog razmišljanja i medijske pismenosti mladih (omladinskih redakcija i kreiranja afirmativnog medijskog sadržaja o mladima) 5.1.7.1. Finansijska podrška–medijski projekti unapređenja profesionalnih i etičkih standarda novinara i medija (uključivanje mladih u kreiranje medijskog sadržaja)
	Javne politike - zaštita od PAS		5.1.8.1. Formiranje međusektorskog koordinacionog tela u cilju unapređivanja usluga SRZ usluga, mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške mladima 5.1.8.2. Unaprediti javne politike u oblasti mentalnog zdravlja mladih

⁵² Obeležene su aktivnosti o kojima nije izveštavano u godišnjim izveštajima za 2023 i 2024. godinu.

5.2. Podrška postojećim i novim programima unapređenja bezbednosti mladih	Bezbednost mladih u saobraćaju Prevenција nasilja (digitalno rodno-zasnovanog nasilja i dr), trgovine ljudima	Finansijska podrška i koordinacija aktera Izrada analiza o bezbednosnim izazovima, rizicima i pretnjama Razvoj programa za bezbednost mladih u saobraćaju Programi i kampanje za prevenciju nasilja, trgovine ljudima Informativne kampanje - smanjenja korišćenja PAS i oružja, suzbijanja rodni stereotipa, ekstremizma	5.2.1.1. Finansijska podršku omladinskim aktivnostima informisanja i edukacije mladih o bezbednosti u saobraćaju (privatnim sektorom i institucije, na svim nivoima)
			5.2.1.2. Razvoj i realizacija edukativnih programai informativnih kampanja-bezbednosti mladih u saobraćaju i umanjenju broja mladih nastradalih
			5.2.2.1. Finansijska podršku promocije bezbednosne kulture među mladima - reagovanje na bezbednosne rizike
			5.2.3.1. Finansijska podršku za omladinske projekte prevencije digitalnog, rodno-zasnovanog, seksualnog, partnerskog i vršnjačkog nasilja
			5.2.3.2. Unaprediti koordinaciju aktera u javnom i civilnom sektoru u oblasti zaštite mladih od bezbednosnih rizika i pretnji, i promocije zdravstveno bezbednog ponašanja i rodne ravnopravnosti
			5.2.4.1./5.2.5.1./5.2.6.1. Finansijska podrška- informativne i edukativne projekte i programe smanjenja korišćenja PAS i oružja, suzbijanja rodni stereotipa, radikalizacije i ekstremizma mladih (promocija univerz. ljudskih prava)
			5.2.7.1. Izradu analiza o bezbednosnim izazovima, rizicima i pretnjama kojima su mladi izloženi (foku na mladima iz marginalizovanih grupa)
			5.2.8.1. Razvijati/unaprediti programe prevencije u oblasti trgovine ljudima (razmena dobrih praksi sa međunarodnim organizacijama)
5.3. Podrška razvoju programa mladih i za mlade u oblasti zaštite životne sredine	Zaštita životne sredine, klimatske promene, uključivanje mladih u razvoj lokalnih politika na ove teme	Finansijska podrška, razvoj vodiča, jačanje lokalne saradnja oko ZŽS, klimatske promene, izrada lokalnih ekološki planovi	5.3.1.1. Finansijska podršku za omladinske aktivnosti usmerene na unapređenje i očuvanje ZŽS, klimatskim promenama, obnovljivim izvorima energije, reciklažom i dr
			5.3.2.1. Izraditi Vodič za informisanje i uključivanje mladih u sprovođenje ciljeva održivog razvoja na lokalnom nivou
			5.3.3.1. Podsticati saradnju lokalnih SzM sa lokalnim akterima zaduženim za zaštitu životne sredine
5.4. Podrška stambenom osamostaljivanju mladih	Stambeno osamostaljivanje mladih	Finansijska podrška za kupovinu seoskih kuća	5.3.4.1. Podržati uspostavljanje i rad lokalnih zelenih saveta mladih – međusektorske mehanizam saradnje sa mladima na izradi lokalnih ekoloških akcionih planova
			5.4.2.1. Podržati stambeno osamostaljivanje mladih kroz dodelu bespovratnih sredstava za kupovinu seoskih kuća na teritoriji RS
5.5. Podrška programima koji doprinose unapređenju socijalne uključenosti mladih	Socijalna inkluzija, resocijalizacija, informisanje mladih u riziku	Finansijska podrška za programe i usluge: Prepoznavanja mladih u riziku Dosezanje Prevencija socijal. isključenosti, Resocijalizacija Podrška	5.5.1.1. Finansijska podrška omladinskim aktivnostima - prepoznavanja potreba mladih u riziku, razvoj programa prevencije od socijalne isključenosti, saradnja sa akterima koji razvijaju usluge resocijalizacije i reintegracije
			5.5.1.2. Obuke za predstavnike javnog i civilnog sektora na temu prava i potreba mladih u riziku od soc isključenosti
			5.5.1.3. Finansijska podrška programima resocijalizacije i reintegracije mladih na zavodskim merama/izvršenju vaspitne mere u instituciji, maloletničkog zatvora itd
			5.5.2.1. Finansijska podrška za programe i projekte u

	migrantima, Informisanje mladih u riziku od soc isključenosti	oblasti omladinskog sektora za aktivnosti dosezanja mladih
	Obuke za javni i civilni sektor o pravima mladih	5.5.2.2. Podržati unapređenje normativnog okvira u oblasti učeničkog i studentskog standarda - subvencionisanje troškova obrazovanja mladih iz socijalno ugroženih grupa
	Unapređenje normativnog okvira	5.5.2.3. Finansijska podrška za servise, programe - informisanje, savetovanje, podrška zapošljivosti, psiho-socijalnu podršku, aktivno učešće mladih u riziku od socijalne isključenosti 5.5.3.1. Finansijska podrška za programe informisanja mladih o uzrocima i posledicama migracija i direktnim radom sa mladim migrantima

Kao što se vidi iz priloženog, realizovano je pet ključnih oblasti intervencija sa sledećim fokusima:

- (1) **Prevenција i razvoj zdravih životnih stilova.** Intervencije su usmerene na obezbeđivanje finansijske podrške programima informisanja i edukacije mladih, sa ciljem prevencije rizičnih ponašanja i podsticanja razvoja zdravih životnih stilova, uz unapređenje seksualnog, reproduktivnog i mentalnog zdravlja. Predviđena je podrška zagovaranju razvoja integrisanih usluga u zajednici (poput savetovališta i multidisciplinarnih programa), jačanju međusektorske saradnje kroz definisanje procedura i kreiranje javnih politika, kao i promociji medijske pismenosti i uključivanju mladih u kreiranje afirmativnih sadržaja za vršnjake. Poseban akcenat stavljen je na informisanje osetljivih grupa i obezbeđivanje ravnopravnog pristupa informacijama.
- (2) **Prevenција bezbednosnih rizika i nasilja nad mladima.** Obuhvata sistemski odgovor smanjenju bezbednosnih rizika kroz kombinaciju edukativnih programa, informativnih kampanja i koordinacije aktera na lokalnom i nacionalnom nivou. Poseban značaj ima prevencija digitalnog, rodno-zasnovanog i vršnjačkog nasilja, kao i trgovine ljudima, što zahteva integrisane mehanizme saradnje između javnog i civilnog sektora. Uključivanje analiza rizika i fokus na marginalizovane grupe ukazuje na potrebu za podacima zasnovanim politikama i prilagođenim intervencijama, čime se jača otpornost mladih na kompleksne bezbednosne pretnje.
- (3) **Socijalna inkluzija i resocijalizacija mladih u riziku.** Intervencije adresiraju višeslojne izazove socijalne isključenosti kroz kontinuum intervencija – od identifikacije i dosezanja mladih u riziku do resocijalizacije i reintegracije. Naglasak je stavljen na obuke zaposlenih u javnom i civilnom sektoru, dok razvoj politika i direktna podrška integraciji migranata pokazuje stratešku orijentaciju ka jačanju kapaciteta sistema i smanjenju strukturnih barijera. Finansijska podrška za servise i projekte omogućava lokalizovane odgovore, dok se integracija psihosocijalne podrške i zapošljivosti pozicionira kao ključni faktor dugoročne inkluzije.
- (4) **Učešće mladih u zaštiti životne sredine.** Fokus na uključivanje mladih u kreiranje lokalnih ekoloških politika i klimatskih akcija, sa ciljem jačanja ekološke svesti i osnaživanje participativne uloge

mladih. Razvoj vodiča, formiranje zelenih saveta i međusektorska saradnja predstavljaju institucionalne mehanizme koji obezbeđuju održivost ovih inicijativa. Finansijska podrška omladinskim aktivnostima i lokalnim akcijama usmerena je na podršku uključivanja mladih u procese donošenja odluka, što je ključno za dugoročne ciljeve održivog razvoja.

Mere u okviru PC.5 se oslanjaju na međusektorsku saradnju i uključivanje mladih u kreiranje i sprovođenje programa koji odgovaraju njihovim specifičnim potrebama. Kao i u slučaju PC 4, odgovornost za realizaciju pojedinih mera preuzimaju ministarstva koja u okviru svojih mandata pokrivaju tematske oblasti predviđene AP. To se konkretno odnosi na mere 5.3 i 5.4 (Tabela 18).

Tabela 18. Mere u okviru PC 5 koje pokrivaju druga nadležna ministarstva

Mere	Aktivnost	Nadležna institucija
5.3 Podrška razvoju programa mladih i za mlade u oblasti zaštite životne sredine	5.3.2.1. Izraditi Vodič (smernice/priručnik) za informisanje i uključivanje mladih u sprovođenje ciljeva održivog razvoja na lokalnom nivou	MZŽS
5.4 Podrška stambenom osamostaljivanju mladih	5.4.2.1. Podržati stambeno osamostaljivanje mladih kroz dodelu bespovratnih sredstava za kupovinu seoskih kuća na teritoriji Republike Srbije	MBS

Analiza napretka u realizaciji AP/PC 5. U nastavku sledi analiza napretka u realizaciji posebnog cilja 5 i mera, zasnovana na pokazateljima i njihovim planiranim i ostvarenim vrednostima tokom (2023–2024).

Ukupan broj pokazatelja definisanih na nivou posebnog cilja i pripadajućih mera iznosi 32. Značajan broj ovih pokazatelja odnosi se na položaj mladih u kontekstu zdravlja, praktikovanja zdravih stilova života – upotreba duvana, alkohola i PAS, SRZ, zatim, izloženost nasilju, kao i obuhvaćenost preventivnim programima i korišćenje zdravstvenih usluga.

Na početku izveštaja prikazani su podaci koji se odnose na blagostanje mladih, uz poređenje različitih relevantnih i dostupnih izvora. Međutim, podaci iz godišnjih izveštaja za 2023. i 2024. godinu koji se tiču ovih tema su delimični ili nedostaju, što onemogućava pouzdano sagledavanje trendova i donošenje zaključaka o eventualnom poboljšanju ili pogoršanju stanja u periodu koji posmatramo. Iz tog razloga, u ovom delu izveštaja fokusiraćemo se isključivo na pokazatelje koji predstavljaju indikatore uspešnosti sprovedenih aktivnosti i intervencija, kako bismo procenili njihovu relevantnost i doprinos rešavanju identifikovanih problema i dali priporuke da li treba nastaviti u tom pravcu. U toku je izrada IBM izveštaja za 2024. godinu, koji će omogućiti sveobuhvatniju analizu trendova i poslužiti kao osnova za planiranje daljih intervencija.

Od ukupnog broja pokazatelja, 19 je ostvareno u određenoj meri, što ukazuje na postignut napredak na 59,37% pokazatelja u okviru posebnog cilja 5. U narednoj tabeli prikazani su pokazatelji koji su ostvareni u određenom stepenu (Tabela 24).

Tabela 24. Ostvareni napredak u realizaciji AP u odnosu na poseban cilj 5.

Naziv pokazatelja	Početna vrednosti i godina	Ciljana vrednost (2023/24) ⁵³	Ostvarena vrednost (2023/24)	Stepen napretka ⁵⁴
PC 5.4 Formiranje međusektorskog koordinacionog tela u cilju unapređivanja usluga SRZ, mentalnog zdravlja i psiho-socijalne podrške mladima	NE (2022)	DA/DA	DA/DA	4
PC 5.6 Udeo mladih koji su se informisali o podsticajnim merama stambene politike i preduzeli su korake ka stambenom osamostaljivanju	Nema podataka (2022)	Informisano: 30/35 Preduzelo korake: 18/22	Informisano: 10,7/17,2 Preduzelo korake: 21,2/15,4	3
5.1.1. Br mladih koji učestvuju u preventivnim programima i aktivnostima promocije zdravih stilova života i prevencije rizičnog ponašanja na godišnjem nivou (prema polu)	50,000 (prema polu nema podataka)	54,000 (M 27,000; Ž 27,000)/ 57,000 (M 28,500; Ž 28,500)	56,000 (M 28,000; Ž 28,000)/ 57,000 (M 28,500; Ž 28,500)	4
5.1.5 Br podržanih projekata i informativno-edukativnih kampanja za mlade u zdravstvenom riziku iz osetljivih grupa uključujući i migrante, tražioce azila (nac, pok, loklani nivo)	Nema podataka (2022)	30 (10/20)	23 (4/19)	3
5.1.6 Br podržanih programa i radionica za medijsku pismenost	9 (2021)	24 (11/13)	13 (3/15)	3
5.1.7 Br projekata podržanih na konkursima u oblasti javnog informisanja koji obrađuju temu afirmativnih sadržaja za mlade, uključujući i naučno zasnovano informisanje o seksualnosti i zaštiti ličnog integriteta	5 (2021)	11 (5/6)	13(7/6)	5
5.2.2. Br podržanih projekata prevencije i podrške unapređenju bezbednosti mladih (lok, pok i nac nivou/god)	Nema podataka (2022)	33 (13/20)	42(24/18)	5
5.2.3. Br mladih koji učestvuju u programima prevencije i podrške za unapređenje bezbednosti (god/ pol)	Nema podataka (2022)	9000 (3000/6000)	8837 (415/8422)	5
5.2.5. Br projekata podržanim na konkursima u oblasti javnog informisanja na emu prevencije rizičnog ponašanja maldih i smanjenja svih oblika diskriminacije i nasilja	11 (2021)	28 (13/15)	17 (13/4)	3
5.2.6. Br projekata prevencije nasilja nad devojkama i ženama i podrške unapređenju bezbednosti na god nivou	2 (2021)	7 (3/4)	23 (13/10)	5
5.2.7. Br stručnih analiza o bezbednosnim izazovima, rizicima i pretnjama kojima su mladi izloženi u RS	Nema podataka (2022)	2 (1/1)	2 (1/1)	4
5.2.8. Br podržanih programa i projekata	Nema	2 (1/1)	9 (8/1)	5

⁵³ Ciljna/ostvarena vrednost prikazana je kao zbirna, odnosno kao ukupna vrednost dobijena sabiranjem rezultata za 2023. i 2024. godinu. Pojedinačne godišnje vrednosti navedene su u zagradama radi dodatne preciznosti.

⁵⁴ Vrednosti na skali: 1 - Aktivnost je pokrenuta, ali još uvek nije ostvaren značajan rezultat; 2 - Aktivnost je u toku; postignut je delimičan napredak; 3 - Aktivnost je u toku; ostvareni su određeni rezultati, uz nastavak rada; 4 – Aktivnost je realizovana, postignuti su očekivani rezultati; 5 - Aktivnost je realizovana; postignuti rezultati prevazilaze očekivane ciljne vrednosti.

prevencije problema trgovine mladima i ljudima na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou u kalendarskoj godini	podataka (2022)			
5.3.1. Broj podržanih projekata u oblasti zaštite životne sredine koji uključuju mlade na lol, pokraj i nac nivou	Nema podataka (2022)	40 (15/25)	17 (0/17)	2
5.3.2. Udeo mladih koji učestvuju u akcijama, informativnim i zagovaračkim kampanjama i edukacijama o ZŽS /god/pol	10 (M: 10,1; Ž:9,5) (2021)	14/17	9,6(M: 10; Ž: 9,2) / 8,3 (M:6,5; Ž: 10,5)	3
5.4.1. Razvijene mere javne politike za Podršku stambenom osamostaljivanju mladih	NE (2022)	-/NE	DA	5
5.4.2. Br mladih koji su dobili podršku u okviru mera za stambeno osamostaljivanje u toku kalendarske godine	Nema podataka (2022)	150 (50/100)	1432 (816/616)	5
5.5.1. Br programa podrške društvenom uključivanju mladih iz kategorija u riziku od socijalne isključenosti na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou u kalendarskoj godini	Nema podataka (2022)	25 (10/15)	7 (2/5)	2
5.5.2. Br mladih u riziku od socijalne isključenosti koji su korisnici lokalnih servisa i programa podrške (god/ polu)	Nema podataka (2022)	430 (180/250)	307 (277/30)	3
5.5.3. Br programa podrške društvenom uključivanju mladih migranata i izbeglica (nacionalni, pokrajinski, lokalni nivo/god)	Nema podataka (2022)	3 (1/2)	38 (19/19)	5

Analiza pokazuje da je od ukupno 19 pokazatelja na kojima je ostvaren napredak, kod 11 pokazatelja dostignuta ili premašena ciljana vrednost (ocene 4 i 5). To čini više od polovine pokazatelja sa napretkom (57,9%), odnosno trećinu od ukupnog broja pokazatelja (34,4%) u dvogodišnjem periodu.

Tabela ukazuje na intenzivne aktivnosti u oblastima promocije zdravih stilova života, unapređenja mentalnog, seksualnog i reproduktivnog zdravlja, kao i prevencije rizičnih ponašanja, uključujući upotrebu psihoaktivnih supstanci i izloženost štetnim medijskim sadržajima. Sprovode se kontinuirane kampanje, a podrška se pruža organizacijama koje samostalno ili u partnerstvu sa školama i institucijama realizuju značajan broj projekata koji i obuhvataju značajan broj mladih.

Više od 10 ministarstava izveštava o kontinuiranoj podršci akterima u oblasti koje su obuhvaćene PC 5, uključujući: MUP, MRZBSP, MZ, MTO, KIRS, PSSO AP Vojvodine, MBS, MLjMPDD, MBPD, MP.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja PC 5. Od sedam (7) pokazatelja u slučaju dva primećujemo određeni napredak – PC 5.4 i PC 5.6.

PC 5.4 – Potpisivanje Memoranduma o razumevanju u oblasti mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške za decu i mlade od strane šest ministarstava (MZ, MP, MTO, MRZBSP, MLjMPDD, MBPD).

predstavlja ključni strateški pomak ka institucionalizaciji intersektorske saradnje. Ovaj dokument ne samo da formalizuje zajedničku odgovornost resora, već postavlja temelje za integrisane usluge koje obezbeđuju veći obuhvat mladih kroz obrazovni, zdravstveni i socijalni sistem. Time se otvara prostor za standardizaciju procedura, koordinisano delovanje i optimizaciju resursa, što direktno doprinosi pravovremenosti, dostupnosti i kvalitetu usluga mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške za mlade.

Pored ovog strateški važnog koordinacionog tela, izveštaji ukazuju na razvoj sličnih međusektorskih mehanizama na lokalnom nivou ili po tematskim oblastima. Primer je **Mreža za unapređenje mentalnog zdravlja „Karika“ u Novom Sadu**, kojom koordinira Institut za javno zdravlje Vojvodine, sa ciljem unapređenja mentalnog zdravlja u opštoj populaciji, uz poseban fokus na osetljive grupe. Slični modeli uključuju i **međusektorsko koordinaciono telo za promociju fizičke aktivnosti**, što ukazuje na trend decentralizovanog pristupa i jačanja lokalnih kapaciteta za integrisane intervencije.

PC 5.6 Udeo mladih koji su se informisali o podsticajnim merama stambene politike i preduzeli su korake ka stambenom osamostaljivanju.

Podaci ukazuju na rast informisanosti mladih o dostupnim podsticajnim merama, što predstavlja prvi preduslov za njihovo aktivno korišćenje. Istovremeno, beleži se povećana spremnost mladih da preduzmu konkretne korake ka osamostaljivanju, uključujući interesovanje za postojeće programe i subvencije. Uočava se pozitivan trend, što sugeriše da mere informisanja i promocije stambene politike počinju da daju rezultate, iako je napredak za sada skroman.

Pojašnjenja napretka na nivou pokazatelja pojedinačnih mera. Kao što smo naveli u slučaju 11 pokazatelja dostignuta je ili premašena ciljana vrednost (ocene 4 i 5).

Najveći napredak ostvaren je na pokazateljima koji se odnose na broj podržanih projekata usmerenih na unapređenje informisanosti i bezbednosti mladih. Posebno se ističu konkursi u oblasti javnog informisanja koji obrađuju afirmativne sadržaje za mlade (5.1.7), kao i projekti prevencije nasilja i trgovine ljudima, te programi podrške bezbednosti mladih na lokalnom, pokrajinskom i nacionalnom nivou (5.2.2, 5.2.6, 5.2.8). Napredak je vidljiv i kroz povećanje broja mladih uključenih u programe prevencije i podrške (5.2.3), kao i kroz izradu stručnih analiza o bezbednosnim rizicima (5.2.7), što ukazuje na jačanje kapaciteta za kreiranje politika zasnovanih na podacima. Dodatno, razvijene mere javne politike za stambeno osamostaljivanje (5.4.1) i rast broja mladih koji su dobili podršku u okviru tih mera (5.4.2) potvrđuju pomak ka rešavanju pitanja stambene sigurnosti. U oblasti socijalne inkluzije, podrška programima za uključivanje mladih migranata i izbeglica (5.5.3) naglašava širenje obuhvata intervencija ka osetljivim grupama.

Postignuti rezultati. Kao što je prethodno navedeno, u proteklom periodu realizovan je značajan broj aktivnosti u okviru PC 5, uspostavljena su važna partnerstva i razvijeni resursi. U nastavku izdajamo rezultate koji se prepoznaju kao strateški, kako bismo ilustrovali obim i značaj kapaciteta koji su kreirani tokom dvogodišnjeg perioda, a koji imaju katalitički potencijal za nastavak rada u narednom AP.

Tema1. Mentalno zdravlje mladih

UNICEF/ Nacionalni partneri- Program mentalnog zdravlja mladih

- **Potpisan je Memorandum** o razumevanju u oblasti mentalnog zdravlja i psihosocijalne podrške za decu i mlade, uz prateći Plan aktivnosti za 2024. i 2025. godinu, koji su potpisala šest ključnih ministarstava - MZ, MP, MTO, MRZBSP, MTO MBOD. Planirana je 71 aktivnost u oblasti mentalnog zdravlja (1milijon dolara).
- **Realizuje se praćenje mentalnog zdravlja dece i mladih** - U saradnji sa četiri ministarstva: MZ, MP, MTO, MRZBSP. Uz podršku Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“, definisan je **set međusektorskih indikatora** za praćenje stanja mentalnog zdravlja mladih u Srbiji.
- **Razvijen Minimalni paket usluga (MPU)** – inovativni model podrške mentalnom zdravlju dece i mladih.
- Model je pokrenut u **15 gradova i opština** kao međusektorska i inovativna intervencija.

Rezultati:

- 350 stručnjaka iz oblasti mentalnog zdravlja učestvovalo je u programu izgradnje kapaciteta, akreditovanom od strane MZ, MP i MRZBSP.
- Preko 450 mladih učestvovalo je u pilot fazi sprovođenja MPU modela.
- Podaci pokazuju smanjenje nivoa anksioznosti i poboljšanje funkcionalnosti kod mladih koji su prošli kroz program.
- Model je prepoznat kao ključna intervencija i biće proširen na još devet opština tokom 2025. i 2026. godine.

Direktna podrška mladima

- 376 onlajn savetodavnih sesija (ukupno 179 mladih korisnika)
- 4.091 čet sesija (približno 818 mladih)
- Preko 3.000 mladih direktno podržano kroz usluge u zajednici
- Platforma svejeok zabeležila je skoro 248.000 korisnika i 497.000 poseta

Podizanje svesti i smanjenje stigme:

- Kampanje putem tradicionalnih medija dosegle su 1,8 miliona ljudi
- Na društvenim mrežama, preko 7,8 miliona pregleda video-snimaka sa svedočenjima mladih o izazovima mentalnog zdravlja
- Priče su podstakle javnost da podeli sopstvena iskustva i da se uključi u zajedničke napore za unapređenje podrške mentalnom zdravlju mladi

Razvojni projekat MTO/NAPOR, KOMS, SIS

Ključni rezultati: Povećana je svest mladih o važnosti brige za mentalno zdravlje i prevenciji nasilja, a tema mentalnog zdravlja je uspešno detabuizirana kroz javne kampanje i edukativne aktivnosti. Ojačani su kapaciteti lokalnih zajednica, omladinskih radnika i stručnjaka, čime je omogućena dugoročna dostupnost programa i podrške u zajednicama. Mentalno zdravlje je po prvi put sistemski uključeno u lokalne strateške dokumente, čime je osigurana održivost i institucionalna podrška. Paralelno s tim, zabeležen je porast omladinskog aktivizma i liderstva, kao i veća vidljivost i dostupnost usluga za mlade, što doprinosi njihovom osnaživanju i aktivnijem učešću u zajednici.

Razvijeni su značajni resursi:

- Kreiran Nacionalni program omladinskog rada za mentalno zdravlje mladih, pilotiran u 5 JLS.
- Razvijen kurikulum za vršnjačke edukatore, primenjen u srednjim školama.
- Održani konsultativni sastanci sa preko 75 stručnjaka i organizacija – povećana legitimnost i prihvaćenost programa.
- Obučeno više omladinskih radnika/ca i psihologa/škinja – stečene praktične veštine za rad sa mladima, posebno iz osetljivih grupa.
- Pokrenuta platforma za mentorstvo i superviziju omladinskih radnika/ca i lidera/ki – kontinuirana profesionalna podrška i razmena znanja.
- Kreirana platforma „tusmo.info“ – centralizovani online resursi za mentalno zdravlje mladih 11.000 poseta.
- Izrađen priručnik za etičko izveštavanje medija o mentalnom zdravlju mladih – distribuiran medijima i institucijama.
- Realizovano 10 lokalnih zagovaračkih inicijativa u 10 JLS – uključeno preko 350 mladih, dosegnuto više od 50.000 ljudi putem medija.

OPENS/ MTO: Nacionalni program mentalnog zdravlja

Unapređenje mentalnog zdravlja mladih u lokalnim zajednicama

- Sprovođenje Nacionalnog programa u 10 lokalnih samouprava .
- Formirano 10 lokalnih timova za unapređenje mentalnog zdravlja mladih sa ukupno **169 predstavnika** iz omladinskog, obrazovnog, zdravstvenog i socijalnog sektora, 35 sastanaka planiranja.
- Razvijeno **10 lokalnih planova akcije** za unapređenje mentalnog zdravlja mladih (sprovedene 2 aktinovist po gradu
- Razvijeni alati za **monitoring i evaluaciju** (upitnici, intervjui); sprovedene 3 monitoring posete i 7 intervjua sa učesnicima.

OPENS- Razvoj intersektorske neformalne mreže udruženja građana “Sazvežđe podrške” koji pružaju podršku mladima u oblasti mentalnog zdravlja:

- Informisanje i edukacija stručnjaka koji rade sa mladima u oblasti mentalnog zdravlja u cilju jačanja kapaciteta zajednice za odgovor na potrebe mentalnog zdravlja mladih;
- Informisanje i razvoj zagovaračkih inicijativa na fakultetima Univerziteta u Novom Sadu u cilju odgovora na identifikovane potrebe i izrađene preporuke za pružanje podrške u oblasti mentalnog zdravlja studenata i studentkinja Univerziteta u Novom Sadu u 2023. godini;
- Razvoj programa psihosocijalne podrške mladima i njihovim roditeljima u saradnji sa školama, socijalnim i zdravstvenim ustanovama;
- Klub za mentalno zdravlje mladih “Sazvežđe podrške” - Pružanje podrške mladima i njihovim roditeljima kroz individualno i grupno psihološko savetovanje u cilju razvoja rezilijentnosti kod mladih - U toku 2023 pruženo je preko 11.000. usluga zaštite mentalnog zdravlja za 2700 mladih.

Teme 2. Medijska pismenost i borba protiv diskriminacije, rodno-zasnovanog nasilja, Agenda mladi mir i bezbednost i SRZ mladih Romkinja

UNFPA/ partneri: Promocija pozitivnih narativa, medijske pismenosti i borba protiv diskriminacije - U partnerstvu sa Fondacijom Divac realizovane su aktivnosti usmerene na osnaživanje mladih u borbi protiv govora mržnje, dezinformacija i diskriminacije:

- Treninzi za mlade: Tri ciklusa obuka o medijskoj pismenosti, promociji pozitivnih narativa i borbi protiv govora mržnje – preko 100 mladih učestvovalo.
- Međuškolske razmene: Uključeno 10 lokalnih samouprava i 10 srednjih škola širom Srbije.
- Kampanje mladih: Kreirano 10 kampanja u prvoj fazi i 12 novih kampanja u tekućoj fazi .

Rodna ravnopravnost i borba protiv rodno-zasnovanog nasilja – U saradnji sa Kancelarijom Poverenika za zaštitu ravnopravnosti i Beogradskim centrom za ljudska prava:

- P2P radionice u školama: Održane u Kragujevcu, Bujanovcu, Vranju, Novom Sadu, Indiji i Beogradu.
- Obuka vršnjačkih edukatora: 12 novih edukatora osnaženo za rad na lokalnom nivou tokom 2025.
- Radionice u školama: Sprovedene u 7 srednjih škola u 5 gradova (Valjevo, Požarevac, Kučevo, Indija, Beograd).
- Jačanje kapaciteta KZM i omladinskih radnika:
 - Izrada **priručnika** za rad sa mladima na teme rodne ravnopravnosti, SRZ, angažovanja dečaka i stvaranja bezbednih prostora.
 - Održana **3 treninga** u lokalnim zajednicama (Vranje, Sremska Mitrovica, Novi Pazar).
 - Sprovedene **4 lokalne akcije** (Vranje, Novi Pazar, Vladičin Han) kroz sportske događaje, forum teatar, kampanje.
 - **Trening za trenere**: 22 omladinska radnika/edukatora iz cele Srbije prošlo obuku o feminizmu, rodnoj ravnopravnosti i prevenciji nasilja.

Agenda Mladi, mir i bezbednost (UN SCR 2250): U saradnji sa UNDP i MTO:

- (1) Formiran pool mladih edukatora za rad na temi YPS.
- (2) Održan prvi krug treninga u organizaciji UN System Staff College.
- (3) Realizovane P2P radionice u saradnji sa MTO i MLjMPDD.

Unapređenje SRZ mladih Romkinja: U partnerstvu sa BIBIJA – Ženskim romskim centrom:

- Radionice u naseljima u 5 gradova (Beograd, Šabac, Pirot, Leskovac, Kragujevac) na teme HPV, preventivni pregledi i drugo.
- Facilitacija preventivnih pregleda u lokalnim domovima zdravlja

Tema 3. Prevencija upotrebe alkohola, duvana i PAS

CZOR – Program prevencije upotrebe alkohola, duvana i PAS

- Realizovan edukativni program „Mladi lideri“ u Novom Sadu, sa 89 aktivno uključenih mladih i oko 150 informisanih kroz ulične akcije; teme: mentalno zdravlje, štetnosti alkohola i zaštite potrošača.
- Sprovedeno terensko istraživanje o dostupnosti alkohola maloletnima korišćenjem metodologije „tajni kupac“.
- Otvoren javni poziv za OCD u ukupnoj vrednosti od 150.000 EUR; podržano 6 lokalnih organizacija za sprovođenje programa prevencije i zaštite mladih potrošača.

- Sprovedeno nacionalno istraživanje o uticaju alkohola na javno zdravlje i budžet, kao osnova za buduće zagovaračke inicijative i razvoj javnih politika.
- Održani sastanci sa ključnim institucijama i međunarodnim organizacijama (Institut za javno zdravlje Vojvodine, Kancelarija za borbu protiv droga, SZO) radi podrške inicijativama za unapređenje politika.
- Pokrenute inicijative za izmene zakona: usklađivanje starosne granice za prodaju alkohola, dopune Zakona o mladima u cilju zaštite od štetnog uticaja alkohola i formalno prepoznavanje omladinskih prostora kao edukativnih zona.

Analiza efekata sprovođenja mera i aktivnosti u okviru posebnog cilja 5.

U nastavku predstavimo kratku analizu **relevantnosti i efektnosti** intervencija i postignutih rezultata u okviru ovog posebnog cilja.

U okviru PC 5 realizovan je značajan broj aktivnosti koje su sprovodili različiti akteri, samostalno ili kroz partnerstva. Primenjeni su različiti metodološki pristupi – kontinuirani, procesni i jednokratni – koji su se pokazali relevantnim za adresiranje identifikovanih problema i ostvarivanje uticaja. **Relevantnost** sprovedenih aktivnosti može se oceniti kao visoka, jer su intervencije bile usmerene na unapređenje zdravlja, bezbednosti i socijalne inkluzije mladih. Logika intervencije u prve dve godine bila je fokusirana na uspostavljanje ključnih preduslova: obezbeđivanje finansiranja, razvoj međusektorskih partnerstava, unapređenje javnih politika i kreiranje modela sa potencijalom za sistemске promene. Na primer, intervencija u oblasti stambenog osamostaljivanja mladih u ruralnim sredinama pokazuje stratešku usmerenost ka smanjenju nejednakosti i unapređenju kvaliteta života posebno osetljivih grupa mladih.

Sa stanovišta **efektivnosti**, procena primenjenih mera i intervencija u okviru PC 5 je ograničena, pre svega jer su trenutno dostupni podaci samo iz 2023. godine (IBM). Tek sagledavanjem podataka iz 2024 i 2025. godine (na trogodišnjem nivou) omogućili bi nam pouzdano merenje uticaja realizovanih mera i aktivnosti. Trenutno nije moguće sa sigurnošću utvrditi da li su realizovane aktivnosti imale konkretan efekat na unapređenje mentalnog i seksualnog i reproduktivnog zdravlja mladih, niti u kojoj meri su doprinele razvoju zdravih stilova života ili smanjenju nasilja. Neki od pokazatelja, kao što su opadajuća percepcija mladih o sopstvenom zdravlju i smanjen broj onih koji traže pomoć za mentalno zdravlje, ukazuju na negativne trendove koji su u neskladu sa obimom realizovanih aktivnosti. Ipak, imajući u vidu da je fokus ove faze bio na uspostavljanju preduslova – izgradnji partnerstava, razvoju politika, obuci i povećanju broja profesionalaca i kreiranju modela delovanja u lokalnim zajednicama – može se zaključiti da je postavljena dobra osnova za buduće sistemске promene.

Završetak ovog APa je dobar trenutak za refleksiju, dokumentovanje postignutog i planiranje narednih koraka koji će omogućiti da se u sledećem ciklusu ostvare merljivi i održivi rezultati, vidljivi i prepoznatljivi u svakodnevnom životu mladih.

Preporuke za razvoj AP 2026 - 2028. Kao što je prethodno istaknuto, priprema novog AP predstavlja važan trenutak za refleksiju i strateško planiranje intervencija u odnosu na ključne teme obuhvaćene

Programskim ciljem 5. U tom kontekstu, preporučuje se razmatranje sledećih koraka pri izradi novog AP:

- (1) Dokumentovanje postignutih rezultata i resursa radi skaliranja dobrih praksi na nacionalnom i lokalnom nivou** – Potrebno je uspostaviti sistematičan proces dokumentovanja realizovanih aktivnosti, unapređenih partnerstava – posebno onih međusektorskog karaktera – i modela koji su se pokazali efektivnim u lokalnim kontekstima. Ovaj proces obezbeđuje osnovu za skaliranje i replikaciju uspešnih intervencija, čime se povećava efikasnost i održivost programa. Resursi, alati i validirane prakse treba da budu dostupni praktičarima i profesionalcima na nacionalnom i lokalnom nivou, uz jasne smernice za njihovu primenu u različitim kontekstima.
- (2) Planiranje skaliranja programa i povećanja obuhvata** - Potrebno je izraditi projekciju mogućnosti širenja programa i intervencija koje su se pokazali kao efektivni na veći broj lokalnih samouprava, sa posebnim fokusom na mlade iz osetljivih grupa. Skaliranje treba da bude fazno, uz jasno definisane ciljeve po etapama, kako bi se obezbedila efikasnost i troškovna opravdanost (cost-effectiveness) izabranih strategija.
- (3) Razvoj integrisanih usluga u zajednici predstavlja ključnu preporuku za povećanje dostupnosti i efikasnosti programa za mlade** – Modeli koji se realizuju tamo gde se mladi prirodno okupljaju – u omladinskim centrima, klubovima, školama, fakultetima i drugim lokalnim kapacitetima – omogućavaju veći obuhvat i relevantnost usluga. Novi kapaciteti, poput omladinskih centara i klubova, mogu se staviti u funkciju pružanja programa, dok omladinske organizacije i organizacije za mlade, koje već sprovode kvalitetne programe, imaju kapacitet da dosegnu najranjivije grupe. Lokalne institucije za mlade (KZM, SzM) treba dodatno osnažiti kako bi facilitirale koordinaciju između aktera. Ovakav pristup, planiran i kroz realizaciju GzM, ima potencijal da generiše sistemске efekte u oblastima koje pokriva PC 5, uključujući zdravlje, bezbednost i socijalnu inkluziju mladih.
- (4) Stambeno osamostaljivanje mladih kao prioritet u novom AP** – Važno je da tema stambenog osamostaljivanja mladih ostane među prioritetima u narednom AP. Uprkos pozitivnom trendu informisanosti i spremnosti mladih da koriste mere podrške (PC 5.6), dosadašnji napredak bio je ograničen, delom zbog fokusiranja na mlade u ruralnim sredinama. Donošenjem **Zakona o utvrđivanju garantne šeme i subvencionisanju dela kamate**⁵⁵ (2025) stvorena je mogućnost za sistemsku implementaciju mera podrške mladima u kupovini prve stambene nepokretnosti. Potrebno je unaprediti Meru 5.4, uz jačanje javnih politika i povećanje broja korisnika, kako bi se obezbedila stambena sigurnost mladih u ruralnim i urbanim sredinama, što je ključno za demografsku stabilnost i ekonomski razvoj.

Zaključno, sve navedene preporuke treba uzeti u obzir prilikom kreiranja novog AP, kako bi se obezbedila strateška usmerenost, održivost i sistemski efekti u oblastima zdravlja, bezbednosti i blagostanja mladih.

⁵⁵ "Službeni glasnik RS", br. 19/2025 i 51/2025

Koordinacija sprovođenja, praćenje realizacije AP i izveštavanje

Tokom prikupljanja podataka za ex-post analizu, realizovani su razgovori sa ključnim akterima o postignutim rezultatima i izazovima. Među izazovima i pitanjima posebno su se izazovi koji se odnose na kvalitet praćenja sprovođenja AP-a, koordinaciju aktivnosti i razmenu informacija među učesnicima.

U ovom momentu postoje dva formalna mehanizma koja služe za praćenja realizacije AP-a na godišnjem nivou: (1) **Praćenje realizacije kroz rad Saveta za mlade** – realizacija AP je jedna od tema kojom se Savet bavi, (2) **Priprema Godišnjeg izveštaja**.

Ovi mehanizmi su pretežno fokusirani na razmenu i prikupljanje podataka, dok nedostaje strateško promišljanje izazova, kreiranje intervencija i koordinacija među akterima. Ostale aktivnosti saradnje odvijaju se povremeno, bez jasnog plana i strukture.

U nastavku analiziramo ključne izazove i ograničenja ovih mehanizama.

Savet za mlade je ključni mehanizam za praćenje realizacije Strategije kroz AP. Okuplja aktere iz relevantnih sektora, predstavnike mladih i civilnog društva, omogućavajući uključivanje u izradu AP-a, godišnje izveštavanje i razmenu informacija. Iako okvir ima potencijal da unapredi koordinaciju, pokazalo se da ne obezbeđuje sistematsku razmenu informacija, praćenje napretka i usklađivanje aktivnosti koje bi doprinele maksimalnim rezultatima. Dodatno ograničenje predstavlja struktura članstva, koja ne uključuje sve relevantne aktere – naročito međunarodne organizacije, čiji doprinos kroz finansijsku, tehničku podršku i ekspertizu značajno utiče na kvalitet realizacije intervencija.

Priprema Godišnjeg izveštaja se uglavnom svodi na unos podataka elektronskim putem, bez mogućnosti diskusije o rezultatima. Zbog toga izveštaj ne pruža sveobuhvatno sagledavanje postignuća niti povezanost između različitih intervencija, što je ključno za kvalitet ishoda. Podaci su često nepotpuni i fokusirani na opis aktivnosti, bez sistematičnog prikaza rezultata u odnosu na jasno definisane pokazatelje, dok je informacija o utrošenim sredstvima retka.

Dodatni izazov je nejasnoća oko obuhvata izveštavanja – da li se odnosi samo na aktivnosti finansirane iz javnih sredstava ili i na one podržane donatorskim fondovima. Ovo je posebno važno za velike organizacije civilnog društva i krovne saveze, koji kroz dodatno prikupljanje sredstava obezbeđuju značajne resurse za realizaciju poverenih mandata. Izveštavanje o tim postignućima je od suštinske važnosti. Slično je i sa međunarodnim partnerima, koji povremeno izveštavaju o svom radu i pruženoj podršci. Imajući u vidu da su njihova sredstva najčešće odborena kako bi bili podrška sistemskim naporima usmerenim ka unapređenju podrške mladima, obostrani je interes da se redovno izveštava o realizovanim aktivnostima i postignutim rezultatima, uključujući i informaciju o budžetu.

Sveobuhvatni podaci o rezultatima i utrošenim sredstvima ključni su za procenu cost-effectiveness realizacije AP-a i planiranje narednog ciklusa. Zato smo u okviru ex-post analize značajnu pažnju posvetili prikupljanju informacija kroz dubinske intervju i fokus grupe.

Iz navedeno možemo zaključiti da postojeći mehanizmi praćenja i koordinacije nisu dovoljni za obezbeđivanje sistemske razmene informacija i povezivanja intervencija. **Potrebno je unaprediti procese** kako bi se obezbedila kvalitetna evaluacija i strateško upravljanje realizacijom AP-a.

Jedan od **sistemskih izazova** za unapređenje sistema praćenja i izveštavanja jeste ograničen broj zaposlenih u Sektoru za omladinu. Ostvarenje ciljeva značajno je ograničeno malim kadrovskim kapacitetom, što utiče na mogućnost sistematičnog praćenja, evaluacije i koordinacije aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou. Iako Ministarstvo finansira i prati veliki broj projekata, bez adekvatnih ljudskih resursa teško je obezbediti sveobuhvatno i kvalitetno praćenje i izveštavanje.

Na osnovu identifikovanih izazova u praćenju i izveštavanju, predložene su mere koje imaju za cilj unapređenje kvaliteta podataka, transparentnosti i koordinacije među akterima. Preporuke se fokusiraju na proces izrade izveštaja, uključivanje svih relevantnih informacija i aktera, kao i jačanje povezanosti nacionalnog i lokalnog nivoa.

Izrada godišnjih izveštaja kroz strukturisan proces koji obuhvata:

- **Zajednički sastanak za razmenu informacija** pre popunjavanja izveštaja, radi usklađivanja podataka i zajedničkog razumevanja rezultata.
- **Verifikaciju podataka i unosa** nakon pristiglih izveštaja, kako bi se osigurala tačnost i potpunost informacija.

Svrha: Obezbeđuje konzistentnost, kvalitet i analitičku vrednost podataka i podržava koordinaciju i saradnju.

Uključivanje informacija o finansiranju

Izveštaji treba jasno da obuhvata podatke o aktivnostima finansiranim iz javnih sredstava i onima podržanim donatorskim fondovima, uključujući informacije o budžetu.

Svrha: Omogućava procenu cost-effectivnosti realizovanih mera i transparentnost finansiranja.

Redovno uključivanje međunarodnih partnera i OCD

U proces izveštavanja treba sistematski uključiti međunarodne organizacije i velike OCD, koje doprinose realizaciji AP-a kroz dodatne resurse i ekspertizu.

Svrha: Obezbeđuje sveobuhvatnost podataka i jača koordinaciju.

Obezbeđivanje povratne informacije o realizaciji i postignutim rezultatima lokalnih akcionih planova

Iako izazovno, važno je obezbediti povratnu informaciju – barem na trogodišnjem nivou, o realizovanim aktivnostima u lokalnim akcionim planovima i postignutim rezultatima. Potrebno je osmisliti mehanizam za sistematsko izveštavanje o ovim podacima koji nije prezahtevan za LS, a daje korisne uvide o postignućima prema praćenim pokazateljima.

Svrha: Omogućava sagledavanje doprinosa lokalnog nivoa i jača povezanost nacionalnih i lokalnih intervencija.

Obezbeđivanje sistemske podrške Sektoru za omladinu u realizaciji praćenja realizacije AP

Za unapređenje kapaciteta Sektora za omladinu u praćenju realizacije AP-a, predlažu se sledeće mogućnosti:

Podrška kroz Savet za mlade

U okviru Saveta za mlade može se kreirati proces podrške pripremi godišnjih izveštaja, koji obuhvata:

- Formiranje tima za koordinaciju izveštavanja.
- Organizovanje redovnih godišnjih otvorenih sastanaka sa akterima uključenim u izveštavanje, radi razmene informacija i davanja smernica za popunjavanje izveštaja.
- Verifikaciju prikupljenih podataka nakon dostavljanja izveštaja.

Angažovanje spoljne podrške

Kao dodatna opcija, moguće je na godišnjem nivou angažovati eksternu stručnu podršku, uz saradnju i

finansijsku pomoć međunarodnih partnera.

Dugoročno rešenje – kreiranje tima za praćenje i istraživanja u MTO

Potrebno je formirati specijalizovani tim unutar MTO koji će se baviti praćenjem realizacije AP-a i koordinacijom istraživačkih procesa, uz razvoj redovnih istraživanja koja podržavaju donošenje odluka zasnovanih na podacima.

Svrha: Jačanje kapaciteta za sistematsko praćenje, evaluaciju i istraživanja, što omogućava kvalitetnije planiranje i donošenje odluka.

Primena ovih preporuka doprinosi sveobuhvatnijem sagledavanju rezultata, boljoj proceni cost-effectiveness intervencija i efikasnijem planiranju narednih ciklusa. Time se jača transparentnost, koordinacija i zajedničko razumevanje među svim akterima uključenim u realizaciju AP-a.

Zaključci i preporuke za razvoj Akcionog plana 2026- 2028

Na kraju izveštaja, predstavljamo sažete zaključke koji su detaljno razrađeni u prethodnim delovima teksta, kao i preporuke za izradu novog Akcionog plana za mlade za period 2026–2028.

Evaluacija sprovođenja Akcionog plana za mlade u periodu 2023–2024. godine pokazuje da su aktivnosti realizovane u okviru svih programskih ciljeva bile u visokom stepenu relevantne u odnosu na strateške prioritete omladinske politike, kao i na potrebe mladih u lokalnim zajednicama. Poseban doprinos dat je kroz razvoj institucionalnih i programskih kapaciteta, uspostavljanje međusektorskih partnerstava, pilotiranje inovativnih modela i kreiranje resursa koji imaju potencijal za sistemsku primenu.

Generalna ocena **relevantnosti AP** je visoka u svim programskim ciljevima, sa jasno definisanim prioritetima i usklađenošću sa Strategijom za mlade. Sa druge strane, ocena **efektivnosti je umerena do visoka**, i razlikuje se u zavisnosti od pojedinačnih ciljeva. Najviši efekti postignuti u oblasti zapošljavanja i međusektorske saradnje, dok su oblasti zdravlja i razvoja lokalnih institucija omladinske politike pokazale potrebu za dodatnim ulaganjima i sistemskom konsolidacijom.

U okviru **posebnog cilja 1**, fokus je bio na profesionalizaciji omladinskog rada i uspostavljanju standardizovanih usluga. Ostvaren je značajan napredak u kreiranju politika, modela i mehanizama, koji su pilotirani u određenom broju lokalnih samouprava. Poseban strateški značaj ima uspostavljanje politika i procedura za institucionalizaciju omladinskog rada kroz sistem neformalnog obrazovanja (PPU), kao i razvoj kvalifikacija u visokom obrazovanju. Ovi procesi doprinose povećanju ponude i potražnje za programima omladinskog rada, čime omladinski radnici/ce dobijaju veću prepoznatljivost i mogućnost zaposlenja. Istovremeno, benefiti koje različiti sistemi – obrazovanje, socijalna zaštita, lokalne samouprave i dr. – mogu ostvariti kroz uključivanje omladinskih radnika/ca postaju sve vidljiviji. **Ključni izazov** ostaje nedovoljan broj aktivnih omladinskih radnika/ca, što ograničava širu primenu i podršku planiranim procesima.

Efektivnost je, uprkos napretku, **ocenjena kao umerena**, jer postoji izražen jaz između razvijenih politika i kapaciteta za njihovu implementaciju, dok **strateški potencijal ostaje visok**.

Poseban cilj 2 bio je fokusiran na razvoj omladinskih prostora i jačanje lokalnog institucionalnog okvira, kao ključnih elemenata omladinske politike koji direktno utiču na kvalitet života mladih. Izabrani prioriteti su opravdani, imajući u vidu da je reč o prvoj fazi sprovođenja Strategije. Fokus na osnaživanju Kancelarija za mlade (KZM) i uspostavljanju omladinskih prostora odgovara identifikovanim potrebama sistema, doprinosi ličnom i profesionalnom razvoju mladih i usklađen je sa prioritetima APSPV 2024–2025 i obavezama MTO. Dodatno, razvoj kapaciteta za praćenje i vrednovanje učinka obezbeđuje funkcionalnost sistema i omogućava skaliranje promena na podacima. Sve navedeno potvrđuje **visoku relevantnost izabranih prioriteta i kreiranih intervencija**.

Što se tiče **efektivnosti**, intervencije sprovedene u okviru ovog cilja pokazale su različit stepen uspešnosti u okviru tri ključne komponente: uspostavljanje omladinskih prostora, jačanje lokalnog institucionalnog okvira za realizaciju omladinske politike i obezbeđivanje finansijske podrške za njenu realizaciju i unapređenja sistema za prikupljanje podataka i izveštavanje o mladima.

Postignuti su važni preduslovi za *uspostavljanje OC/OK* – obezbeđena sredstva od strane MTO, sprovedeni programi izgradnje kapaciteta od strane međunarodnih partnera, kao i analize i razvoj okvira standarda kao osnove za rad OC. Uprkos tome, realizacija je bila **delimično efektivna** zbog sporih procesa i nedovoljnih kapaciteta lokalnih samouprava da uspostave OC i učine ih funkcionalnim. Nedostajale su jasne smernice sa nacionalnog nivoa za usklađivanje i vođenje lokalnih procesa – od adaptacije prostora, preko podrške u donošenju odluka o modelima upravljanja, do programa izgradnje kapaciteta svih aktera uključenih u lokalne inicijative.

Profesionalizacija zaposlenih u KZM nije dala očekivane rezultate, mada su u ovom periodu razvijeni značajni resursi za obuku koordinatora (program obuke u NAJU).

Najveći rezultati u posmatranom periodu ostvareni su u oblasti *razvoja instrumenata za praćenje položaja mladih* u odnosu na ključne pokazatelje kvaliteta života, kao i u prikupljanju podataka i izveštavanju o mladima. Poseban doprinos ostvaren je kroz razvoj sistema praćenja uz pomoć IBM alata, čija se istraživanja redovno sprovode i pružaju značajne uvide u napredak u domenu kvaliteta života mladih. Ovi podaci direktno doprinose praćenju realizacije opšteg cilja Strategije.

Ukupna efektivnost intervencija u okviru Posebnog cilja 2 ocenjena je kao delimična, uz značajne rezultate u oblasti praćenja i izveštavanja, ali ograničenu realizaciju u uspostavljanju omladinskih prostora i profesionalizaciji KZM, dok **strateški potencijal ostaje visok**.

Posmatrano iz ugla relevantnosti intervencija u okviru **posebnog cilja 3** za ostvarenje ciljeva Strategije, uočava se razlika u koherentnosti i dubini osmišljenih aktivnosti, što utiče na njihovu sposobnost da doprinesu očekivanim rezultatima. Posebno su relevantne intervencije usmerene na jačanje kapaciteta lokalnih samouprava za uključivanje mladih u procese donošenja odluka i kreiranja dokumenata omladinske politike, uključujući pitanja finansiranja na lokalnom i nacionalnom nivou. Akcije koje podstiču volontiranje mladih osmišljene su tako da mogu doprineti značajnim promenama u ovoj oblasti.

S druge strane, aktivnosti u okviru ostalih mera pokazuju niži stepen koherentnosti i slabiju usmerenost ka postizanju očekivanih rezultata i konzistentnost pristupa (primer intervencije koje se odnose na GzM). Mere koje se odnose na obezbeđivanje kontinuiranog finansiranja omladinske politike i učešće mladih u

telima i procesima kroz međusektorsku saradnju i dijalog, kako su trenutno osmišljene, deluju više kao projektne aktivnosti nego kao sistemske intervencije koje mogu dovesti do održivih promena, što ograničava njihov dugoročni uticaj.

Sve navedeno ukazuje da je **relevantnost intervencija neujednačena** – najviša kod mera koje jačaju kapacitete lokalnih samouprava i podstiču volontiranje, dok je kod ostalih mera ograničena zbog nedostatka koherentnosti i sistemskog pristupa.

Efektivnost intervencija pokazuje različit nivo uspešnosti u zavisnosti od mere. Fokus na jačanje kapaciteta lokalnih Saveta za mlade (SzM) pokazao se kao dobro odabran, jer može doprineti povećanju učešća mladih u donošenju odluka. Tokom izveštajnog perioda uspostavljen je veći broj SzM, a pilotirani su paketi podrške lokalnim samoupravama (GiZ/KOMS), uključujući formiranje saveta. Ipak, kvalitet rada SzM, čak i u pilotiranim opštinama, ostaje upitan i predstavlja izazov za naredni period.

Značajnije efekte u participaciji mladih pokazuje mehanizam EU dijaloga, posebno kroz lokalnu kontekstualizaciju putem programa Odlučionica (KOMS). Pozitivni rezultati vidljivi su i u oblasti volontiranja i aktivizma – uspostavljeni su volonterski servisi i programi u omladinskim centrima i organizacijama širom zemlje. Njihovo sistemsko povezivanje sa KZM, OC i organizacijama doprinosi većem obuhvatu mladih, kvalitetu i održivosti rezultata.

Efekti u razvoju novih modela finansiranja omladinske politike ostali su ograničeni. Promocija i izgradnja kapaciteta za participativno budžetiranje pokazali su minimalne rezultate, jer intervencije nisu bile osmišljene da kreiraju značajnije kapacitete i prakse u ovom domenu. Nasuprot tome, model Omladinskog fonda, pilotiran u 10 opština (uz podršku GiZ-a, Fondacije Ana i Vlade Divac i Fondacije Jelena Šantić), pokazuje značajan potencijal za dalji razvoj održivih finansijskih mehanizama.

Ukupna efektivnost ovih mera **ocenjena je kao delimična, uz izražen strateški potencijal u oblastima participacije mladih i razvoja održivih finansijskih mehanizama.**

Poseban cilj 4 pokazao je *visok stepen relevantnosti i najviši stepen efektivnosti* u odnosu na druge ciljeve, naročito u oblastima zapošljivosti i upravljanja karijerom. Zahvaljujući zajedničkom programu GzM, postignuti su rezultati koji su u korelaciji sa pozitivnim trendovima pokazatelja – smanjenjem stope rizika od siromaštva među mladima i unapređenjem međusektorske saradnje.

Sa aspekta **relevantnosti**, osmišljene intervencije u velikoj meri odgovaraju postavljenim ciljevima, uz izuzetak mere 4.2, koja pruža podršku estetičkoj kompetenciji mladih. Ova mera se svodi na finansiranje ograničenog broja projekata bez razvojne komponente, što umanjuje dugoročni uticaj i mogućnost skaliranja. Dosezanje i uključivanje mladih je nedovoljno, ciljana vrednost nije ostvarena, a aktivnosti ne doprinose jačanju kompetencija mladih umetnika koje bi unapredile kvalitet njihovog stvaralaštva. Nasuprot tome, ostale mere podrazumevaju intervencije sistemskog karaktera, što potvrđuje njihovu veću relevantnost. S toga, možemo zaključiti da je **relevantnost intervencija neujednačena** – najniža kod mere 4.2 zbog odsustva razvojne komponente, dok ostale mere pokazuju visok stepen usklađenosti sa strateškim ciljevima.

Efektivnost je ocenjena kao visoka, sa sistemskim uticajem na ekonomski i socijalni položaj mladih, koji su potvrđeni podacima IBM-a (smanjenje stopa rizika od siromaštva i nezaposlenosti). Međutim, stepen i kvalitet postignutih rezultata značajno se razlikuju među merama. Najveći efekti ostvareni su u merama koje unapređuju ekonomsku i socijalnu poziciju mladih, posebno u oblastima zapošljivosti i preduzetništva i u meri koja se odnosi na upravljanje karijerom. Ove intervencije, realizovane kroz zajednički program GzM, imaju reformski karakter i uvode sistemske promene kroz strukturisanu međusektorsku saradnju i uključivanje omladinskog sektora u sve faze – od planiranja do evaluacije. Efektivnim su se pokazale i mere za razvoj mladih talenata, uključujući podršku radnim praksama za povratnike i aktivnosti TEMPUS fondacije u promociji mobilnosti i sertifikata EUROPASS i YOUTHPASS. Imajući u vidu navedeno, **efektivnost intervencija ocenjena je kao visoka u merama koje imaju sistemski karakter i reformski potencijal, dok je kod ostalih mera umerena**, uz prostor za unapređenje u narednom periodu.

Ocena relevantnost posebnog cilja 5 aktivnosti može se oceniti kao visoka, jer su intervencije bile usmerene na unapređenje zdravlja, bezbednosti i socijalne inkluzije mladih. U prve dve godine fokus je bio na uspostavljanju ključnih preduslova: obezbeđivanje finansiranja, razvoj međusektorskih partnerstava, unapređenje javnih politika i kreiranje modela sa potencijalom za sistemske promene. Primer intervencije u oblasti stambenog osamostaljivanja mladih u ruralnim sredinama pokazuje stratešku usmerenost ka smanjenju nejednakosti i unapređenju kvaliteta života posebno osetljivih grupa mladih.

Relevantnost intervencija ocenjena je kao visoka, zahvaljujući njihovoj usklađenosti sa strateškim ciljevima i potencijalu za dugoročne sistemske promene.

Procena efektivnosti mera u okviru PC 5 je trenutno ograničena, jer su dostupni podaci samo iz 2023. godine (IBM). Pouzdano merenje uticaja biće moguće tek nakon analize podataka za 2024. i 2025. godinu. Trenutno nije jasno da li su realizovane aktivnosti imale konkretan efekat na unapređenje mentalnog, seksualnog i reproduktivnog zdravlja mladih, niti na razvoj zdravih stilova života i smanjenje nasilja. Neki pokazatelji, poput opadajuće percepcije sopstvenog zdravlja i smanjenog broja mladih koji traže pomoć za mentalno zdravlje, ukazuju na negativne trendove. Ipak, fokus ove faze bio je na uspostavljanju preduslova – izgradnji partnerstava, razvoju politika, obuci profesionalaca i kreiranju modela delovanja u lokalnim zajednicama – što predstavlja dobru osnovu za buduće sistemske promene. **Efektivnost intervencija u ovoj fazi ocenjena je kao ograničena**, uz **visok strateški potencijal** za ostvarivanje merljivih i održivih rezultata u narednom ciklusu.

Preporuke za pripremu novog Akcionog plana za 2026–2028.

Tokom realizacije analiza i pisanja izveštaja, posebna pažnja posvećena je kreiranju preporuka koje mogu doprineti izradi novog Akcionog plana. U nastavku delimo sažete preporuke, dok se detaljnije informacije mogu pronaći u samom tekstu izveštaja.

U više navrata smo istakli da je zadatak prethodnog AP bio da postavi čvrste temelje i razvije kapacitete sa katalitičkim potencijalom za sistemske promene. U narednoj fazi, zadatak novog AP je da omogući realizaciju tih promena u najvećoj mogućoj meri u svih pet oblasti definisanih kroz posebne ciljeve, uz fokus na **merljive rezultate i održivost promena**.

Polazeći od toga, važno je da proces razvoja AP obuhvati sve neophodne intervencije koje imaju potencijal da doprinesu stvarnim promenama. U nastavku izdvajamo ključne preporuke koje se tiču procesa planiranja i razvoja intervencija, kao i tematskih preporuka u okviru svakog pojedinačnog cilja.

Smernice za proces planiranja i razvoj intervencija u okviru posebnih ciljeva i mera

Strateški pristup razvoju kapaciteta. Ključno je strateško prepoznavanje postojećih kapaciteta, njihovo dalje unapređenje i sistematsko dokumentovanje razvoja. Potrebno je doneti pametne odluke o tome u koje kapacitete investirati (vreme, resurse) kako bi se obezbedile dugoročne systemske promene:

- Identifikovati kapacitete koji imaju strateški značaj za naredni period u okviru svakog cilja i definisati intervencije koje doprinose njihovom razvoju.
- Planirati aktivnosti dokumentovanja, analize i konsultacija koje okupljaju relevantne aktere radi zajedničkog prepoznavanja strateških prioriteta, omogućavajući transverzalno praćenje kroz sve ciljeve.

Struktura intervencija po ciljevima. Za svaki definisani cilj preporučuje se uključivanje povezanih intervencija koje omogućavaju izgradnju kapaciteta i podržavaju implementaciju:

- Analize i procene koje definišu logiku intervencije.
- Investiranje u razvoj kapaciteta ključnih aktera i njihovu međusobnu saradnju i koordinaciju.

Praćenje realizacije kroz susrete i dijalog među akterima, z uključivanje ključnih partnera (institucije, međunarodni partneri, nacionalne organizacije).

- Razrada zagovaračkih strategija koje podržavaju zajednički kreirane intervencije i njihovo skaliranje.

Koherentnost i harmonizacija. Osigurati da se aktivnosti unutar svakog cilja i pratećih mera razvijaju koherentno i budu usklađene sa aktivnostima u okviru drugih ciljeva.

Da sumiramo, u narednom akcionom planu ključno je obezbediti uslove za **skaliranje uspešnih modela i intervencija**, kako bi se postignuti rezultati proširili na veći broj mladih i lokalnih zajednica. Posebno je važno **jačanje lokalnih kapaciteta i koordinacije među akterima**, kao i **unapređenje sistema praćenja i evaluacije** radi obezbeđivanja merljivih i održivih rezultata. **Integracija usluga u zajednici i osiguranje dostupnosti programa za mlade** iz svih društvenih grupa predstavljaju **preduslov za inkluzivan i pravičan razvoj omladinske politike**.

U nastavku se nalazi pregled preporuka po pojedinačnim posebnim ciljevima, prikazan u tabeli (Tabela 25). Detaljna objašnjenja preporuka nalaze se u tekstu koji prati analizu pojedinačnih ciljeva.

Tabela 25. Sumirane preporuke po pojedinačnim posebnim ciljevima

Poseban cilj (PC)	Preporuke
PC 1. OR je standardizovan u	- Aktivnosti u ovom cilju treba sagledavati i u kontekstu planiranja realizacije GzM. - Dokumentovati resurse iz prethodnog perioda (obuke, modeli usluga, priručnici,

sistemu neformalnog obrazovanja i kontinuirano se sprovodi	koordinacioni mehanizmi). - Formirati bazu podataka o pružiocima usluga i materijalima. - Analizirati dostupnost stručnjaka, pružalaca usluga koji imaju kapacitete da budu podrška i projektovati priraštaj omladinskih radnika kroz PPU i studijske programe. - Motivisati sertifikovane omladinske radnike koji se ne bave OR da se uključe u sistem (npr. kroz fleksibilne radne angažmane). - Razmotriti dopunu studijskih programa (VI NOKS) kursevima iz omladinskog rada.
PC 2. Prostorni kapaciteti i usluge za sprovođenje omladinske politike su unapređeni i funkcionalni u svim JLS	- Uspostaviti sistemsku podršku za uspostavljanje i rad OC na nacionalnom nivou. - Razviti Standarde omladinskih prostora i formirati mrežu OC. - Podržati zajednice učenja unutar mreže OC. - Nastaviti profesionalizaciju KZM kroz regulisanje statusa i jačanje kompetencija, uz osnaživanje NAKZM. - Jačati kapacitete za istraživanja i kreiranje politika zasnovanih na podacima.
PC 3. Mladi su aktivni učesnici društva na svim nivoima	- Jačati kapacitete nacionalnih, pokrajinskih i lokalnih institucija za uključivanje mladih u odlučivanje. - Povezati mehanizme kao što je „Odlučionica“ sa KZM, SzM, OC, volonterskim servisima i programima. - Širiti mrežu volonterskih servisa i uključiti aktere sa međunarodnim iskustvom. - Zagovarati veća budžetska izdvajanja za mlade. Razviti modele praćenja utroška sredstava i pilotirati participativno budžetiranje.
PC 4. Mladi imaju ravnopravne mogućnosti i podsticaje da razvijaju svoje potencijale i kompetencije, koje dovode do socijalnog i ekonomskog osamostavljanja	- Unaprediti međusektorsku saradnju u sprovođenju GzM programa. - Jasno definisati uloge omladinskog sektora/ aktera u sektoru i podržati učešće u planiranju, realizaciji i evaluaciji usluga. - Jačati kapacitete svih aktera u omladinskom sektoru za doseganje mladih i pružanje usluga. - Sistematski povezati programe izgradnje kapaciteta i koordinaciju kroz različite mere AP - Unaprediti intervenciju podrške mladim umetnicima, kroz jačanje razvojne komponente
PC 5. Stvoreni uslovi za zdravo i bezbedno okruženje i socijalno blagostanje mladih	- Dokumentovati postignute rezultate i kreirane resurse – sistematično evidentirati realizovane aktivnosti, unapređena partnerstva (naročito ona međusektorskog karaktera), kao i modele koji su se pokazali kao efektivni u lokalnim kontekstima. - Resursi, alati i prakse treba da budu dostupni praktičarima i profesionalcima koji sprovode programe na nacionalnom i lokalnom nivou. - Potrebno je izraditi projekciju mogućnosti širenja programa i intervencija na veći broj lokalnih samouprava, sa posebnim fokusom na mlade iz osetljivih grupa. Skaliranje treba da bude fazno, uz jasno definisane ciljeve po etapama, kako bi se obezbedila efikasnost i troškovna opravdanost (cost-effectiveness) izabranih strategija. - Preporučuje se usmeravanje ka modelima integrisanih usluga, koje se realizuju tamo gde se mladi nalaze – u OC/klubovima, školama i fakultetima i drugim kapacitetima oko kojih se okupljaju mladih u lokalnim sredinama. Lokalne institucije za mlade, poput KZM i SzM treba da ojačanju da facilitiraju ove procese između različitih aktera na lokalnom nivou. - Pristup koji se planira u realizaciji GzM je pristup koji može dati sistemske efekte i u oblastima koje pokriva PC 5. - Ključne teme: razvoj integrisanih usluga u domenu mentalnog zdravlja, seksualno-

reproduktivnog zdravlja, i stambenog osamostaljivanja mladih.